

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΜΑΙΟΣ 1870.

ΤΕΥΧΟΣ Θ'.

‘Ο μὴν Μάϊος

Χαῖρε, γλυκὲ μου Μίττι, τοῦ κόσμου ἄρχον, χαῖρε !
Εἰς θρόνον ροδοστόλιστον κόσμου τὰ σκήπτρα φέρε !
Τὰ ἄνθη εἶνε στέμμα σου, τὰ ρόδα πορφύρις σου,
‘Ο κρῖνος εἶνε σκήπτρον σου, ἡ γλῶ' εἶνε γλαμὸς σου.

Οἱ Ζέφυρ' εἶνε δούλοι σου, αἱ Αὔραι ἢ φρουρά σου,
 Ἡ ἀηδῶν ὁ κῆρυξ σου, τ' ἀνάκτια τάγματά σου.
 Ἡ θάλασσα σέ σέβεται, σέ πειθαρχοῦν τὰ νέφη,
 Τῆς γῆς ἡ σφαῖρα σέ ἐρᾱ, ὁ Ἥλιος σέ στέφει.
 Ἡ Νύξ, ὠραία, πλουμιστή, μ' ἀρώματα σ' εὐφραίνει,
 Καὶ ἡ Αὐγὴ μὲ τὸ καννὶ ροδόσταμα σέ ραίνει,

Ὁ Μάϊος ἦτον ὁ τρίτος μὴν εἰς τὸν ἐνιαυτὸν τοῦ Ρωμύλου, καὶ ἐγένεν ὁ πέμπτος εἰς τὸν τοῦ Νουμᾶ· ἔκτοτε δὲ κατέχει τὴν αὐτὴν θέσιν εἰς τὸ μηνολόγιον. Ὁ Ρωμύλος ἔδωκεν εἰς αὐτὸν 81 ἡμέρας· ἀλλ' ὁ Νουμᾶς τοῦ ἀφῆρεσε τὴν μίαν, ἣτις ὅμως τῷ προστετέθη πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. Τὸ ὄνομα τοῦ μηνὸς εἶνε πολὺ ἀρχαιότερον τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς Ρώμης, οἱ παλαιοὶ καθιέρονον τὸν μῆνα τοῦτον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἡμέραν ἐθυσίαζον εἰς τὴν μητέρα τοῦ Ἑρμοῦ Μαῖαν, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα Μάϊος.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐζωγράφιζον αὐτὸν ὡς εὐπρόσωπον νεανίαν φοροῦντα λευκὸν καὶ πράσινον ἔνδυμα, κεντημένον μὲ ποικίλα ἄνθη, ἔχοντα δὲ ἐπὶ μὲν τῆς κεφαλῆς στέφανον ἀπὸ κόκκινου καὶ λευκὰ ρόδα, εἰς δὲ τὴν μίαν χεῖρα αὐλὸν καὶ ἐπὶ τοῦ λιχανοῦ ὀκτύλου τῆς ἄλλης ἀηδόνα, ἣτις τὸν μῆνα Μάϊον μάλιστα κελαδεῖ εὐφροσύνως τὰ ἐσπερινὰ ἄσματά της.

Πλούτη χωρὶς πτέρυγας.

Ἡ
 Ὀλίγαι λέξεις περὶ πλούτου.

Ἀναγνώστα,

Ἀνέγνωσ εἰς τὰς ἐφημερίδας πρὸ καιροῦ ἢ ἴσως ἤκουσας νὰ διηγῶνται, ὅτι εἰς τοὺς Παρισίους ἐκατατομήθη νέος εἰκοσαέτης ὀνομαζόμενος Τρόπμαν, διότι κυριευθεὶς ὑπὸ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας νὰ πλουτήσῃ διὰ τοῦ κόπου ἄλλου ἀνθρώπου κατήντησεν εἰς τόσῃν θηριωδίαν ὥστε νὰ φονεύσῃ μόνος ὀλόκληρον οἰκογένειαν ἐξ ὀκτῶ μελῶν συνισταμένην. Τὸ φρικῶδες τοῦτο κακούργημα ἀποδεικνύει εἰς ποίαν θηριώδη σκληρότητα καὶ ἀπόγνωσιν φέρει τὸν ἀνθρώπον ὀλεθρὰ ἐπιθυμία τοῦ πλουτεῖν ἀδίκως καὶ παρὰ τὸ πρέπον. Ἐν τούτοις δυστυχῶς ἡ

ἐπιθυμία αὕτη ἐγένεν εἴδη τὰ μόνον μέλημα πολλῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι κυριευόμενοι σφοδρῶς ὑπ' αὐτῆς κινδυνεύουσιν ἀλόγως τὴν ὑγίαν πολλάκις δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τῶν καὶ τοῦτο ὄχι διὰ νὰ δαπανῶσι τὰ πλούτη των εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν, διὰ τὰ ὅποια ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε καὶ ἔθεσε τὸν ἀνθρώπον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐντροπῶσι διὰ τοῦ πλούτου εἰς τὰς φθοροποιὰς ἐκείνας διασκεδάσεις, τὰς ὁποίας ὁ λογικὸς ἀνθρώπος ὀφείλει ν' ἀπιστρέφῃται. Διὰ ταῦτα καὶ διότι αἱ μεθοδῶν καὶ τὰ φρονήματα τῶν ἀνθρώπων τούτων διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ πλούτου ἀποβαίνουν καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, ἣς ἀποτελοῦσι μέλη, ὀλεθριώτατα, ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ παραθέσω ἐνώπιόν σου ὀλίγας περὶ πλούτου σκέψεις τὰς ὁποίας κολακεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι θὰ παραδεχθῆς ὡς ὀρθάς.

1. Γνωρίζεις ἢ ἐκ πείρας ἢ ἐξ ὅσων καθ' ἐκάστην βλέπεις, ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν χρημάτων εἶνε ἐν τῶν ἰσχυροτάτων παθῶν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Οἱ ἀνθρώποι εὐκόλως ἀνταλλάσσουν τὴν ὑγίαν καὶ τὴν τιμὴν των ἀντὶ χρυσοῦ.

2. Βλέπεις καθ' ἐκάστην ὅτι ὀλίγοι μόνον ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι κατατρέβουσι τὰς καλλίστας ἡμέρας καὶ ἀπασαν τὴν ἐνέργειάν των εἰς ζήτησιν πλούτου ἐπιτυγχάνουσιν αὐτοῦ. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸ στάδιον τούτου τοῦ ἀγῶνος εὐρίσκουσιν ἐπὶ τέλους μόνον τὰ πικρότερα κέντρα τῆς ἀποτυχίας.

3. Παρατήρησας ἴσως ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν χρημάτων αὐξάνει κοινῶς μὲ τὴν συσσώρευσίν του. Ὅσον πλέον οἱ ἀνθρώποι ἀποκτῶσι, τόσον πλέον ἐπιθυμοῦν. Ἄν ἤρωτάσο «πότε ἀνθρωπὸς τις εἶνε ἀρκετὰ πλούσιος;» θὰ ἠδύνασο ν' ἀπαντήσῃς ὅταν ἀποκτήσῃ ὀλίγον τι πλέον τοῦ ποσοῦ, ὃ νῦν κατέχει ἢ τοῦ ποσοῦ ὅπερ ποτὲ θέλει ἀποκτήσει.» Δὲν ἔχει οὕτως;

4. Ἀνεκάλυψας ἴσως ὅτι ἡ πρὸς τὰ γήινα πλούτη ἐκτίμησις ἐγένετο συχνάκις ἐπὶ μιᾶς πολὺ ἀτελοῦς θεωρίας τῆς πραγματικῆς των ἀξίας. Ἴσως ἐνόησε, ὅταν εἶδες ἀνθρώπους κυμαινομένους ἐπὶ τῆς παλιροῦς τῆς εὐτυχίας, ἦσο πρόθυμος νὰ φθονήσῃς αὐτοὺς καὶ ἐπιθυμήσῃς σφοδρῶς τὴν ἐπιτυχίαν τούτων· ἀλλ' ὅμως ἀνεκάλυψας οἶμι μόνος ὁ πλούτος δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ εὐδαίμονας

τούς κατόχους αὐτοῦ. « Πρέπει νὰ ἦσαι εὐτυχὴς ἄνθρωπος, » ὑπῆρξεν ἡ γενομένη συγχαρητήριος πρόσρησις, εἰς ἓνα τῶν βαθυπλούτων ἀνθρώπων τῆς Εὐρώπης. Ἐγὼ εὐτυχὴς ! Ἐγὼ εὐτυχὴς ! ἦτον ἡ μετ' ἐκπλήξεως γενομένη ἀπάντησις. Καὶ τότε διηγήθη τὸ βίαιον τῶν φροντίδων καὶ τῶν φόβων, οἵτινες κατεπέλεζον τὴν καρδίαν του. Ὁ μακαρίτης κύριος Γιράρδος, ὁ φημιζόμενος ὅτι ἦτον ὁ πλουσιώτατος τοῦ καιροῦ του ἐν Ἀμερικῇ, οὕτως ἔγραψε πρὸς τινα φίλον του « Ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ, ζῶ ὡς τις κατάδικος εἰς τὸ κάτεργον, συχνάκις περνῶν τὴν νύκτα ἀγρυπνός· φθείρομαι ὑπὸ φροντίδων· Ὅταν ἐγείρωμαι τὸ πρωί, ἡ μόνη προσπάθειά μου εἶνε νὰ ἐργασθῶ τόσον πολὺ, διαρκούσης τῆς ἡμέρας ὥστε ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς νὰ εἴμπορῶ νὰ κοιμηθῶ βαρέως. » « Ἐπιθυμῶ, εἶπεν ἄλλος βαθύπλουτος, οἱ σφοδρῶς ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποκτήσωσι πλοῦτη νὰ ἐσυμβουλευόντο τοὺς πλουσίους ἀνθρώπους. Τότε βεβαίως ἤθελον ἀλλάξει γνώμην. » Φαίνεται λοιπὸν, ὅτι μεγάλα πλοῦτη εἶνε συχνάκις μεγάλα φροντίδες κεκαλυμμένα μόνον με ψευδῆ χρυσοειδῆ κόσμον ὃς τις λάμπει μὲν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν θεατῶν, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἱκανὸς νὰ παρέξῃ εὐτυχίαν εἰς τοὺς κατόχους του.

5. Πρέπει ἔτι νὰ μάθῃς, ἐὰν δὲν τὸ γνωρίζῃς, ὅτι ὅσον περισσότερα πλοῦτη τούτου τοῦ κόσμου ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, τόσον περισσότερα εἶνε καὶ ἡ εὐθύνη των. Ὁ Θεὸς δὲν δίδει πλοῦτη εἰς οὐδένα ὥπως εὐχαριστῆ δι' αὐτῶν μόνον τὰς ἰδικὰς του αἰσθήσεις. Ὁ ἄνθρωπος κατέχει αὐτὰ ἐπὶ ὑποθήκῃ. Εἶνε εἰς μακρὺς λογαριασμὸς λέγει ὁ ἐπίσκοπος Hall, ὃς τις πρέπει νὰ ἐξοφληθῇ διὰ πληρωμῆς μεγάλων ὁμολογιῶν, διότι ἡμεῖς δὲν εἴμεθα οἱ ἰδιοκτῆται ἀλλὰ μόνον οἱ οἰκονόμοι « πάντων ὅσα κατέχομεν ».

6. Ἐτι πλέον πρέπει νὰ μάθῃς, ἐὰν ἤδη τὸ ἀγνοῆς, ὅτι ἡ ματαιότης τοῦ πλοῦτου φαίνεται συχνάκις ἐν τῇ ἀβεβαιότητι, μεθ' ἧς αὐτὸς κατέχεται. « Ὁ πλοῦτος ἀναλαμβάνει πτέρυγας καὶ πετῶν φεύγει. » Μία πυρκαϊά, ἐν ναυάγιον, εἰς πανικὸς φόβος ἐμπορικῆς κρίσεως, εἰς δόλος, μία ληστεία, καὶ πλεῖστα ἄλλα συμβάντα δύνανται νὰ στερήσωσι τὸν ἄνθρωπον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τοῦ κόπου ὅλης του τῆς ζωῆς. Πρέπει νὰ εἶδες πολλοὺς ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐστάθησαν εἰς τὰς ἀνωτάτας βαθμίδας τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς

νομιζομένης εὐτυχίας ριμμένους ἤδη εἰς τὰ κατώτατα βάθη τῆς δυστυχίας. Ἐκεῖνοι οἵτινες ὑπῆρξαν οἱ διανομεῖς τοῦ πλοῦτου εἰς ἄλλους κατήντησαν εἰς τοιαύτην δυστυχίαν ὥστε νὰ λαμβάνωσι τὴν ταπεινοτάτην δόσιν ἄρτου, τὴν ὁποίαν ἡ εὐσπλαγχνὸς χεὶρ τῆς ἀγαθοεργίας ἤθελε τοῖς προμηθεύσει. Πρὸς ἀγαθοεργὸν ἄνθρωπον, ὅστις διεμοίραζε μεγάλην ποσότητα χρημάτων πρὸς τροφήν τῶν πτωχῶν, ἐγένετο αἴτησις δι' ἐν μερίδιον αὐτῆς ἀπὸ τριάκοντα ἀνθρώπους, οἵτινες διήλαυνον ἄλλοτε ἐπὶ ἀμαξῶν ἰδικῶν των παλυτελεστάτων.

7. Καὶ τελευταῖον, ὅτι καὶ ἐὰν τὰ χρήματα σφίγγωνται ἀσφαλῶς, διαρκούσης τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ θάνατος ὁμως ἀπογυμνώνει αὐτὸν ἐξ ὅλων τῶν θησαυρῶν του. « Ἐὰν ἅπας ὁ κόσμος ἦτον ἰδικός μου, ἠρώτησέ τινα ὁ ἐθνικὸς φιλόσοφος Σένεκας, πόσον χρόνον ἠδυνάμην νὰ ἐντροφήσω αὐτόν » ;

Καὶ αἱ Γραφαὶ τρανῶς διακηρύττουσιν ὅτι « ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, δὲν θέλει συμπαραλάβει οὐδέν, οὐδὲ θέλει καταβῆ κατόπιν αὐτοῦ ἡ δόξα αὐτοῦ· καὶ θέλει ἐγκαταλείψει τὰ ἀγαθὰ του εἰς ἄλλους. » (Ψαλμ. μθ'. 10, 17). Τὰ χρήματα δὲν δύνανται νὰ παρατείνωσι τὴν ζωὴν μήτε νὰ ἐξαγοράσωσιν αὐτὴν ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ τάφου.

Καίπερ οὕτω τούτων ἐγόντων, δὲν πρέπει ἐν τούτοις νὰ ἤμεθα ἀνίσθητοι εἰς τὴν εὐτμερίαν καὶ εἰς τὰ ἐξωτερικὰ μέσα τῆς εὐδαιμονίας, ἀρῶν ὁ Δημιουργὸς ἐδώρησεν εἰς ἡμᾶς ταῦτα. Αἱ προσπάθειαι τῆς τιμίας βιομηχανίας δὲν πρέπει νὰ μέμφωνται, οὐδὲ ν' ἀπαγορευῆται ἡ κατοχὴ τοῦ πλοῦτου. Ἀλλ' ἡ κατάχρησις τοῦ ὅσον ἔχομεν — εἴτε πολλοῦ ὄντος, εἴτε ὀλίγου — αὕτη εἶνε ἁμαρτία εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ. Ὅταν τὸ ἀγοράζειν καὶ πωλεῖν ἐπὶ κερδοσκοπία κίμωνωμεν τὸ πρώτιστον τέλος τῆς ζωῆς ἡμῶν, τότε ἀμαρτάνομεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ βλάπτομεν τὰς ἰδικὰς μας ψυχάς. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον ὅστις ἀγωνίζεται νὰ πετάξῃ εἰς τὸν οὐρανὸν με χρυσᾶ θύρη ἐπὶ τῶν πτερύγων του ! Αἱ παραινέσεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἶνε αἱ ἑξῆς. — « Ὅσοι θέλουσι νὰ πλουτῶσι πίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα. » Διότι ρίζα πάντων τῶν κακῶν εἶνε ἡ φι' ἀργυρία. (Α'. Τιμοθ. σ'. 9, 10). « Πόσον δυσκόλον εἶνε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ οἱ ἔχον-

τες; τὸ θάρρος αὐτῶν εἰς τὰ γράμματα ! » (Μάρκ. Ι'. 24). Ἀπεναντίας πρέπει νὰ χιρίωμεν διέτοντες πολλὰ εὐγενῆ παραδείγματα ἀνθρώπων πλουτίων, οἵτινες ἀλλοκῆπως μεταχειρίζονται τὰ πλούτη των διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἐνῶ ὑπάρχει φανερόν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι δὲν πρέπει νὰ ἔχωσιν ἴσας εὐκαιρίας τοῦ ἀποκτᾶν καὶ ἐξασφαλίσαι τὰ γήινα πλούτη, ὑπάρχουσιν ὅμως πλούτη, τὰ ὅποια ὁ Θεὸς ἤνοιξεν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ὅποια εἶνε ἐξίσου εἰς πάντας εὐπρόσιτα ἐπειδὴ ἐξίσου εἰς πάντας χρειάζονται. Ταῦτα εἶνε πραγματικά, οὐσιώδη, ἐπαρκούντα ἢ ἱκανοποιούντα καὶ διαρκῆ καλὰ, — πλούτη τὰ ὅποια οὐδέποτε δύνανται νὰ ἐξαντληθῶσι, καὶ οὐδέποτε θὰ παύσωσι τοῦ νὰ ὠφελῶσιν. Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ προσκολλῶμεν ὅλους τῆς καρδίας μας τοὺς πόθους· ταῦτα εἶνε π λ ο ὄ τ η χ ω ρ ῖ ς π τ έ ρ υ γ α ς.

Καὶ μεταλλεῖα χρυσοῦ ἂν ἐδύνατό τις νὰ ἀποκτήσῃ, ἄνευ ἐκείνων τὰ ὅποια ὠνομάσαμεν π λ ο ὄ τ η χ ω ρ ῖ ς π τ έ ρ υ γ α ς, εἶνε ἀληθῶς πάντοτε πτωχός, καὶ ἡ ψυχὴ του θὰ εὐρεθῇ δυστυχῆς χρεωκόπος ἐπὶ τέλους. Τὰ πλούτη ταῦτα κάμνουσιν εὐφρόσυνον τὴν καρδίαν, δὲν προσθέτουσι λύπην εἰς αὐτὴν οὐδεμίαν, καὶ θὰ διαρκέσωσι καὶ ὅταν ὁ κόσμος καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ κατακαῶσιν, ὡς τις φάκελλος γραμμάτων.

Τὰ πλούτη ταῦτα εἶνε «μέγα ἐνδι αφέρων εἰς τὸν Χριστὸν—εἰς αὐτὰ πλούτη τοῦ ἐλέους του» — εἰς τὰ πλούτη τῆς χάριτός του» οἷα εἶνε συγχώρησις, ἐξήγη, υἰοθεσία εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Θεοῦ, ἀνακαινισμένη καρδία, κληρονομία τοῦ οὐρανοῦ, — καὶ ταῦτα εἶνε ἡ καλλίστη μερὶς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ πλούσιος φιλάργυρος δύναται νὰ μετρά καὶ ξαναμετρά τοὺς θητηχυρούς του, καὶ νὰ γαυριᾷ ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ χρυσοῦ, ἀλλὰ πῶς εἰματαρεῖ ὁ Χριστιανὸς ν' ἀριθμῆσῃ τοὺς ἰδικούς του θητηχυρούς, οἵτινες εἶνε ἄπειροι; Αὐτοὶ εἶνε πολυτιμότεροι ἀπείρου χρυσοῦ, καὶ πολυτιμότεροι τῶν πολυτιμοτέρων λίθων τῆς γῆς. Ὁ Χριστιανὸς, δυνατόν νὰ μὴν ἔχη οὐδὲ πηλοστόν τοῦ κοσμικοῦ πλούτου· εἶνε ὅμως πλούσιος καθ' ὅλην τὴν αἰωνιότητα, διότι γέγραπται α Τὰ πάντα ἀνήκουσιν εἰς ὑμᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε

ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε παρόντα, εἴτε μέλλοντα· τὰ πάντα ἀνήκουσιν εἰς ὑμᾶς, αἶς δὲ εἰς τὸν Χριστὸν· ὁ δὲ Χριστὸς εἰς τὸν Θεόν » (Α'. Κορινθ. γ'. 21—23). Εἶναι πλούσιος ὁ χριστιανὸς ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ τρομερὸς θάνατος ἦνε μεταξὺ τοῦ πλούτου αὐτοῦ, διότι ὁ θάνατος εἶνε ὁ θυρωρός, ὅστις ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς αἰωνιότητος· ὅταν δὲ ἡ οὐράνιος ψυχὴ εἰσέρχεται ἐκεῖ, θὰ προοδεύῃ ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα καὶ θὰ καταδύεται βαθύτερον εἰς τὰ πλούτη τῆς χάριτος, εὐρίσκων αὐτὰ ἀνεξερεύνητα.

Ἀναγνώστα, οὐδὲν λοιπὸν σοὶ εἶνε τοιαύτης μεγίστης σπουδαιότητος, οἷα εἶνε ἡ προσωπικὴ πίστις ἐν Χριστῷ, δι' οὗ ἔγινες μέτοχος τῶν ἀνεξερευνητῶν αὐτοῦ πλούτων. Δυνατὸν νὰ ἴδῃς τὴν ἄκραν σου φιλοδοξίαν ἐκπληρωμένην· δυνατόν νὰ ἴστασαι εἰς τὸ ἔπακρον νοσητικῆς ὑπεροχῆς· δυνατόν νὰ θεωρῆς πλούτη ἀρχόμενα ἐν εἴδει πλήρους παλιρροίας ἐπὶ σέ, ἀλλ' εἰς τί ταῦτα θέλουσι σ' ὠφελῆσαι, ἐὰν κερδήσῃς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ζυμιωθῆς τὴν ψυχὴν σου (Μάρκ. Η'. 36); Χάρις τώρα, καὶ δόξα εἰς τὸ μέλλον δύναται νὰ ἦνε ἰδικά σου· ποῖον ἐκ τῶν δύο ἤθελες ἐκλέξει, ἐὰν προσεκαλεῖσο ν' ἀπορατίσῃς τὸν κληρὸν σου; — τῆς γῆς τὰ ἀβέβαια καὶ ἀνύπαρκα πλούτη, ἢ τὰ πλούτη τῆς σωτηρίας, τὰ ὅποια διαρκέουσιν αἰωνίως τὰ χωρὶς πτέρυγας πλούτη;

Πιστωτικαὶ τράπεζαι τοῦ λαοῦ.

Ὅταν πρό τινος καιροῦ ἐγράψαμεν περὶ συνεταρισμοῦ καὶ περὶ τῶν μεγάλων ὠφελειῶν, αἱ ὅποια δύνανται νὰ προκύψουν εἰς ὅλας μὲν πρὸ πάντων δὲ εἰς τὰς μικροτέρας τάξεις τοῦ λαοῦ, μὲ εὐχαρίστησιν μας ἐμάθομεν ὅτι πολλοὶ ἐκ τῆς συντεχνίας των σκυτοτόμων ἐσκέφθησαν νὰ βάλωσιν εἰς πρᾶξιν τὰ γραφόμενα· φαίνεται ὅμως ὅτι δυσκολίαι τινές, αἱ ὅποια πάντοτε παρουσιάζονται εἰς τὴν ἀρχὴν πάσης ἐπιχειρήσεως, ἐψύχραναν τὸν ζῆλον των καὶ ἔκαμαν αὐτοὺς νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ τὸ σχέδιόν των. Ἐπειδὴ ὅμως εἶνε βεβαϊότατον ὅτι ἡ Ἀνατολὴ μόνον διὰ τοῦ συνεταρισμοῦ θὰ δυνηθῇ νὰ ὀρθοποδίσῃ καὶ χωρὶς αὐτοῦ πάντοτε θὰ πηγαίνωμεν εἰς τὸν κατήφορον, διὰ τοῦτο ἡμεῖς δὲν θὰ παύσωμεν νὰ συστήνωμεν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν τὸν συνεταρισμόν, ἕως οὗ ἡ ἰδέα κατασταθῇ πρᾶγμα.

Ἡ κοινὴ παροιμία λέγει « χωρὶς κόπον μήτε μέλι δὲν τρώγεται. » Καθὼς λοιπὸν ἤμελαμεν θεωρεῖται ὡς ὀνηρὸν καὶ ἀνόητον τὸν ἀμπελοφυττῶν, ὅστις διὰ νὰ κερδίῃ τὸν ἀπαιτούμενον κόπον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπελοῦ του, ἀπορρατίζει νὰ ζημιωθῇ τὸν κόπον αὐτῆς, τοιοῦτοτρόπως μεγάλην ἀνοησίαν θεωροῦμεν τὸ νὰ παρβλέπη καὶ νὰ παραμελή τις τὴν ἐκ τοῦ συνεταρισμοῦ μεγάλην ὠφελείαν, αἱ ὁποῖαι θὰ μείνωσιν ὡς ἡ καλλιτέρα περιουσία εἰς τὴν ἐπερχομένην γενεάν, διὰ τὰς μικρὰς δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι κατ' ἀρχὰς παρουσιάζονται.

Ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ εἶδη τοῦ συνεταρισμοῦ καὶ τὸ ὁποῖον δὲν παρουσιάζει ὑδεμίαν δυσκολίαν εἶνε καὶ ἡ σύστασις Πιστωτικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν τάξιν τοῦ λαοῦ. Τοιοῦτου εἶδους τράπεζαι ἐστυστήθησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀκολούθως εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξηπλώθησαν εἰς ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην· ἡ δὲ αἰτία τῆς τοσαύτης ἐξηπλώσεώς των εἶνε αἱ μεγάλαι ὠφελεῖαι τὰς ὁποίας προσφέρουσιν εἰς τοὺς μετόχους. Μόνον εἰς τὴν Γερμανίαν εὐρίσκονταί· σήμερον ὑπὲρ τὰς 1364 τοιοῦτας τραπεζας, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ 1867 ἐπρομήθευσαν δάνεια 760 ἑκατομμύρια δρ., αἱ δὲ τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν 570 ἑκατομμύρια φράγκων.

Εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ὁ τεχνίτης, ὁ μικρέμπορος, ὁ βιομήχανος, καὶ πᾶς ἄλλος ἐν γενεῇ, μὴ ἔχων ἀκίνητα κτήματα, δὲν θεωρεῖται ἀξιόχρως· ἐν τούτοις διὰ νὰ ἐργασθῇ τις εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ζῶμεν, ἔχει νάγκην μικρῶν κεφαλαίων καὶ πολλάκις ἐνὸς μικροῦ δανείου. Αἱ τράπεζαι δανείζουν εἰς τοὺς κεφαλαιούχους, ἢ εἰς τοὺς ἔχοντας νὰ δώσωσιν ὑποθήκην. Οἱ δὲ τοκισταὶ διὰ νὰ δανείσωσιν, ἀπαιτοῦν ἐνέχειρα ἀσφαλῆ ἢ ἐγγυήσεις μεγάλας· πάντοτε δὲ τόκους βρεῖς καὶ ὑπερόγκους. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ τεχνίτης, ὁ μικρέμπορος, ὁ βιομήχανος, ὁ γεωργὸς στεροῦνται τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐργασίαν των χρήματα, ταλαιπωροῦνται καὶ πολλάκις δυστυχοῦν, ἐνῶ εἶνε ἄνθρωποι καλοὶ καὶ θέλουσι νὰ ἐργασθῶσι, καὶ νὰ ζήσωσι τιμίως μετὰ τὸν κόπον των. Ἐσκέφθησαν λοιπὸν εἰς τὴν Γερμανίαν κατὰ πρῶτον ὅτι, ἐὰν διαφόρων ἐπαγγελματιῶν ἄνθρωποι ἐνώσωσι τὰ μικρὰ κεφάλαιά των, ἕκαστος αὐτῶν θὰ ἔχη τὰ κεφάλαια τοῦ ἄλλου εἰς τὴν ἀνάγκην του, διότι σή-

μερον θὰ ἔχη ἀνάγκην ὁ εἷς, αὐριον ὁ ἄλλος καὶ μεθαύριον ὁ ἄλλος· καὶ οὕτω θὰ μεταχειρισθῇ καθεὶς μέτοχος· περισσότερα κεφάλαια· καὶ ἐπειδὴ θὰ πληρώσῃ ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον τόκον, δὲν θὰ πληρώσῃ κανεὶς τίποτε.

Ἐσκέφθησαν ἔν ἄλλο ἀκόμη· ὅτι ἐὰν ὁ καθεὶς χωριστὰ δὲν εἴμπορῇ νὰ εὕρῃ ὅσον δάνειον τοῦ χρειάζεται, ὡς ὀλιγώτερον ἀξιόχρως, ὅταν ἐνωθῶσι πολλοί, αἱ μικραὶ ἐγγυήσεις τῶν πολλῶν κάμνουν μίαν μεγάλην ἐγγυήσιν, διὰ τῆς ὁποίας δύνανται νὰ εὕρωσι δάνειον μεγαλείτερον, τὸ ὁποῖον νὰ μεταχειρισθῇ ὁ καθεὶς χωριστὰ κατ' ἑνὴν ἐποχὴν ἔχει ἀνάγκην. Ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ δύο θεμέλια, τῆς αὐτοβοηθείας (τὸ νὰ βοηθῆται τις μόνος του) καὶ τῆς ἀλληλεγγύης (νὰ ἐγγυᾶται ὁ εἷς διὰ τὸν ἄλλον) ἐστηρίχθησαν αἱ Πιστωτικαὶ Τράπεζαι τοῦ Λαοῦ.

Ἐπάνω εἰς τὰ ἴδια θεμέλια ἐσυστήθη ἐσχάτως καὶ εἰς Ἀθήνας ἡ Ἑλληνικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα τοῦ Λαοῦ. Κεφάλαια προσδιώρισαν 100.000 δρχ. ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὰ ὁποῖα διαιροῦνται εἰς χιλίας μετοχὰς πρὸς 100 δρχ. ἕκαστη μετοχὴ. Ὅστις γίνῃ μέτοχος λαμβάνει μίαν ἕως πέντε μετοχὰς. Περισσότερας ἀπὸ τὰς πέντε δὲν δύνανται νὰ λάβῃ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, διὰ νὰ μὴ ἀπολαμβάνωσι τὰ κέρδη οἱ εὐπορώτεροι ἀπὸ τοὺς μετόχους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Τράπεζα αὕτη ἐσυστήθη πρὸς εὐκολίαν ὅλου τοῦ κόσμου, δύνανται καὶ ὁ πτωχὸς ἐργάτης, καὶ ὁ ἄπορος τεχνίτης καὶ πᾶς ἄλλος νὰ γίνῃ μέτοχος καὶ νὰ λάβῃ μίαν ἢ περισσότερας μετοχὰς, διότι συγχωρεῖται νὰ συμπληρώσῃ τὴν μετοχὴν του ἐκ διαλειμμάτων (ὀλίγον κατ' ὀλίγον), πληρόνων κάθε ἐβδομάδα ὅ,τι δυνήσῃ νὰ οικονομήσῃ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του. Ὁ μικρότερος ὅρος τῆς καταβολῆς εἶναι 60 λεπτὰ δηλ. 100 πρ. κατ' ἐβδομάδα διὰ κάθε μετοχὴν.

Ὁ μέτοχος δύνανται νὰ δανεισθῇ (σημειῶ ἐν δὲ ὅτι εἰς μόνους τοὺς μετόχους δανείζει ἡ Τράπεζα) ἕως τὸ ἥμισυ τῆς μετοχῆς μὲ μόνην τὴν ὑπογραφήν του· διὰ νὰ δανεισθῇ δὲ μεγαλείτερον ποσόν, οὔτε ἀπὸ ἐνέχειρον οὔτε ἀπὸ ὑποθήκην ἔχει ἀνάγκη, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐγγυήσιν ἐνὸς ἢ δύο ἄλλων συνεταίρων κατὰ τὸ ποσόν τὸ ὁποῖον θέλει. Προσέτι ἔχει τὴν εὐκολίαν ὁ δανειζόμενος νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του εἰς μικρὰς δόσεις.

Εἰς τὴν σύστασιν τῆς Τραπεζῆς ταύτης δύο μεγάλα καλὰ βλέπομεν· πρῶτον, ὅτι καὶ ὁ πτωχότερος, (φθάνει νὰ τὸ θελήσῃ), δύναται μὲ μικρὰν οἰκονομίαν νὰ σηματούσῃ μέγα κεφάλαιον μὲ τὸν καιρὸν καὶ δευτέρον ὅτι ὁ τεχνίτης, ὁ ἔμπορος, ὁ βιομηχανός, ὁ ὑπάλληλος καὶ ὅστις ὅποτε ἄλλος, ὅσοι σήμερον δὲν εὐρίσκουσι νὰ δανεισθῶσιν, ἢ εὐρίσκουσι μὲ μεγάλους τόκους, θὰ εὐρίσκωσι τὰ χρήματα ὅσα τοὺς χρειάζονται μὲ μικρότατον τόκον, διότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι θὰ ἦνε καὶ τοκιστὰι καὶ δανειζόμενοι.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα περιττὴν θεωροῦμεν πᾶσαν ἄλλην παρακίνησιν. Εἰμὲθα βέβαιοι ὅτι, ἅμα εὐρεθῶσι δύο ἢ τρία ἀξιώσιμα καὶ δραστηρία πρόσωπα, τὰ ὁποῖα νὰ θελήσωσι τὴν συστάσιν τοιαύτης Πιστωτικῆς Τραπεζῆς διὰ τὰς συντεχνίας, πολλὰ ὀλίγοι, κλείοντες τοὺς ὀφθαλμούς των, δὲν θὰ θελήσωσι νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἔθνοσωτήριον ταύτην ἐπιχείρησιν. Ἡ ἀρχὴ εἶνε τὸ ἡμισυ παντὸς πράγματος, ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι· ἢ δὲ ἀπλή παροιμία λέγει: φασοῦλι φασοῦλι γεμίζει τὸ σακκοῦλι.

Περὶ διασκέδασεων, ἐπισκέψεων, συναναστροφῶν. κτλ.

Ἡ διασκέδασις εἶνε ἀσκήσις ἀναγκαία πρὸς ἀναψυχὴν τοῦ σώματος ἐκ τῶν ἐπιμόχθων κόπων τῆς ἐργασίας. Ὁ Θεὸς ὅστις γνωρίζει τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀνθρώπων ἐπιτρέπει τὰς ἀναγκαίας διασκέδασεις πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν δυνάμεων ὑπὸ μακρᾶς δραστηκότητος καταβεβλημένας. Εἰς τοὺς ὠραιότερους αἰῶνας τῆς Ἐκκλησίας οἱ πιστοὶ καθιέρωναν ἡμέρας τινας εἰς τὴν χαρὰν καὶ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, πλὴν ἡ χαρὰ αὕτη ἦτον ἀγνή, ἢ δὲ ἀνάπαυσις ἄμικτος πάση ἐγκληματικῆς καὶ θηλυπροποῦς ὀκνηρίας. Αἱ ἡδοναὶ τοῦ Χριστιανοῦ πρέπει νὰ σταθμίζωνται εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς μετριοφροσύνης καὶ τῆς ἀνάγκης. Ὅλαι αἱ διασκέδασεις δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένα καὶ πρέπει νὰ συμφωνοῦν μετὰ τῆς χρηστότητος καὶ νὰ μὴν ἀντιβαίνουν εἰς τὸν Θεῖον νόμον.

Ὁ περίπατος εἶνε διασκέδασις ἣτις συντείνει πολὺ εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος. Ὄποταν ἐξερχώμεθα συνωδευμένοι, πρέπει νὰ παραχω-

ρῶμεν τὴν ἐν μέσῳ θέσιν εἰς τοὺς πρεσβυτέρους. Ἐὰν εἴμεθα δύο, πρέπει νὰ παραχωρῶμεν τὰ δεξιὰ καὶ ὅταν διερχώμεθα τοὺς δρόμους πρέπει νὰ βαδίζωμεν μετὰ σεμνότητος καὶ ἀξιοπροσεΐας. Εἶνε κοινὸν ἐλάττωμα εἰς τοὺς νέους διερχόμενοι τὰς ὁδοὺς, νὰ ὠθοῦν τοὺς διαβάτας, νὰ γελοῦν μεγαλοφώνως, νὰ κρατοῦνται ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ τὸ χεῖριστον πάντων νὰ ἐκφέρουν βλασφημίας καὶ ἀπροσεΐς λόγους· τοιαύτη διαγωγή ἐμφαίνει κακοθείαν καὶ δεικνύει τὸν βαθμὸν τῆς διαφθορᾶς ἣτις δυστυχῶς εἰσέχθη εἰς τὴν κοινωνίαν μας.

Τὸ παιγνίδιον εἶνε ἐπίσης διασκέδασις, ἀλλ' ἀπαιτεῖ μεγίστην προφύλαξιν. Πρέπει

α'. Ν' ἀποφεύγωμεν τὰ τυχερὰ παιγνίδια.

β'. Νὰ προτιμῶμεν τὰ σωματικὰ τῶν καθεστικῶν.

γ'. Νὰ μὴ παίζωμεν πολλὰ χρήματα, διότι τότε τὸ παιγνίδιον κατανατᾶ πάθος καὶ πηγὴ πολλῶν παροετροπῶν.

δ'. Νὰ ἀποφεύγωμεν εἰς πᾶν εἶδος παιδιᾶς τὴν ὀργὴν καὶ τὴν παραφορὰν· οὐδὲν ποταπώτερον τοῦ νὰ δεικνύωμεν δυσαρέσκειαν ὅταν χάνωμεν ἢ ὑπερβολικὴν χαρὰν ὅταν κερδίζωμεν.

ε'. Τὸ νὰ ἦνε τις ἀπατεὼν εἰς τὸ παιγνίδιον σημαίνει ὅτι εἶνε τοιοῦτος καθ' ὅλας τὰς φάσεις τοῦ βίου του καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀνθρώπου γίνεται φανερός εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴ καταχρώμεθα τῆς καλῆς πίστεως τῶν ἄλλων καὶ νὰ παίζωμεν ἄνευ δόλου καὶ ἀπάτης.

ζ'. Ὅταν παίζωμεν, εἶνε ἀγροικία νὰ τραγωδῶμεν, νὰ κτυπῶμεν τοὺς πόδας ἢ νὰ πράττωμεν ἄλλο τι τὸ ὁποῖον ἐμφαίνει πάθος.

η'. Ὅστις νομίζει τὸν ἑαυτὸν του εὐαίσθητον εἰς τὸ παιγνίδιον πρέπει ἀπαρασαλεύτως νὰ ἀπέχη.

θ'. Τέλος πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν, ὅσον τὸ δυνατόν, τὰ κυβευτήρια καὶ τὰ σκιραφεῖα (τόπους τῶν χαρτοπαιγνίων) ὡς σχολεῖα διαφθορᾶς καὶ κακοθείας ἐνθα διακινδυνεύη τις νὰ χάσῃ οὐ μόνον τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν περιουσίαν του ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν του.

Ἡ μουσικὴ εἶνε διασκέδασις οὐ μόνον εὐχάριστος ἀλλὰ καὶ ἀναγωγικὴ· πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τὰ ἄσεμνα καὶ ἀπρεπῆ τραγῳδία τὰ ὁποῖα μᾶς θλάπτουν σωματικῶς τε καὶ ψυχικῶς.

Ἡ συναναστροφή μετὰ τὸ δεῖπνον εἶνε τέρψις ἐπίσης εὐχάριστος·

πρέπει όμως να ήνε ελαφρά και ουχι παιδαριώδης, ωφέλιμος και ουχι σοβραά. 'Ο γέλως πρέπει να ήνε μέτριος· να κυχχίζη τις είνε κακοήθεια· να γελά τις άνευ αίτίας είνε μωρία, να γελά τις περι παντός πράγματος είνε ελαφρόνοια και προπέτεια.

Είνε άγενές να χλευάζωμεν τους άλλους με την ιδέαυ ότι προξενούμεν ευχαρίστησιν εις την συναναστροφήν. Είς την παρουσίαν τυφ ού, χωλού ή κυρτού (καμπούρι) δέν πρέπει ν' αναφέρωμεν ότι ό δεινχ έχει τούτο ή εκείνο τή ελάττωμα.

Είνε μεγάλη άπέθεια να περιπαίζωμεν τή Θεία ή να κακολογώμεν τους έναρέτους άνδρας. Συχνάκις οί μικροί ούτοι χλευασμοί είνε αρκετοί να κλονίσουν την άρετήν των αδυνάτων και διαφθείρουν τή καρδίας αυτών.

Είνε μικρόνοια και δειλία να κακολογώμεν εις τή συναναστροφή τους άπόντους. — 'Εκείνος όστις κακολογεϊ τον αδελφόν του, λέγει ό άπόστολος 'Ιάκωβος, κακολογεϊ τον νόμον. «Μή καταλα» λείτε άλλήλων, αδελφοί· ό καταλαλών αδελφου, και κρίνων τον » αδελφόν αυτού, καταλαλεί νόμου και κρίνει νόμον· ει δέ νόμον » κρίνεις ουκ ει ποιητής νόμου, αλλά κριτής· εις έστιν ό νομοθέ» της ό δυνάμενος σώσαι και σπολέσαι· συ τίς ει, ός κρίνεις τον ε» » τερρον ; » 'Η κοσμιότης συμφωνεί ως προς τούτο μετά του Θείου νόμου, και είνε επίτης θύναστον ως και αντιχριστιανικόν να κακολογώμεν τον πλησίον μας. 'Η κακολογία εμφάνει καρδίαν ποταπήν, ζηλότυπον και μοχθηράν. 'Η καταμήνυσις είνε ωσαύτως βδελυρά. 'Οπόταν ακούωμεν κακολογίαν τινά δέν πρέπει να την παραδεχώμεθα τυφλοσ όμμασι, άλλ' άπ' εναντίας να δικαιολογώμεν τον άπόντα και να φερώμεθα ευνοϊκώς υπέρ αυτού.

Είς τή συναναστροφή οί νέοι δέν πρέπει να διακόπτουν εκείνον όστις όμιλεί, άλλά ν' αποκρίνονται μετά μετριοφροσύνης εις τή ερωτήσεις αι όποίαι τοίς απευθύνονται.

'Υπάρχουν άτομα τή όποία συστηματικώς ψεύδονται άνευ αίτίας και δια λόγους μηδαμηνούς· τή ψεύδος είνε ελάττωμα μισητόν και αποδεικνύει καρδίαν διεφθαρμένην και χαμερπή. 'Ο βίος του ψεύστου είναι θίς άτιμος, λέγει ό 'Εκκλησιαστής.

Είνε μεγάλη κακοήθεια όταν πρόκηται να άντιτείνωμεν εις

κανένα να τώ είπωμεν ψεύδεις· τούτο δεικνύει άνθρωπον κακώς ανατεθραμμένον και άγενή.

Πρέπει πρό πάντων ν' αποφεύγωμεν εις τή συναναστροφή τή αναιδεΐς ή προσβλητικās λέξεις και χρεωστούμεν να σταθμίζωμεν αυτās πριν τή προφέρωμεν, διότι κατά τον σοφόν Σολομώντα, ό φυλάττων τή στόματου διαφυλάττει την ζωήν του, ό δε άνοίγων προπετώ τή χείλη του θέλει άπολεσθή.

'Ο 'Απόστολος Παύλος νοουθετεί τον μαθητήν αυτού Τιμόθεον να μη λογομαχη και ν' αποφεύγη τή μωρία και άπειδεύτους ζητήσεις αίτινες γεννώσι μάχας. Τή φιλονεικόν πνεύμα άντίκειται εις την ευαγγελικήν πραότητα, ή δε κοσμιότης αποκρούει αυτό εξ όλων των συναναστροφών. 'Η φιλονεικία πληγάζει ως επί τή πλείστον εκ τή αλαζονείας και εκ τή ψευδοσ ιδέα, ή έχομεν περι του έχουτου μας· ύπάρχουν χαρακτηρες αίτινες συστηματικώς αντιλέγουν εις την γνώμη των άλλων και αίτινες δια του φερσίματός των εξυθρίζουν βαναύτως τον πρεσβέοντα διαφοροετικās ιδέας και όργας. 'Η μανία αυτη προξενεί άτιμίαν και επισύρει τή μίσος και την γενικήν αγανάκτησιν. Πρέπει λοιπόν να εκφράζωμεν την γνώμη μας μετριοπαθώς και άνευ ιδέας ύπεροχής ή οίήσεως, όπως αποκτήσωμεν την ευνοϊαν των άλλων.

Είνε εναντίον τή καλής ανατροφής να λαλώμεν εις τή συναναστροφή ξένην γλώτταν ή να ψυθρίζωμεν εις τή ωτίον του πλησίον μας, καθώς και να μεγαλαυχώμεν δια τή κατορθώματά μας ή δια την περιουσίαν μας.

'Ο άνθρωπος ήναγκασμένος να ζη κοινωνικώς χρεωστεϊ να συσχετίζεται μετά των όμοίων του και να συνδέη μετ' αυτών φιλικās σχέσεις· ως εκ τούτου ή δικαιοσύνη και ή αγάπη άπαιτούν να επισκεπτόμεθα τους άσθενείς ήμών συγγενείς και τους εν θλίψει διακειμένους μη εξαιρουμένων ουδέ αυτών των έχθρών μας. 'Η δικαιοσύνη άπαιτεί ωσαύτως να επισκεπτόμεθα τους άνωτέρους ήμών όστις εκφράσωμεν αυτοίς τή ήμέτερον σέβχ και την εμπιστοσύνη ή μάς εμπνέουν εις τή επισκέψεις τή όποίαις κάμνομεν πρέπει να συντομεύωμεν όσον τή δυνατόν την διάσκεϊαν.

'Εάν είτερχόμενοι εις οίκίαν τινα ευρωμεν τον οίκοδεσπότην συν-

ομιλούντα με άλλον δὲν πρέπει νὰ τὸν διακόπτωμεν ἀλλὰ νὰ περιμένωμεν μέχρις οὗ τελειώσῃ.

Εἶνε ἀγροικία νὰ κάμνωμεν νὰ περιμένουν ὅσοι ἔρχονται πρὸς ἐπίσκεψίν μας, καὶ ἂν σπουδαία τις ὑπόθεσις μᾶς κιατῆ ἐνασχολημένους πρέπει νὰ ἐπιφορτίζωμεν ἄλλον τινὰ τῆς εἰκίας νὰ δέχεται αὐτούς.

Πρέπει νὰ συνειθίζωμεν τὰ τέκνα μας νὰ πορεύωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν καλῶς ἐνδεδυμένα καὶ νὰ ἀκροάζωνται μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαθείας τὴν ἱερὰν λειτουργίαν μέχρι τέλους. Πολλοὶ γονεῖς δυστυχῶς ἀμελοῦν τὰ παραγγέλματα ταῦτα καὶ οἱ πρῶτοι δίδουν τὸ κακὸν παράδειγμα ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

Ὁφείλομεν ὡσαύτως νὰ σεβώμεθα τὰς ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχὰς καὶ ν' ἀποδίδωμεν εἰς τοὺς ἱερεῖς τὸ ἀνήκον σέβας: Ὁ ἡμέτερος κληρὸς ἔχει ἀνάγκην ἐνθαρρύνσεως ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν καὶ διαδώσῃ ἐπωφελῶς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Ὁνειρον 72 ὥρων εἰς ἄνθρωπον ἔξυπνον.

Ὁ ἰατρός κ. Φάβρος διηγεῖται ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν νοσοκομείων τὸ ἀκόλουθον περιεργον συμβάν, τοῦ ὁποίου αὐτόπτης ἔγινεν αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὅτε τῇ 23 Ἰανουαρίου μετέβη παρὰ τῷ κ. Ξ. ὑπαλλήλῳ οἰνοεμπόρου.

Ἐπισκεφθεὶς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, (λέγει ὁ ἰατρός) ὄντα σχεδὸν τεσσαράκοντα ἐτῶν καὶ κράσεως ἐξαιρετοῦ, εὔρον αὐτὸν εἰς καχεκτικὴν κατάστασιν καὶ λίαν ἐξησθενημένον. Ὁ σφυγμὸς τοῦ ἐπαλλε δυνατὰ καὶ συχνότατα, τὸ σῶμα τοῦ ὅλον ἦτο βουτημένον εἰς ἰδρῶτα, κεφαλαλγία ἰσχυρά, ἀνατριχιάσεις, ἀϋπνία, ταραχαὶ κτλ. Ἐπαραπονεῖτο πρὸ πάντων διὰ δυνατὸν πόνον, τὸν ὁποῖον ἦ ἐλαχίστη πίεσις, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ βῆρος τοῦ σκεπάσματός του, ἐπρόξενει εἰς τὰ δεξιὰ τῆς κοιλίας του. Μὴ θέλων νὰ ὁμιλήσῃ ἐνώπιον τῆς γυναικὸς καὶ τῆς θυγατρὸς του, ἐζήτησε νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ δωματίου, καὶ τότε ὠμίλησε σχεδὸν ὡς ἑξῆς:

«Εἰς τὰς 20, ἡμέραν Τετάρτην, ἀνεχώρησα ἐκ τοῦ κυρίου μου μετὰ τὸ ἀμάξιον φορτωμένον ἀπὸ οἶνον κατὰ τὸ σύνθηες. Ἐτύναξα καθ'

ὁδὸν φράγκα 800. Κατὰ τὰς 5 ὥρας τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἐπέστρεφον εἰς τὸ κατάστημα, διερχόμενος ὁδὸν τινα τῆς συνοικίας τοῦ Τέμπλου (Temple) ἀμαξηλάτης τις ἐμαστίγωσεν ἀλόγως τὸν ἵππον μου. Τὸ ζῶον ὠρθώθη, τὸ ἤρπασα ἐκ τοῦ χαλινοῦ, διὰ νὰ προλάβω πᾶν ἐνδεχόμενον δυστύχημα, καὶ ἐπέπληξα τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν βροβρότητά του. Τότε καταβίς ἀπὸ τὴν ἀμαξίαν του, ὤρμησε κατ' ἐμοῦ καὶ ἤλθομεν εἰς χεῖρας πρὸς στιγμὴν. Αἶφνης μὲ ἄφησεν, ὠπισθοδρόμησε δύο θήματα, καὶ μὲ ὄλην τὴν δυνάμιν του μοὶ ἐπέφερε κτύπημα εἰς τὴν κοιλίαν. Τὸ κτύπημα ὑπῆρξε τόσον δυνατὸν, ὥστε ἀμέσως ἔπεσα ἀναίτητος, καὶ ὅτε συνῆλθον, εὐρέθην ἐντὸς οἰνοπωλείου. Πολλοὶ ἐφιλοτιμοῦντο νὰ μοὶ χορηγήσωσι βοήθειαν. Μοὶ ἔδιδον νὰ πῶ ἀντιφάρμακα, μοὶ ἔδρευον τοὺς χροτάφους μὲ νερόξυδον κτλ. Τότε ὅμως ἄλλου εἴδους δυστύχημα παρουσιάσθη ἐνώπιόν μου· εἰς τὴν ταραχὴν τρομάξας ὁ ἵππος μου ὠπισθοδρόμησε, καὶ ὠθήσας τὸ ἀμάξιον ἐντὸς τοῦ παραθύρου καθρεπτοπωλείου τινὸς κατέθραυτε τὸ πᾶν. Ἐπειδὴ τὸ ἀμάξιον ἐχώθη μέχρι τῶν τροχῶν ἐντὸς τοῦ κατὰστήματος, πᾶσαν νέαν τοῦ ἵππου κίνησιν νέα συμφορὰ διεδέχετο. Καθ' ὄλην μου τὴν ζωὴν θὰ ἀναπολώ τὸ κατάστημα ἐκεῖνο πλήρες ἀπὸ θραύσματα κατόπτρων, τὸν ἵππον μου ἀγωνιζόμενον ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου ἐντὸς τεθραυσμένων ὑέλων, τὰς μαρμαρίνας πλάκας τοῦ παραθύρου τεθραυσμένας κτλ. Ὁ ἀμαξηλάτης, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν αἰτιὸς πάντων, εὐρῶν εὐκαιρίαν ὑπεξέφυγε πρὶν μάθω τὸν ἀριθμὸν του. Ἐπειδὴ τὸ ἀμάξιόν μου ἐξελευθερώθη, διὰ νὰ μὲ ἀφήσωσιν ἐλεύθερον ὑπεχρεώθη νὰ ὑπογράψω ἐγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνελάμβανον τὴν εὐθύνην ὅλης τῆς ζημίας. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑποφέρω πολὺ εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐκτυπήθη· εἰς μίτην τὰ καταπλάσματα μετὰ τοῦ λαουδάνου. Τὸ ἔσπερας παρέδωκα τὸν λογαριασμόν μου, καὶ ἐπεριποιήθη τὸς ἵππου, μου κατὰ τὸ σύνθηες. Τὴν ἐπαύριον προσέτι εἰργάσθη· χθὲς ὅμως ἐδέησε νὰ μεταβῶ εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ νὰ κατακλιθῶ, αἰσθανόμενος ἑμαυτὸν πολὺ ἄρρωστον. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὁ κύριός μου, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν εἶπον τίποτε, θὰ μάθῃ τὰ ὠραῖα ταῦτα νέα. Ποτὲ δὲν ἠθέλησε ν' ἀτραλιθῆ πρὸ ἐμοῦ, καὶ θὰ πληρώσῃ δι' ὅλα ταῦτα, ἀλλ' ἀκολούθως θὰ μετα-

στρέψη πρὸς βλάβην μου τοῦτο. Ἡ ζημία ἀταβαίνει εἰς ὃ ἢ 6 χιλιάδας φράγκα τοῦλάχιστον καὶ ἰδοὺ ἐγὼ κατεστραμμένος! Οὔτε ἡ θυγάτηρ μου οὔτε ἡ γυνή μου γνωρίζουσι τίποτε. Κρίνατε, πῶς θὰ ἤχησῃ εἰς τὰ ἴστιά των ἡ εἰδήσις τοῦ συμβάντος τούτου.» Καὶ ὁ δυστυγής, κυριευμένος ὑπὸ ἀπελπισίας, ἔχυνε πικρὰ δάκρυα.

Ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας ἠρώτησα περὶ τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ με ἐβεβαίωσαν, ὅτι οὐδὲν ἕκτακτον συνέβη εἰς αὐτόν, ὅτι πρὸ πολλοῦ ἀπέχετο πάσης καταχρήσεως, καὶ ὅτι τὴν Τετάρτην, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἦτο μάλιστα εἰς πολὺ εὐάρεστον κατάστασιν. Ἡ γυνή του, ἡ θυγάτηρ του, ὁ κύριός του, ἐπὶ τέλους πάντες περὶ αὐτοῦ οὐδεμίαν ὑπόψιν εἶχον. Ἐστυμβούλευσα νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰ καταπλάσματα, τὴν δροσιτικὴν πιτσάνην κτλ. καὶ νὰ με εἰδοποιήσωσιν, ἂν ὁ ἀσθενὴς ἐχειροτέρησεν. Ὁκτὼ ὅλαι ἡμέραι παρηλθον χωρὶς ν' ἀκούσω τίποτε περὶ αὐτοῦ ἐπιθυμῶν ὅμως νὰ μάθω πῶς ἐτελείωσεν ἡ θλιθερὰ αἰτὴ ὑπόθεσις, ἐσπέραν τινὰ μετέθην πρὸς ἐπισκεψίν του. Ἀρκετὰ ἐθαύμασα ἰδὼν καὶ τοὺς τρεῖς εὐθύμους κατὰ τὸ σύνθημα ἀναχωρῶν παρεκάλεσα τὸν πρῶτον ἀσθενῆ νὰ με συνοδεύσῃ ὀλίγον, προφασιζόμενος ὅτι δὲν ὑπῆρχε μεγάλη ἀσφάλεια κατὰ τὴν συ.οικίαν ἐκείνην. Ἀποῦ μικρὸν ἀπεμακρύνθημεν τῆς οἰκίας Δοιπόν; εἶπον πρὸς αὐτόν. — Δοιπόν; κύριε Ἰατρέ, μοι εἶπε, εἰς ὅσων σᾶς εἶχον διηγηθῆ οὐδὲν ὑπῆρχεν ἀληθές; οὐδὲν συνέβη. Ἦτον ὄνειρον, τὸ ὅποιον μίαν νύκτα ὡς ρεῦθην, καὶ ἐξῆτα τρεῖς ὅλαι ἡμέρας ὑπὸ τὴν ἐπιροὴν τοῦ ὄνειρου τούτου. — Ἀλλά, τῶ εἶπον, ὁ δυνατὸς ἐκεῖνος πόνος τῆς κοιλίας; — Ὁνειρον, μοι ἀπήντησε τὴν πρῶτην τῆς Κυριακῆς. ἀποῦ ὅλην τὴν νύκτα ὄν ἐκοιμήθην καὶ πολὺ ὑπέφερα, με ἐπῆρε διὰ μίαν ὥραν ὁ ὕπνος; καὶ ὅταν ἐξύπνησα, τὸ ὄνειρον ἐκεῖνο εἶχε διαλυθῆ. ὅπερ με ἐβασάνιζεν ἀπὸ τὴν νύκτα τῆς Τετάρτης πρὸς τὴν Πέμπτην. Νομίσας μωρίαν νὰ τυραννῶ ὃ ἂ τὸ οὐδὲν τὸ πνεῦμα μου, ἐσηκώθην, διέτρεξα ὅλον τὸ μέρος, τὸ ὅποιον εἶχον διέλθει με τὸ ἀμαξιόν μου τὴν ἡμέραν τοῦ νομιζομένου συμβάντος. Εἶδον τὸ καθρεπτοπωλεῖον ἐντελῶς ἀθικτον ἐπεσκέφθην τὸν οἶνοπώλην, εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ἑποίου ἐνόμιζον ὅτι εἶχον ὑπογράψαι τὸ χροαστικὸν ἔγγραφον; ἀλλ' οὗτος με ἐβεβαίωσεν ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν ὅσα τῶ ἐλεγον συνέβη, καὶ ὅτι οὔτε ἀμαξιλάτης ὑπῆρξεν, οὔτε ἕρις συνέβη, οὔτε καθρέπτει ἐθραύσθησαν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ.

(Συνέχεια, ἴδε σελ. 549.)

Ὁ κ. Οὐίλιαμς, ὅστις (ἴδε σελ. 511) συνώδευε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καθ' ὅλας τὰς ἐπισκέψεις, ἐκστατικὸς διὰ τὸ μοναδικὸν καὶ περιεργον τοῦτο θέαμα, εἶπε πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον κ. Λυκοῦργον μετὰ τινος θαυμασμοῦ, εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἄμαξαν, ὅτι ἡ πράξις αὕτη τοῦ περιδόξου πρωθυπουργοῦ ἦτο ἐνδειξις μεγίστης τιμῆς πρὸς τε τὸν κ. Λυκοῦργον προσωπικῶς καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἱεραρχίαν. Καὶ ἀληθῶς ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ εὐπαιδευτοῦ καὶ φιλέλληνοιο Οὐίλιαμς θὰ νοήσωμεν ὅτι εἶνε ὀρθοτάτη, ἐὰν συλλογισθῶμεν ὅτι εἰς πρωθυπουργὸς τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος δὲν θὰ κατεδέχετο πώποτε νὰ προσφέρῃ τόσην τιμὴν, ὅσην προσέφερον εἰς τὸν κ. Λυκοῦργον ὁ πρωθυπουργὸς καὶ μέγιστος τῆς Ἀγγλίας ἀνὴρ.

Ἄμα γνωσθέντος ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Λυκοῦργος ἀπέρχεται τοῦ Λονδίνου, ἡ διεύθυνσις τοῦ σιδηροδρόμου διέταξε νὰ δοθῆ εἰς τὸν Ἑλληνα Ἱεράρχην ἰδιαιτέρα ἀμαξοστοιχία καὶ νὰ ἐπιδαφιλευθῆ εἰς αὐτὸν πᾶσα περιποίησις. Ὁ σιδηρόδρομος ἐξεκίνησεν ἀπὸ Λονδίνου πρὸ τῆς ὥρας μ. μ. καὶ περὶ τὴν 7 ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Φοξοτώννας. Ὁ λαὸς καὶ ὁ Κληρὸς σύμπας τῆς μικρᾶς ταύτης πόλεως γινώσκων διὰ τοῦ τηλεγράφου τὴν προσεχῆ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σύρας ἀφίξιν συνῆλθεν εἰς τὸν εὐρυχωρότερον τῆς πόλεως ναόν, περιμένων αὐτόν. Ὅτε ὁ κ. Λυκοῦργος ἔφθασεν ἐκεῖ, ἅπας ὁ Κληρὸς τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνδεδυμένος καὶ ἐν παρατάξει ὠδήγησεν ἐν μέσῳ τοῦ μετ' ἄκρας εὐλαβείας ἱσταμένου πλήθους τὸν Ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὸν ναόν, ἔνθα ἐψάλη δοξολογία, καὶ ὁ πρῶτος τῆς πόλεως ἱερεὺς ἀπήγγειλε συγκινητικώτατον λόγον περὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σύρας καὶ Τήνου καὶ τῆς Ἀνατολ. ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου πάντες καὶ λαὸς καὶ Κληρὸς ἔκλιναν γόνυ πρὸ τοῦ Ἑλλήνοιο Ποιμενάρχου, ὅστις εὐλόγησεν αὐτούς. Ἐξελθόντες ἔπειτα τοῦ ναοῦ, μετέβησαν ἐν παρατάξει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πρωθιερέως, ἔνθα ἐτέθη μεγαλοπρεπέστατον δεῖπνον, εἰς ὃ προσεκλήθησαν πολλοὶ τῶν ἱερέων τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ πλεῖστοι τῶν ἐπιφανῶν λαϊκῶν.

Τῆ ἐπαύριον περὶ τὴν ἐνάτην τῆς πρωίας εἰσῆλθεν ὁ κ. Λυκοῦρ-

γος εἰς τὸ ἀτμοκίνητον· ἐνῶ δὲ ἡ ἄγκυρα τοῦ πλοίου ἀπεσύρετο καὶ σχεδὸν ἡ κίνησις εἶχεν ἀρχίσει, ὄρομαῖοι ἔφθασαν πολλοὶ ἱερεῖς φέροντες μίαν ἑλληνιστὶ γεγραμμένην προσφώνησιν, ἣν ἀνέγνωσε καὶ πρὸς ἦν ἀπήντησεν ὁ κ. Λυκούργος ἐκ τοῦ προχείρου, εὐχαριστήσας αὐτούς, διότι διὰ τῆς καλῆς καὶ ἐγκαρδίου ὑποδοχῆς τῶν ἐπεσφράγισαν τὰς τιμὰς, αἵτινες τῷ ἐξεδηλώθησαν πανταχοῦ τῆς Ἀγγλίας.

Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν Ἄγγλοι ἱερεῖς ἐξῆλθον τοῦ ἀτμοπλοίου εὐχόμενοι τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ αἴσιον εἰς τὴν οἰκίαν πατρίδα πλοῦν, ὁ δὲ ἡμέτερος Ἱεράρχης ὑψώσας πρὸς οὐρανὸν τὰς χεῖρας εὐλόγησε τὴν χώραν ἐκείνην καὶ εὐχίθη ἀπὸ καρδίας ὅπως σκέπηται πάντοτε ὑπὸ τῆς πανσθενοῦς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου.

Τὸ πλοῖον διήρχετο βιαίως διασχίζον τὸν πορθμὸν τοῦ Καλαί. Ἡ θάλασσα ἐκοιμᾶτο, οὕτως εἰπεῖν, καὶ γαλήνη ἄκρα ὑπῆρχε. Καθ' ὄλον τὸν πλοῦν ἐπεδόθη πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον πᾶσα περιποίησις, ὁ δὲ πλοίαρχος ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐπεσκεπτετο τὸν κ. Λυκούργον, ἐρωτῶν αὐτὸν πῶς ἔχει καὶ τί ἀγαπᾷ. Μετὰ δῖωρον πλοῦν ἀπέβησαν αἰσίως ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους. Ἀπὸ δὲ τῆς Βολωνίας μετὰ τετράωρον ὁδοιπορίαν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἔφθασαν εἰς Παρισίους. Ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀπὸ Βολωνίας μέχρι Παρισίων σιδηροδρόμου οὐ μόνον ἰδιαιτέραν ἀμαξοστοιχίαν παρεχώρησε τῷ κ. Λυκούργῳ ἀλλὰ καὶ θεράποντα ἰδιαιτέρον ἔθεσεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, ὅπως περιποιηθῆ ἑπισηκόντως τὸν Ἀρχιεπίσκοπον κατὰ τὸ ταξείδιον.

Τῆ 19)31 Μαρτίου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἐγκαταλείψας τὴν πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας, κατευθύνετο εἰς Στρασβούργον. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἔμεινεν ἐπὶ μίαν ἡμέραν δεξιωθεὶς προσηκόντως ὑπὸ τῶν ἐκεῖ καθηγητῶν, μεθ' ὧν συνδέεται διὰ φιλίας. Ἐκ Στρασβούργου διηυθύνθη εἰς Βυρτσβούργην, πόλιν ἀξιόλογον τῆς Βαυαρίας ἐπὶ τοῦ Μοίνου ποταμοῦ κειμένην. Ἐκεῖ μίαν ἡμέραν ἐπίσης διαμείνας ἠδυνήθη νὰ παραλάβῃ τὰ ὄστᾶ τῷ ἀμφιθαλοῦς αὐτοῦ ἀδελφοῦ Ἱπποκράτους, σπουδαστοῦ τῆς ἱατρικῆς καὶ πρὸ δεκαετίας περὶ τοῦ ἐκεῖ τελευτήσαντος. Ἐκ Βυρτσβούργης ἐπεσκέφθη τὴν ὄχι μακρὰν αὐτῆς πόλιν Βαμβέργην ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἴδῃ τὴν ἐκεῖ διαμεί-

νοῦσαν πρώην τῆς Ἑλλάδος βασίλισσαν Ἀμαλίαν. Ἀτυχῶς ὅτε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔφθασεν εἰς τὸ οἶκημα τῆς Ἀμαλίας, ἐκείνη εἶχεν ἐξέλθει πρὸς περίπατον. Ἐπανελθοῦσα μετὰ ταῦτα καὶ μαθοῦσα τὴν ἐπίσκεψιν, ἐλυπήθη σφόδρα διὰ τὴν ἀπουσίαν, ἐπέπληξε τοὺς ἀνθρώπους τῆς, διότι δὲν ἐκράτησαν τὸν κ. Λυκούργον μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τῆς, καὶ ἀπέστειλε τὸν γραμματέα αὐτῆς κ. Βένιχ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Λυκούργου, ὅπως τῷ ἐκφράσῃ τὴν λύπην τῆς καὶ διότι δὲν εὐρέθη παροῦσα, καὶ διότι προηγουμένως δὲν εἰδοποιήθη διὰ τοῦ τηλεγράφου, ὅπως τῷ ἐτοιμάσῃ οἶκημα κατάλληλον ἐν τῷ παλατίῳ. Μετ' ὀλίγον ἐπεμψε τὴν ἀμαξάν αὐτῆς ἵνα μεταφέρῃ τὸν κ. Λυκούργον. Ὅτε οὗτος εἰσηλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἡ Ἀμαλία μεγάλως συγκεκινημένη καὶ ἔνδοακρος:

— Χαίρω, εἶπε, διὰ τὴν ἐπίσκεψιν ὑμῶν· ἐγὼ σᾶς περιέμενον ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἡμερῶν, καὶ ἤλπίζον ὅτι ἠθέλατε μοι τηλεγραφήσει ὅπως σᾶς ἐτοιμάσω δωμάτιον κατάλληλον.

Χαιρετίσασα δὲ ἀκολούθως καὶ τοὺς συνοδεύοντας αὐτόν.

— Ἐλθετε, εἶπε πρὸς τὸν κ. Λυκούργον, ὅπως ὁμιλήσωμεν ἰδιαιτέρως.

Ἡ Ἀμαλία ἠρώτησε μετ' ἐνδιαφέροντος περὶ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ὑποδοχῆς καὶ ἤτο πλήρης χαρᾶς διὰ ταύτην τὴν ἐκ μέρους τῶν Ἀγγλων ἐκτίμησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶτα ὁ λόγος ἐστράφη περὶ Ἑλλάδος, περὶ τῆς ὁποίας εἶπε πολλά, ἐκφράσασα μετὰ μεγίστης συγκινήσεως τὰ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματά τῆς. Μετὰ τὸ πέρας τῆς συνδιαλέξεως μετέβησαν εἰς τὸ γεῦμα. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἐπειδὴ ἐσκόπει ν' ἀναχωρήσῃ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, παρεκλήθη νὰ μείνῃ μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς ἐπιούσης. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἐπὶ τῆς ἀμάξης τῆς Ἀμαλίας καὶ τὴν ἐπιούσαν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, ἔνθα ἔμεινε μέχρι τῆς 1 μ. μ. Ἡ Ἀμαλία εἶχεν ἐτοιμάσει γεῦμα πολυτελές. Προσεγγισάσης τῆς ὥρας, ὁ κ. Λυκούργος ἀπεχαιρέτισεν αὐτήν, ἥς τὰ δάκρυα ἔρρεον κρουνηδὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς. Ἐδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν εἰκόνα τῆς καὶ τὴν τοῦ μακαρίτου Ὁθωνος, ἀπαιτήσασα τὴν τοῦ κ. Λυκούργου· εἶτα διέταξε τὸν ὑπασπιστὴν αὐτῆς ὅπως τὸν συνοδεύσῃ μέχρι τοῦ σιδηροδρόμου.

Τὴν 4 1)2 ὡρ. μ.μ. ἀναχωρήσας, ἔφθασε τὴν Θὴν τῆς ἐσπέρας εἰς Λειψίαν καὶ κατώκησεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Βυυρίας (Hôtel de Bavière). Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο ἡ 23η Μαρτίου καθ' ἡμᾶς ἢ ἡ 4η Ἀπριλίου κατὰ τοὺς Εὐρωπαίους. Μαθόντες τὴν ἀφῆξιν αὐτοῦ οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες ἔμποροί τε καὶ φοιτηταὶ ἔσπευσαν ν' ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν τοῦ Ἱεράρχου, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου τοσοῦτον ἐν Ἀγγλίᾳ εἰμιήθη ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἀνατολικῆ Ἐκκλησία, καὶ παρακαλέσωσιν αὐτὸν νὰ λειτουργήσῃ ἐν τῷ ἐκεῖ « Ἑλληνικῶ σηκῶ » τῇ ἑορτῇ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὅπερ καὶ ἐγένετο. Κατὰ τὴν θείαν ταύτην μυσταγωγίαν οἱ μὲν ὁμογενεῖς συνεκινήθησαν ἰδόντες πρῶτον ἤδη Ἱεράρχην, τὸν τὰ πρῶτα ἐν τοῖς Ἱεράρχαις τῆς Ἀνατολῆς φέροντα, λειτουργοῦντα ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ τῆς Λειψίας, οἱ δὲ Γερμανοὶ μετὰ σεβασμοῦ καὶ περιεργείας παρετήρουν τὸ ἀξιοπρεπὲς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τὴν τάξιν τῆς ἡμετέρας λειτουργίας. Συντέλεσαν δὲ τῷ Σ. Ἀρχιεπισκόπῳ τὴν θείαν μυσταγωγίαν οἱ τε δύο Ἀρχιμανδριταὶ Δημητρακόπουλος καὶ Δεπάστας καὶ ὁ διάκονος τῆς Α. Πανιερότητος Παρθένιος Ἀκύλας. Οἱ ἐκεῖ ὁμογενεῖς ἐσκόπουν νὰ προσκαλέσωσι τὸν Ἀρχιεπίσκοπον εἰς συμπόσιον, ἐν ᾧ ἔμελλον πρὸς τιμὴν αὐτοῦ νὰ προσκληθῶσι πάντες οἱ καθηγηταὶ ἄλλ' ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογίας Tischendorf προλαβὼν προσεκάλεσεν αὐτόν, καὶ αὐτως ἐματαιώθη ἡ ἀγαθὴ θέλησις τῶν ὁμογενῶν.

Μετὰ δὲ μεσημβρίαν, Τετάρτην ἀπὸ τῆς 2—4 1)2, ἐπεσκέφθη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἐκεῖ θεολόγων, οἷον Kahnis, Luthardt, Delitsch· ἐκ δὲ τῶν τῆς φιλολογίας τὸν Curtius, παρ' ᾧ καὶ πλεῖον διέμεινε καὶ περὶ διαφόρων ἀντικειμένων λόγος ἐγένετο, οἷον περὶ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς, Σάμου, Σύρου καὶ ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας. Ἄμα δὲ περὶ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τούτου ἀντικειμένου λόγος ἐγένετο, ὁ Curtius εἶπε « παρ' ὑμῖν πολλὰ δύναται νὰ γένωνται· διότι τὸ ὑμέτερον ἔδαφος καλύπτει σεμνὰ τῆς ἀρχαιότητος μνημεῖα· ἐλπὶς δὲ δι' Ἑλλήνων λογίων πολλὰ συχνότερον νὰ γίνωνται καὶ ἡμῖν γνωστά. » Ἀμέσως μετὰ τοῦτο ἔγινε λόγος περὶ τοῦ καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν ἐν ἐπαίνους μνημονευομένου I. N. Οἰκονομίδου, ὃν ὁ περικλητὴς Κούρτιος τὸν περικληστάτον τῶν νῦν ἐν Ἑλλάδι λογίων θεωρεῖ, καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐν τε τῷ φιλολογικῷ φροντιστηρίῳ καὶ ὅπου ἄλλοθι λόγος περὶ αὐτοῦ γίνεται ἐπαναλαμβάνει. Τοὺς αὐτοὺς δ' ἐπαίνους κατ'

Οἰκονομίδου εἶπεν ὁ Κούρτιος καὶ τῷ ἡμετέρῳ Ἀρχιεπισκόπῳ. Εἰπόντος δὲ τούτου ὅτι καὶ ὁ κ. Οἰκονομίδης καὶ ἄλλοι παρ' ἡμῖν λόγοι ὑπάρχουσιν, ὁ Κούρτιος ἐπανέλαβε « Ναι, ἀλλ' ὁ κ. Οἰκονομίδης εἶνε ὁ κράτιστος. » Ἀπελθὼν δ' ὁ Πανιερότατος ἐκ τῆς τοῦ καθηγητοῦ Κουρτίου διευθύνθη ἀμέσως εἰς τὸν σιδηρόδρομον τῆς Ἀλλῆς, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Ἀρχιμανδρίτην Δεπάσταν, τὸν αὐτοῦ διάκονον Ἀκύλαν καὶ τὸν κ. Γ. Κρέμον. Ἄμα δὲ φθάς ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει, ἀπήντησε καθ' ὁδὸν τὸν ἐπιφανέστατον τῆς θεολογίας καθηγητὴν Tholuck, ὅστις περιπαθῶς ἠσπάσθη τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ εἰπὼν θραχέα τινα περὶ « τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡς εἶπε, λαμπρῶν ἡμερῶν » προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐπεσκέφθη ὁ Ἱεράρχης τοὺς ἐπισήμους καθηγητὰς J. L. Jacobi, ὃς ἀπῆν, καὶ τὸν σορὸν γέροντα Julius Maller τὸν τοῦ φιλέλληνος O. Müller, τοῦ ἐν Ἀθήναις κειμένου ἐπὶ Κολωνῷ τῷ ἱππέω, ἀδελφόν, ὅστις μαθὼν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶνε αὐτὸς ἐκεῖνος, ὑπὲρ οὗ τοσαῦτα ἔγιναν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν πλείστασι τῆς Εὐρώπης ἐφημερίσιν ἐγράφησαν, καὶ ὅτι πρὸ τεσσαρωνκαίδεκα ἐτῶν μαθητῆς αὐτοῦ ἐν Ἀλλῇ ἦν, συνεκινήθη ἐνδομύχως καὶ δακρύων τρις ἠσπάσθη αὐτόν. Ἐκεῖθεν μετέβη ὁ Ἱεράρχης πρὸς τὸν ἀσθενῆ μὲν τὸ σῶμα, ρωμαλεώτατον δὲ τὸ πνεῦμα F. A. Tholuck, ὅστις ἀνεμεινεν αὐτὸν ἐν μεγάλῃ τινὶ αἰθούσῃ. Μετὰ τὰς συνήθεις φιλοφροσύνας καὶ τὴν τυπικὴν σύστασιν τῶν εἰρημένων τριῶν ἀκολούθων ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου παρὰ τῷ Tholuck, ὡς ἔγινε παρὰ τε τοῖς ἐν Λειψίᾳ καὶ Ἀλλῇ ἄλλοις καθηγηταῖς, ἤρχισεν οὐχὶ συνήθης συνομιλία, ἀλλὰ σπουδαία ἐπιστημονικὴ συζήτησις. Ὁ Γερμανὸς Θεολόγος εἶπεν ὅτι ἐν ταῖς Ἀγγλικαῖς καὶ Γερμανικαῖς ἐφημερίσιν ἀνέγνω τὰ περὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ χαίρει ὅτι τῶν μεγάλων ἐκείνων τιμῶν ἠξιώθη εἰς τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ παλαιῶν μαθητῶν, ὁ νῦν σεβασμιώτατος Σύρου, ὅστις λίαν ἐπιτηδείως καὶ ἀξιοπρεπῶς ἀντεπροσώπευσε τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ « κατώρθωσε νὰ συνάψῃ, ὡς εἶπε, φιλικῶς τὰς χεῖρας τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐκείνης μὲν οἶονεὶ προσηλύτου γενομένης, τῆς δ' Ἀνατολικῆς διδασκάλου τῆς ἀληθείας ». Ἐντόνως δ' εἰπόντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ σαφῶς

ἀποδείξαντος ὅτι ἡ Ἀνατολ. Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνέλαβε τὸ ἔργον τοῦ προσηλύτους ποιῆσαι, ὅτι τοῦτο εἶνε ἴδιον τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ποθεῖ νὰ ἐνώσῃ τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας μόνον ἐν ἀγάπῃ, ὁ Tholuck ἀπήντησεν ὅτι ἐν ἀγάπῃ ἐπόθησε τὴν ἐνωσιν ἤδη ἡ Προτεσταντικὴ ἀπὸ μακροῦ χρόνου, καὶ ὁμοῦς οὐδὲν κατώρθωτε. Τοῦτο συνέβη, εἶπεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, διότι ἡ Προτεσταντικὴ Ἐκκλησία οὐδὲν κέντρον ἔχει· ὁ Βολταῖρος εἶπεν ὅτι τόσοι πάπαι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Προτεσταντικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅσα τὰ μέλη αὐτῆς· διότι ἕκαστος ἔχει δημιουργήσει τὴν χριστιανικὴν πίστιν κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ πνεύμα τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, οἷα εἶνε ἡ ὀρθόδοξος Ἀνατολική, ἥτις κρατεῖ ἀμικτή καὶ ἀκεραία τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀκεραία δ' αὕτη διδασκαλία ὑπάρχει μὲν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς Ἐκκλησίας, παρίσταται ὁμοῦς καὶ ἐκδηλοῦται ἐνιαία, ὡς καὶ εἶνε, διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς, τῶν κληρικῶν, οἵτινες, λαβόντες ταύτην παρὰ τῶν Ἀποστόλων, διαφυλάττουσι μέχρι τῆς σήμερον, διαδομένης ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν Ἐπισκόπων. Ἀρνησάμενου δὲ τοῦ Tholuck τὴν ἀντιπροσωπεῖαν τῶν Ἐπισκόπων, εἶπεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὅτι τοῦτο τρανώτατα ἔδειξεν ὁ Χριστός, ἐκλέξας ἀντιπροσώπους αὐτοῦ τοὺς Ἀποστόλους· οὗτοι δ' ἐξέλεξαν ἄλλους διὰ χειροτονίας, οἱ δὲ χειροτονηθέντες ἄλλους, καὶ οὕτως ἀπὸ Χριστοῦ διαδοχικῶς μέχρι τῆς σήμερον προέβη ἡ ἀντιπροσωπεῖα. Ὅτι δ' ὁ Χριστός καὶ οἱ Ἀπόστολοι καθιέρωσαν οὐδενὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπιτρέπεται νὰ καταστρέψῃ. Ἡ δὲ Προτεσταντικὴ Ἐκκλησία καταστρέφουσα τὴν ἀντιπροσωπεῖαν ταύτην, δι' ἧς ἡ ἐνιαία πίστις κρατύνεται καὶ ἐκδηλοῦται, πράττει ἐναντίον τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα καὶ ἄλλα σπουδαῖα εἶπεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος· ἐν πᾶσι δὲ τούτοις ἐδείχθη ἀληθῶς κρείσσων ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ Tholuck εἶτε μὴ ἔχων πρόχειρα ἐπιχειρήματα εἶτε μὴ θέλων νὰ ἐμποδίσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, διότι ἐγγύς ἦν ἡ ὥρα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λειψίαν, εἶπε «Θέλετε, ἀγαπητέ μοι Ἀρχιεπίσκοπε, ἐμὲ προτεστάντην γέροντα θεολόγον νὰ κάμητε προσήλυτον ὡς τοὺς Ἀγγλοὺς»; «Ἀπαγε! ἀπεκρίθη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. Τὰ

πάντα γίνονται διὰ τῆς ἀγάπης καὶ ὁ ἀγαπητὸς Θεὸς ποιήσει τὰ πάντα καλῶς.» Οἷω δὲ καὶ ἐν χριστιανισμῷ κατέστρεψαν τὸν διάλογον ἀμφοτέρω, καθ' ὃν ἦν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν τριῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ Tholuck μετὰ δύο φοιτητῶν, οὓς ἐν ἀρχῇ ἀπόντας μεταπεμφθέντες ὑπεροπῆ συνέστητε τοῖς Ἑλλήσιν. Ἀμύθητος δ' ἦν ἡ χαρὰ τῶν ἀκολουθῶν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, βλέπόντων τὸν σπουδαιότατον τῆς αὐτῶν Ἐκκλησίας Ἱεράρχην οὕτως ἀξιοπρεπῶς ὑπεραπολογούμενον καὶ κηρύττοντα παρὰ περιφανέσιν ἀνδράσιν, οἷος ὁ Tholuck, τὰ ἀκραιφνῆ δόγματα τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Καὶ πᾶς τις δ' Ἑλλήν πρέπει νὰ χαίρῃ ἀναλογιζόμενος ὅτι συγχρόνως δύο Ἑλληνες ἄνδρες ὅ,τε Ἱεράρχης Σύρου Ἀλέξανδρος καὶ ὁ I. N. Οἰκονομίδης, ὁ μὲν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ δὲ ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ ἐτιμήθησαν· διότι ἡ τιμὴ αὐτῶν εἶνε τιμὴ πανελληνίως. Εἶθε δὲ νὰ ἐγερωσῇ καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι ἄνδρες, ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Ἐκκλησία καὶ ἐπιστήμη, αἱ σώτειραι αὐταὶ τοῦ Πανελληνίου, λαμπρυνθῶσι πρὸς δόξαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, τοῦ διὰ τὴν ἀσυνεσίαν τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ἀνδρῶν ἐπισπωμένου τὸν οἶκτον καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Ἑλλήνων, φιλελλήνων μισελλήνων καὶ παντὸς ἄλλου γνώστου τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων.

Ἐπιστρέψας ἐξ Ἀλλῆς ὁ Ἱεράρχης περὶ τὴν ὀγδόην καὶ ἡμίσειαν τῆς ἑσπέρας, κατέλιπε περὶ τὴν δεκάτην τῆς αὐτῆς ἡμέρας τὴν Λειψίαν, —καίτοι θερμῶς παρακληθεὶς ὑπὸ τε τοῦ ἀξιότιμου προξένου κ. Π. Π. Νχοῦμ καὶ τῶν ἄλλων ὁμογενῶν νὰ μείνῃ μίαν ἔτι ἡμέραν ἐν Λειψίᾳ, —εἰπὼν ὅτι ὁ χρόνος κατηπεῖγε καὶ ὅτι ὤφειλε πρότερον μάλιστα ν' ἀπέλθῃ εἰς Βιέννην, ἴσως δὲ καὶ εἰς Τεργέστην καὶ ἐκεῖθεν πάλιν διὰ Βιέννης εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Πατριάρχην, ὅπως κοινολογήσῃ αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν Ἀγγλίαν. Κατὰ συγκυρίαν δὲ, ἅμα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἄμαξαν τοῦ σιδηροδρόμου, τὸ περιίτατον Γερμανῶν πληθὺς ἀνέκραξε μεγαλοφώνως «Ζήτω!» Ἀθῆλον ἄν' ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου Ἀρχιεπισκόπου ἢ τυχαίως ἔγινε τοῦτο· τὸ βέβαιον ὁμοῦς ὅτι ἅπαντες οἱ ἐκεῖ παρεπιδημοῦντες Ἑλληνες αἰσθήματι χαρᾶς καὶ λύπης συνεχόμενοι ἠσπάσθησαν τὴν δεξιάν τοῦ προσφιλεστάτου καὶ σεβασμιωτάτου Ἱεράρχου, τοῦτε μὲν ὅτι εἶδον αὐτὸν ἐκεῖ, περὶ οὗ τσαῦτα

ἐν ἐφημερίσιν ἀνέγνωσαν, τοῦτο δ' ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πείσωσιν αὐτόν, ὅπως μακρότερόν τι διαμείνη ἐκεῖ καὶ διηγηθῆ αὐτοῖς τὰς μεγάλας τιμὰς, ὧν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἔτυχεν ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἡμετέρα γερὰ καὶ ἁγία Ἐκκλησία. (ἀκολουθεῖ).

Ὁ Ἀριστοτέλης.

Τὴν ἐπομένην περὶ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ πραγματείαν ἀνέγνω ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ « ἡ Σμύρνη » ὁ ἱατρὸς κύριος Χ. Βερνάρδος. Τὴν πραγματείαν ταύτην λίαν κατάλληλον θεωροῦντες (1) ἵνα λάβῃ χώραν ἐν ταῖς σελίσιν τοῦ Μέντορος δημοσιεύομεν, μόλις πείσαντες πρὸς τοῦτο τὸν συγγραφέα αὐτῆς, ἀποποιούμενον ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ πραγματεία συγγραφεῖσα ἀπλῶς πρὸς ἀνάγνωσιν δὲν ἐνδιατρίβει περὶ τὴν ἀνάλυσιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ φιλοσόφου ὅσον καὶ ὅπως ἔδει. Ἐχει δὲ ὡς ἀκολουθῶς.

Κύριοι !

Ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξε τὸ μεγαλειότερον ἴσως κατὰ φιλοσοφίαν ὄνομα, οὐχὶ βεβαίως τόσον διὰ τὴν ἠθικὴν ἐπιρροὴν τῶν ἀνακαλύψεων—ἣν ἔλαβε μόνον ἡ τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφία, ὅστις καὶ εὐλόγως θεωρεῖται ὁ νομοθέτης τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν καὶ τῶν ἠθῶν—ὅσον διὰ τὴν πληθὺν καὶ τὴν ἔκτασιν αὐτῶν εἰς τε τὸν φυσικὸν κόσμον καὶ τὴν λογικὴν καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀπαράμιλλον ἐπιρροὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἐν τῇ ἀνατολῇ ὡς καὶ ἐν τῇ δύσει, εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ὡς καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους, ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν καθὼς καὶ ἐπὶ ἄλλης θρησκείας λαῶν τῶν Ἀράβων.

Πρὶν τοῦ Ἀριστοτέλους, λέγει ὁ Cuvier, ἡ φιλοσοφία καθαρῶς θεωρητικὴ κατεπίθετο εἰς ἀβασίμους θεωρίας· ἡ ἐπιστήμη δὲν ὑπῆρχε καὶ πρῶτην φοράν ἐξῆλθε τετελειωμένη ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ, ὡς ἡ Ἀθηναῖα μὲ ὄλην τὴν πανοπλίαν τῆς ἀπὸ τὴν κερκλὴν τοῦ Διός. Μόνος τῷ ὄντι χωρὶς βασίμων προηγουμένων ὁ μαθητῆς τοῦ

(1) Ἄνθρωπος σπουδαῖος εἶπεν εἰς ἡμᾶς ὅτι ἐν Ὁξωνίῳ, πόλει τῆς Ἀγγλίας, οὐδεὶς δύναται νὰ λάβῃ τὸν τίτλον τοῦ bachelor gentleman (εὐγενεὺς προλύτου), ἐάν δὲν φέρῃ ἀπόδειξιν τοῦ πανεπιστημίου ὅτι ἀνέγνω ἐπὶ ἐξάμηνον τοῦλάχιστον τὸν Ἀριστοτέλην.

Πλάτωνος ἀνεκάλυψε καὶ ἀπέδειξε περισσοτέρας ἀληθείας, ἐξετέλεσε περισσώτερα ἐπιστημονικὰ ἔργα ἐν διαστήματι βίου 62 ἐτῶν, παρὰ 20 αἰῶνες μετέπειτα μὲ ὄλην τὴν βροχθεῖαν τῶν ἰδίων του ἰδεῶν, τῆς τυπογραφίας, τῆς πυξίδος, καὶ μὲ ὄλην τὴν συνδρομὴν τοσούτων μεγάλων ἀνδρῶν.

Πρῶτος, μετὰ τὸν Σωκράτη, ὁ Ἀριστοτέλης ἐδίδαξε καὶ ἀκολουθῆσε, πλὴν εἰς πολλὰ μεγαλειότεραν ἔκτασιν, τὴν μέθοδον τῆς παρατηρήσεως καὶ ἔστησε τὰς ἐπιστήμας ἐπὶ τοῦ ἀληθοῦς αὐτῶν θεμελίου· ἡ μέθοδος ὅμως αὐτῆ μ' ὄλα τὰ θαυμαστά ἐξαχόμενα, τὰ ὅποια δι' αὐτοῦ παρήγαγε, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠγνοεῖτο. Ἀλλ' ὁ 19 αἰὼν ἐπανάφερεν αὐτὴν καὶ κατέστησε τὸ γονιμώτερον καὶ βεβαιότερον ὄργανον τῆς προόδου τῶν περὶ τὴν φύσιν ἐπιστημῶν.

Ὅλαι αἱ ἀνθρώπινα γνώσεις πρὶν τοῦ Ἀριστοτέλους ἦσαν συμπεφυρμέναι εἰς μίαν μόνην ἐπιστήμην καλουμένην φιλοσοφίαν καὶ τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ ἔφερον τὸ γενικὸν ὄνομα ἡ φύσις· οὕτω π. γ. ὁ Πλάτων εἰς τὸν Τίμαιον λαλεῖ περὶ τοῦ τότε γνωστοῦ ἀστρονομικοῦ συστήματος, ἀλλὰ ταύτοχρόνως πραγματεύεται καὶ περὶ ἀνατομίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ περὶ φιλοσοφίας. Ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης κατέτεμεν αὐτὴν εἰς πολλὰς διαιρέσεις μεγίστης σημασίας καὶ οὕτως ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ Ἀνάλυσιν. Ἡ φυσικὴ, μεταφυσικὴ, ἡ φυσιοῖστορία, ἡ πολιτικὴ, ἡ ποιητικὴ καὶ ἐν γένει αἱ γνωσταὶ ἐπιστήμαι τοῦ τότε χρόνου ἐτάχθησαν χωριστὰ καὶ ἐγέναν ἐιδικότητες καὶ πάλιν αὐταὶ αἱ εἰδικότητες ὑποδιερέθησαν κατὰ τινὰς φυσικὰς ἀναλογίας, ὅπως καὶ αἱ πρῶται ὑποδιαιρέσεις καὶ οὕτω ὁ Ἀριστοτέλης ἠδυνήθη νὰ ἐνασχοληθῆ εἰς τὰς λεπτομερεστέρας καὶ βαθυτέρας σπουδὰς. Ἐπειτα συνήθροισε τὰ διάφορα μέρη τοῦ ἔργου του καὶ ἐσχημάτισεν οὕτω τὸ εὐρύτερον σύστημα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων.

Τὰ πάντα θαυμαστά καὶ κολοσσαῖα ἐν τῷ Ἀριστοτέλει· δὲν ἐξῆσεν εἰμὴ 62 ἔτη καὶ ὅμως ἠδυνήθη νὰ παρατηρήσῃ γεγονότα ἄκρας λεπτότητος καὶ τὰ ὅποια ἡ αὐστηροτέρα κριτικὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ σαλεύσῃ· Δημόσιος διδάσκαλος κατὰ τὸ 3ον τῆς ζωῆς του, ἐπιφορτισμένος ἐπὶ 7 ἔτη τὴν ἀνατροφὴν ἡγεμονόπαιδος, περισπώμενος συνήθως ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν αὐλῶν, ἰσυνέγραψεν ἑκατοντάδας συγγραμμάτων παντοίας ὕλης καὶ τὰ ὅποια ὄλα πλουτοῦσιν ἀπὸ τόσα γεγονότα καὶ ἰδέας, ὥστε ὑπερβαίνουσι πᾶσαν φαντασίαν.

Αί εὐνοϊκαὶ περιστάσεις, μεταξύ τῶν ὁποίων εὐρέθη, ἐξηγοῦσι τὴν γονιμότητα καὶ ἔκτασιν τῶν συγγραμμάτων του, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐμβῶ εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ βίου του.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐγεννήθη τὸ 1 ἔτος τῆς 99 Ὀλυμπιάδος, ἴγουν 384 πρὶν Χριστοῦ, εἰς τὰ Στάγειρα ἐλληνικὴν ἀποικίαν τῆς Μακεδονίας, κτισθεῖσαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκίδος εἰς παράλιον καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Χερσονήσου, τῆς ὁποίας τὴν μεσομβρινὴν ἀκρὰν κατέχει τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος. Τὰ Στάγειρα καὶ ὁ μικρὸς των λιμὴν δὲν φαίνονται ἀσήμαντα εἰς τὴν ἱστορίαν· διότι εἰς ὅλα τὰ μεγάλα συμβεβηκότα, τὰ ὁποῖα ἐτάραξαν τὴν Ἑλλάδα, ἠκούοντο καὶ αὐτὰ λ. χ. κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου, τὴν ἀντιζηλίην τῆς Σπάρτης καὶ Ἀθηνῶν καὶ ἀργότερα κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ Φιλίππου, πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνώμην, τὰ Στάγειρα εἶνε ὁ σημερινὸς Σταυρὸς, ὅστις φυλάττει καὶ ἔχνη τοῦ ἀρχαίου του ὀνόματος. Ἐκ τῆς μητρὸς του Φαιστιάδος, ἧς πρωίμως ἐστερήθη, κατάγεται ἀπὸ οἰκογένειάν τινα τῆς Χαλκίδος· ὁ πατήρ του Νικόμαχος ὑπῆρξεν ἰατρὸς καὶ φίλος τοῦ Ἀμύντα Β', βασιλεύσαντος εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τὰ 393—389. Ὁ Νικόμαχος οὗτος συνέγραψε βιβλία τινὰ τῆς ἱατρικῆς καὶ φυσικῆς καὶ ἦν, κατὰ τὸν Διογένη τὸν Λαέρτιον, ἀπὸ Νικομάχου τοῦ Μυχάονος τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Καὶ μάλιστα φαρμακευτικὴ τις σκευασία φέρει τὸ ὄνομα τούτου, τὴν ὁποίαν μετ' ἐπὶ τοῦ ἀναφέρει ὁ Γαληνός. Ἡ ὑψηλὴ αὐτοῦ θέσις εἰς τὴν αὐτὴν ἐνὸς βασιλείως, ἢ λαμπρότης τῆς καταγωγῆς του καὶ τὸ εἶδος τῶν ἔργων του ἐπενήργησαν βεβαίως εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του. Φίλιππος, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν τοῦ Ἀμύντα, ἦτο σχεδὸν ὁμήλικος μετὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ εὐκόλως δύναται τις νὰ συμπεράνη ὅτι ἀπὸ τὴν μικρὰν των ἡλικίαν ἤρχισαν αἱ μεταξύ των σχέσεις καὶ προδιέθεσαν τὸν Φίλιππον εἰς τὸ νὰ ἐμπιστευθῆ ἐπὶ τέλους καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ διαδόχου του εἰς αὐτόν. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του δὲν εἶχεν εἰσέτι 17 ἔτη· διότι πρὸ τούτων αὐτὸς, ὁ ἀδελφὸς του καὶ ἡ ἀδελφὴ του ἦσαν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν φίλου τινὸς τῆς οἰκογενείας του, τοῦ Προξένου ἐξ Ἀταρνέως, πόλεως ἐν Μυσίᾳ ἀντικρὺ τῆς Λέσβου, καὶ ὅστις κατ'ὸν τότε τὰ Στάγειρα. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐτήρησε πρὸς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ καὶ τὴν σύζυγόν του, ἧτις τὸν ἐπεμελεῖτο ὡς μήτηρ, τὴν πλέον σταθερὰν εὐγνωμο-

σύνην. Διὸ καὶ εἰς τὴν διαθήκην του, τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ἀναγνώσῃ ὀλοσχερῶς εἰς τὸν Διογένη τὸν Λαέρτιον, διατάττει νὰ ἀνατεθῶσιν εἰκόνες πρὸς μνήμην των· καὶ ἔτι πλέον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Προξένου εἰς ἐνδειξιν περισσοτέρας εὐγνωμοσύνης υἱοθέτησε τὸ ὄρφανόν τούτου. μάλον ὅτι εἶχε τέκνα, καὶ τῷ ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του Πυθιάδα. Ἐνδιατρίβω εἰς τὰς λεπτομερείας αὐτάς, τὰς ὁποίας ὁμοφώνως οἱ βιογράφοι βεβαιοῦσι, διὰ νὰ ἀναίρῃσω τὰς περὶ ἀγνωμοσύνης μέμψεις, τὰς ὁποίας κατ' αὐτοῦ πολλάκις ἐξετόξευταν. Ἡ εὐγνωμοσύνη, καθὼς καὶ ἄλλα τινὰ ἱστορικὰ θέλουσι τὸ ἀποδείξει, ἦτο ἢ πλέον περιφανῆς ἀρετὴ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ δὲν εἶνε διόλου πιθανόν ὅτι ἐλείψεν ἀπὸ τὸ κληθῆκον τοῦτο διὰ μόνον τὸν διδάσκαλόν του, ἐνῶ τὸ ἐξεπλήρωσεν ἀκριβῶς διὰ τόσους ἄλλους. Ὁ Δ. Λ. διέσωσε τὴν διαθήκην του, ἐν ἣ εἰκονίζεται ἀξιολογώτατα ὁ χαρακτήρ του, διότι δὲν λησμονεῖ οὐδένα ἐκ τῶν περὶ αὐτόν. Μεταγενέστεροι βιογράφοι ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἐπικούρου—ὅστις ὡς γνωστόν καὶ ἄλλους ἐκατηγόρησεν ἀποκαλῶν τὸν μὲν Δημόκριτον Ληρόκριτον, τὸν δ' Ἡράκλειτον Μέθυσον καὶ λ. π.—διέδοσαν πολλὰ ἐναντία ὡς πρὸς τὴν νεότητά τοῦ Ἀριστοτέλους· ὅτι ὄηλ. δαπανήσας ὅλην του τὴν περιουσίαν εἰς ἄτακτον βίον, ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ στρατιώτης καὶ ἀργότερα φαρμακοπώλης « Καὶ Ἀριστοτέλην ἄσωτον καταφαγόντα τὴν πατρῶν οὐσίαν, στρατεύεσθαι, φαρμακοπωλεῖν » Διογ. Λαέρτ. Διὰ νὰ πεισθῶμεν περὶ τοῦ ἀβασίμου ὄλων τούτων, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας χάριν σπουδῆς τὸ 17 ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἀδύνατον λοιπὸν εἶνε, ὅσπην πρωιμότητα εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ ἂν ὑποθέσῃ τις εἰς αὐτόν, ἀδύνατον εἶνε νὰ πιστεύσῃ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡλικίαν διῆλθε δι' ὄλων αὐτῶν τῶν δοκιμασιῶν.

Τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν ἡλικίαν ὁ Κηδεμῶν του, ἄγρυπνος πάντοτε ἐπ' αὐτοῦ, τὸν ἐπεμψεν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ τελειώσῃ τὰς σπουδὰς του, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀρχίσει ὑπὸ τὸν πατέρα του καὶ ἐξακολουθήσει ἔπειτα ὑπὸ τὸν Προξένον. Ἄλλ' ὁ Ἀριστοτέλης τότε εἶδε τὸν Πλάτωνα ἐπ' ὀλίγον καιρὸν, ἐὰν εἶδεν αὐτόν. Διότι κατ' αὐτὸ τὸ ἴδιον ἔτος, τὸ 6' τῆς 103 Ὀλυμπιάδος, ὁ Πλάτων ἀνεχώρησε 2αν ἤδη φορὰν διὰ

τὴν Σικελίαν, ὅπου ἔμεινε σχεδὸν τρία ἔτη καὶ ἐπανῆλθε τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἰδίας αὐτῆς Ὀλυμπιάδος. Ὁ Ἀριστοτέλης· εἶχε λοιπὸν εἴκοσιν ἔτη περίπου, ὅταν ἤρχιστε νὰ ἀκροάζηται τὰ μαθήματα τοιούτου διδασκάλου. Καὶ κατὰ πρῶτον ὁ Πλάτων ἐπῆνει τὸν Ἀριστοτέλην, ἀποκαλῶν αὐτὸν τὸν νοῦν τῆς σχολῆς του, ὑπαινιττόμενος τὴν ὑπεροχὴν τῆς διανοίας του καὶ παραβάλλων αὐτὸν πρὸς τὸν Ξενοκράτην ἔλεγε «Τῷ μὲν μύωπος δεῖται, τῷ δὲ χαλινῷ.» Ἐψεγε μόνον αὐτὸν διὰ τὸ δηκτικὸν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὸν μέχρι ὑπερβολῆς καλλωπισμὸν του, ἴσως διότι ἦτο ἀσχημος «Τραυλὸς τὴν φωνὴν ἀλλὰ καὶ ἰσχυροσκελὴς ἦν καὶ μικρόμματος, ἐσθῆτι τε ἐπιστήμῳ χρώμενος καὶ δακτυλίοις καὶ κουρᾷ» Διογένης Λαέρτιος. Συγγραφεῖς τινες πολὺ μεταγενέστεροι τούτου προσεπάθησαν νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ μαθητὴς δὲν εἶχε πρὸς τὸν διδάσκαλόν του τὸ ὀφειλόμενον σέβας οὐδὲ ἐδείκνυε τὴν πρέπουσαν εὐγνωμοσύνην του· ὁ Αἰλιανὸς μάλιστα κατὰ τὴν μαρτυρίαν Εὐβουλίδου τινός, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναφέρει ὁ Ἀριστοκλῆς, διέδωσε πάλιν αὐτοὺς τοὺς γελοίους μύθους, τοὺς ὁποίους ἐπανελάβον καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλοι πάλιν βεβαιοῦσι τὸ ἐναντίον καὶ προσθέτουσιν ὅτι πρὸς ἐνδείξιν τοῦ σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ του διὰ τὸν διδάσκαλον, καθιέρωσεν αὐτῷ βωμὸν μὲ ἐπιγραφὴν, ἣτις ὑπερῴφωνε τὰς ἀρετὰς τοῦ «ἀνδρός, τὸν ὁποῖον οὔτε ἡ κακία δύναται νὰ προσβάλῃ.» Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς αὐτὴν τὴν φημισθεῖσαν ἔχθραν ἦτο τὸ τὸ ἀντίθετον τοῦ πνεύματος τῶν δύο φιλοσόφων. Οἱ μεταγενέστεροι δυσγενῶς φερόμενοι πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην μετέποιήσαν εἰς προσωπικὴν ἔχθραν τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν αἰσθημάτων. Ὁ Στάρ, ὁ νεώτερος καὶ ἀκριθέστερος τῶν βιογράφων τοῦ Ἀριστοτέλους, πάνυ εὐλόγως ἐνδιατρίβει εἰς τὸ περιάλητον χωρίον τῶν Νικομαχείων ἠθικῶν, βιβλίον α'. κεφ. 4ον, ἐν ᾧ ὁ Ἀριστοτέλης δίδει προσωπικὴν μαρτυρίαν τῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον αἰσθημάτων του· διότι πραγματευόμενος περὶ τινος θεωρίας, τὴν ὁποίαν πειρᾶται νὰ ἀνασκευάσῃ, ἀρχεται οὕτω « καὶ τοι προσάντους τῆς τοιαύτης ζητήσεως γενομένης, διὰ τὸ φίλους ἀνδρας εἰσαγαγεῖν τὰ εἶδη, δόξειε δ' ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι καὶ δεῖν ἐπὶ σωτηρία γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεία ἀναρεῖν, ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας· ἀμφοῖν γε ὄντων φίλοι, ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν» ἤγουν

μόλον ὅτι ἡ ζήτησις αὐτὴ ἀποβαίνει δυσχερής, διότι φίλοι ἄνδρες εἰσήγαγον τὰ εἶδη, ἀλλὰ προτιμότερον εἶνε καὶ μάλιστα φιλόσοφοι νὰ θέσωσι κατὰ μέρος τὰ προσωπικά των αἰσθήματα καὶ νὰ μὴ ἀποβλέψωσιν εἰς οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ἀληθείας. Μόλον ὅτι δὲ καὶ τὰ δύο αὐτὰ μᾶς εἶνε ἀγαπητά, καθῆκον μᾶς ἐπιτάττει νὰ προτιμήσωμεν τὴν ἀλήθειαν· « ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν ». Ἀπέναντι τοιαύτης φανερᾶς καὶ ἀκριβοῦς μαρτυρίας δυσκολεύεται νὰ ἐννοήσῃ τις πῶς ἡ ἱστορία κατέφυγεν εἰς ἄλλας πηγὰς. Προσθέτομεν μάλιστα ὅτι τοιαύτη γνώμη δὲν ἐρρήφθη ἐκεῖ διὰ τὸν τύπον καὶ χάριν φιλοφροσύνης· διότι εἰς ὄλην τὴν διαμάχην τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ τοῦ Πλάτωνος, ὡς πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν, πάντοτε καίτοι ὑπερασπιζόμενος τὰ δικαιώματα τῆς ἀληθείας, ἐτήρησε μετ' εὐλαθείας τὸ πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ τὴν περινοίαν αὐτοῦ σέβας. Μία ἄλλη ἀντιζηλία, ὀλιγοθύλλητος μὲν ἀλλὰ μᾶλλον πραγματικὴ, εἶνε ἡ μετὰ τοῦ Ἰσοκράτους, ἃν καὶ ὁ ἄοιδιμος Κοραῆς εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Ἰσοκράτους δὲν τὴν παραδέχεται. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐναντίος τοῦ Ἰσοκράτους ὡς πρὸς τὸ περιέργον καὶ ὑπτιον ὕφος, τὸ ὁποῖον εἰσήγεν εἰς τὴν ρητορείαν, ἤνοιξε σχολὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἰδίδιασκε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κικέρωνος, τὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας μετὰ ταῦτα κατεχώρισεν εἰς τὰ περὶ ρητορικῆς συγγραμμάτα του. Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ τοιαύτῃ περιστάσει ὁ Ἀριστοτέλης ἔλεγε «αἰσχρὸν σιωπᾶν, Ἰσοκράτην δ' ἐὰν ᾔλέγειν». Ἐγύμναζε τοὺς μαθητὰς του νὰ ὑποστηρίζωσι προτάσεις καὶ συνάμα ἐξήσκει αὐτοὺς νὰ τὰς ἐφαρμόζωσιν εἰς τὴν ρητορικὴν « καὶ πρὸς θέσιν συνεγύμναζε τοὺς μαθητὰς, ἅμα καὶ ρητορικῶς ἐπάσχων » Δ. Λ. Ἴσως δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς περιστάσεως ὁ Φίλιππος ἰνόησεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰατροῦ τοῦ πατρὸς του καὶ εἰς τὸν ἐταῖρον τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, τὸν ἄνθρωπον ὅστις ἔμελλε μετὰ ταῦτα νὰ διδάξῃ τὴν ρητορικὴν εἰς τὸν μέλλοντα κατακτητὴν τῆς Ἀσίας. Καὶ φαίνεται μάλιστα ὅτι ἡ διαμάχη τοῦ Ἀριστοτέλους ἦτο τόσον σφοδρά, ὥστε πολλοὶ τῶν μαθητῶν τοῦ γηραιοῦ ρήτορος ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισίν του καὶ μάλιστα ἐπὶ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασέως καὶ τοῦ Ἀθηναίου ἐσώζετο τοιαύτη τις ἀπολογία. Ὀλίγον τέλος πάντων ἐνδιαφέρον πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς τὰς μετὰ τοῦ Ξενοκράτους συζητήσεις,

τοῦ δευτέρου διαδόχου τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν· ἐπειδὴ ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη οὐδεμίαν ἀξίωσιν εἰς τὴν διαδοχὴν τοῦ διδασκάλου του, τοῦ ὁποίου τὸ σύστημα πάντοτε κατεπολέμησεν. Ἐπειτα ὁ Ἀριστοτέλης καὶ Ξενοκράτης φαίνονται στενῶς συνδεθεμένοι, διότι ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πλάτωνος συνεταξείδουσιν διὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· ὥστε ὅλαι αὐταὶ αἱ θρυλληθεῖσαι ἔχθραι τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἰσοκράτην καὶ Ξενοκράτην δὲν ἔχουσι τὸν ἐδελυρὸν ἐκεῖνον χαρακτήρα, τὸν ὁποῖον ἠθέλησαν τινες νὰ προσάψωσιν. Ἐξ ὅλων ὁμως αὐτῶν τῶν διηγήσεων συνάξεται ὅτι πρὶν τοῦ θανάτου τοῦ Πλάτωνος « 348 ἔτη Π. Χ. » ὁ Ἀριστοτέλης δὲν εἶχεν ἔτι ἀνοίξει τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν του, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ μαθήματα τῆς ρητορικῆς ἐγνωρίσθη πρότερον.

Διὰ τὴν ἰκανότητα λοιπόν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν εἰς τοῦτο τὸ εἶδος καὶ διὰ τὰς παλαιὰς του σχέσεις μετὰ τὴν αὐλὴν τῆς Μακεδονίας, οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐξέλεξαν πρέσβυν παρὰ τῷ Φιλίππῳ— ἂν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν ἀμφίβολόν τινα μαρτυρίαν τοῦ Ἑρμίππου, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει Δ. ὁ Λ.— διὰ τὸν ἐξῆς σκοπὸν. Ὁ Φίλιππος εἶχε κατεδαφίσει ἐν Θράκῃ πολλὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, κηρυγμένας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ Στάγειρα. Ὁ υἱὸς τοῦ Νικομάχου ἔλαβε τὴν δυσχερῆ ἐντολὴν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν νικητὴν Μακεδόνα τὴν ἀνάκτισιν τῶν καταστραφειῶν πόλεων· φαίνεται ὁμως ὅτι δὲν ἐπέτυχεν τὸν σκοπὸν του τότε, ἀλλὰ πολὺ ἀργότερα καὶ πιθανῶς ἀπὸ τὸν υἱὸν του Ἀλέξανδρον. Ὅπως δὴποτε ὁ Πλάτων ἐτελεύτησε κατὰ τὴν ἀπουσίαν του (348 π. Χ.). Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἔσπευσε νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀθηνῶν, διότι τότε οἱ φίλοι τῶν Μακεδόνων δὲν ἠγαπῶντο. Ὁμοῦ λοιπόν μετὰ τὸν Ξενοκράτην ἀπῆλθε πρὸς Ἑρμείαν ἐκ πόλεως Ἀταρνέως ἐν Ἀσίᾳ, ὅστις λέγεται ὅτι ἦτο ἐκ τῶν τακτικῶν φοιτητῶν του εἰς τὰ μαθήματα τῆς ρητορικῆς. Καὶ ἴσως μάλιστα αἱ πρῶται σχέσεις τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ τοῦ Ἑρμεία ἤρχισαν εἰς τὰ Στάγειρα διὰ τοῦ Προξένου, καταγομένου καὶ τούτου ἀπὸ τὸν αὐτὸν τόπον, ὡς προανεφέραμεν. Ὁ Ἑρμείας ἦτο δοῦλος τυράννου τινὸς τοῦ Ἀταρνέως, τοῦ Εὐθύλου, καὶ τὸ ὁποῖον διεδέχθη διὰ μόνης τῆς ἰκανότητός του ὑψωθείς εἰς

αὐτὴν τὴν λαμπρὰν καὶ ἐπικίνδυνον θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὀλίγον χρόνον ἔμεινε· διότι ἀπέθανε θῦμα τῆς προδοσίας τοῦ Ῥοδίου Μέντορος— ἀδελφοῦ τοῦ Μέμνονος, ἀρχηγοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. ὑπὸ τὸν μισθὸν τοῦ Ἀρταξέρξου βασιλέως τῆς Περσίας— καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἐλευθερία τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ἀπώλεσε τὸ ἰκανώτερον καὶ γενναϊότερον στήριγμα. Ἡ τοιαύτη καταστροφὴ θαθέως κατελύπησε τὸν Ἀριστοτέλην, διότι καὶ τὸ ταξιδεῖόν του παρὰ τῷ Ἑρμείᾳ εἶχε βεβαίως πολιτικὸν τινα σκοπὸν. Τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς του ἐκδηλοῦται ὑπὸ δύο τινῶν τὰ ὁποῖα διεσώθησαν· τὸ ἐν εἶνε ἐκεῖνος ὁ θαυμαστὸς ὕμνος καὶ παιὰν πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν μνήμην τοῦ τυράννου Ἀταρνέως, τοῦ ὁποίου τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀπλότητα καὶ τὴν ἀλγεινὴν ἐμπνευσιν οὐδεὶς τῶν ποιητῶν ὑπερεβάλετο, ὡς ἀποφαινεται ὁ Barthelemy Ste Hilaire, ὁ κλεινὸς μεταφραστὴς τῶν περισσοτέρων τοῦ Ἀριστοτέλους συγγραμμάτων. Εἶνε τοσοῦτον ὠραῖος, ὥστε ἐπιτραπήτω μοι ἡ ἀνάγνωσίς του· προτάτω ὁμως τὴν μετάφρασίν του εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς διὰ νὰ ἐννοηθῇ εὐκολώτερον καὶ ἐκτιμηθῇ δεόντως. « Ὁ ἀρετῆ, ἡ πρόξενος πολλῶν μόχθων εἰς τοὺς θνητοὺς, καὶ ἦτι· εἶσαι τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν τοῦ βίου, διὰ σέ, ὦ σεμνὴ παρθένος, οἱ Ἕλληνες ριψοκινδυνεύουσι τὴν ζωὴν των καὶ ὑποφέρουσι τοὺς πλέον σκληροὺς κόπους. Πληρῶν τὰς ψυχὰς ἀπὸ καρπῶν ἀθάνατον, ἀνώτερον καὶ ἀπὸ τὸν χρυσὸν καὶ ἀπὸ τοὺς δεσμοὺς τῆς συγγενείας καὶ ἀπὸ τὸν γλυκερὸν ὕπνον· διὰ σέ ὁ θεὸς Ἡρακλῆς καὶ οἱ υἱοὶ τῆς Λήδας ὑπέφεραν τόσα δεινά· τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπλεξαν τὸν ἔπαινον τῆς δυνάμεώς σου. Ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Ἔκτωρ κατέβησαν εἰς τὸν Ἄδην διὰ μόνην τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σέ ἀποκτήσωσι· ὡσαύτως καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ κάλλους σου ἐστέρησε τοῦ φωτὸς τὸν ἔντροφον Ἀταρνέως· διὸ δὲ τὸν δοξασθέντα διὰ τὰς μεγάλας σου πράξεις, θέλουσι τιμῆσειν ἀθάνατον αἱ Μοῦσαι, αἱ θυγατέρες τῆς Μνημοσύνης, αἱ αὔξουσαι τὸ σέβας τοῦ Ξενίου Διὸς καὶ τὸ βραβεῖον τῆς σταθερᾶς φιλίας

Ἄρετὰ πολὺμοχθε γένει βροτεΐφ

Θήραμα κάλλιστον βίφ·

σᾶς πέρι, παρθένε, μορφᾶς,

καὶ θανεῖν ζηλωτὸς ἐν Ἑλλάδι πότμος

καὶ πόνους τλῆναι μαλεροῦς ἀκάμαντας·
 τοῖον ἐπὶ φρένα βάλλεις
 καρπὸν τ' ἀθάνατον χροσσοῦ τε κρείσσω
 καὶ γονέων μαλακαυγητοῖο θ' ὕπνου·
 σεῦ δ' ἔνεχ' οὐκ Διὸς Ἡρακλῆος Λήδας τε κοῦροι
 πόλλ' ἀνέτλασαν ἔργοις
 σὰν ἀγρεύοντες δύναμιν
 σοῖς δὲ πόθοις Ἀχιλλεὺς
 Αἴας τ' Αἰῶχο δόμους
 ἤλθεν· σᾶς δ' ἔνεκεν φιλίου
 μορφᾶς καὶ Ἀταρνέως ἔντροφος ἀελίου χήρωσεν αὐγᾶς.
 τοιγάρ ἀοίδιμος ἔργοις
 ἀθάνατόν τέ μιν αὐξήσουσι Μοῦσαι
 Μναμοσύνας θύγατρεις,
 Διὸς Ξενίου σέβας αὖξουσαι φιλίας τε γέρας βεβαίον.

Τὸ ἄλλο εἶνε ἐπιγραφή ἐκ τεσσάρων στίχων σωζομένη παρὰ Διογ. τῷ Λαερτ. καὶ τὴν ὁποίαν ἔθεσεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος, ἢ κατ' ἄλλους ἐπὶ τοῦ μαυσωλείου, τὸ ὁποῖον δι' ἐπιμελείας του ἐστήθη διὰ τὸν φίλον του εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν. Εἶχε δὲ οὕτω: εἰς βασιλεὺς τῆς Περσίας, παραβάτης τῶν ἐνομῶν, ἔκτεινε τοῦτον, ὃν θλίπετε. Εἰς γενναῖος ἐχθρὸς ἤθελε τὸν νικήσει διὰ τῶν ὀπλῶν· ἀλλ' ὁ ἄπιστος αὐτὸς τὸν συνέλαβεν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς φιλίας.

Τὸν δε πότ' οὐχ ὀσίως παραβὰς μακάρων θέμιν ἀγνήν
 ἔκτεινε Περσῶν τοξοφόρων βασιλεὺς,
 οὐ φανερώς λόγῃ φονίους ἐν ἀγῶπι κρατήσας,
 ἀλλ' ἀνδρὸς πίστει χρησάμενος δολίου.

Προσέτι ἐνυμφεῦθη τὴν κόρην τοῦ Ἑρμείου Πυθιάδα, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος κατέλιπε μετὰ θάνατον, καὶ κατέφυγε μετ' αὐτῆς εἰς Μιτυλήνην διὰ νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τὴν καταδίωξιν τῶν Περσῶν. Παρέμεινε δὲ ἐκεῖ δύο ἔτη περίπου (μέχρι τοῦ 343 π. Χ.). Φαίνεται ὅτι συνέζησε μετὰ τῆς συζύγου ἐν καλῇ ἀρμονίᾳ, διότι εἰς τὴν διαθήκην του παραγγέλει νὰ καταθέσῃσιν εἰς τὸν τάφον του καὶ τὰ ὄσπια τῆς Πυθιάδος. Ἀλλὰ καὶ αἱ σχέσεις τοῦ Ἀριστοτέλους

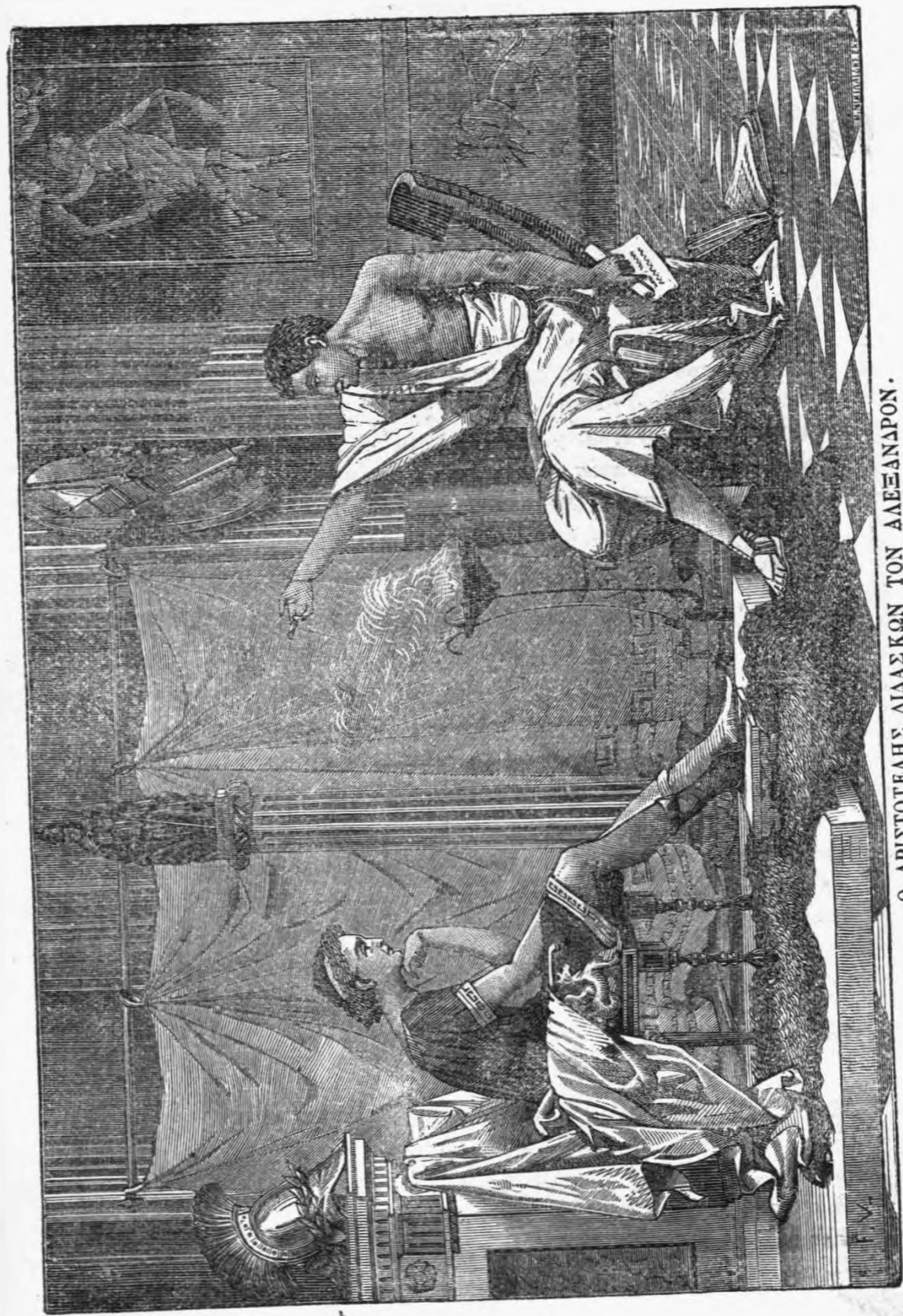
μετὰ τοῦ τυράννου τοῦ Ἀταρνέως ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς παντὸς εἰδους συκοφαντίας, ἐπίσης γελοίας, ὡς καὶ τὰς προεκτεθείσας. Δὲν γνωρίζομεν ἂν ὁ Ἀριστοτέλης εὗρισκετο εἰς Μιτυλήνην ὅταν ὁ Φίλιππος τὸν προσεκάλεσε παρ' αὐτῷ διὰ νὰ διευθύνῃ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου (343 π. Χ.), ὅστις ἤγε τότε τὸ 13ον ἔτος τῆς ἡλικίας του· διότι καὶ ἡ πρὸς τὸν φιλόσοφον ἐπιστολὴ τοῦ Φιλίππου, (1) ἀβεβαία τὴν γνησιότητα, μολονότι τὴν ἀναφέρει ὁ Αὐλογέλιος καὶ Δίων ὁ Χρυσόστομος, δὲν ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν· ἐν αὐτῇ ὁ Φίλιππος καινοποιεῖ εἰς τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν μέλλοντα διδάσκαλον τοῦ διαδόχου του, τὴν γέννησιν τοῦ υἱοῦ του καὶ ἀποδεικνύεται μόνον, κηθῶς· τὸ παρατηρεῖ ὁ Στάρ, ὅτι αἱ σχέσεις τοῦ Φιλίππου μετὰ τοῦ ἐταίρου τῆς παιδικῆς του ἡλικίας ἦσαν καὶ συχναὶ καὶ στεναί. Μολονότι δὲ ἡ ἐκπαίδευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν διήρκεσε πλέον τῶν τεσσάρων ἐτῶν—ὀλίγα σχετικῶς πρὸς τὰ πολλὰ ἐλαττώματα τοῦ μαθητοῦ του, τὰ ὁποῖα ὤφειλε νὰ διορθώσῃ, προελθόντα ἀπὸ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀνατροφήν, δουθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Λεωνίδα συγγενοῦς τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ τοῦ Λυσιμάχου—ἐξήσκει ὁμῶς ἐπ' αὐτοῦ ἰσχυρὰν ἐπίρροσιν καὶ κατώρθωσε νὰ λάβῃ ἐπὶ τοῦ ὀρμητικοῦ του χαρακτῆρος ὑπεροχὴν, τὴν ὁποίαν πάντοτε διετήρει. Τὰ μαθήματα εἰς τὰ ὁποῖα τὸν ἐνησχόλει κυρίως ἦσαν ἡ ἠθικὴ, ἡ πολιτικὴ, ἡ ρητορεία, ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ· πρὸς δὲ ἡ φυσικὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἱατρικὴ. Ἀλλ' ἐὰν ἀναμνησθῶμεν τὸν πρακτικὸν νοῦν τοῦ Ἀριστοτέλους, πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ταῦτα ἐδιδάχθησαν κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὠφελείας αὐτῶν εἰς ἓνα βασιλεῖα. Φαίνεται δὲ, ἐὰν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Αὐλογέλιος καὶ Πλούταρχος εἰς τὸν ἕβιον Ἀλεξάνδρου. ὅτι ὁ Ἀλεξάνδρος περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὰς σπουδὰς τῆς μεταφυσικῆς

(1). Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει ὡς ἀκολούθως.

Φίλιππος Ἀριστοτέλει εὐ πράττειν.

"Ἴσθι μοι γεγονότα υἱόν. Πολλὴν οὖν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω, οὐχ οὕτως ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ παιδός, ὡς ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι. Ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν, ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα, ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς.

τάς οποίας ἤρχισεν ὑπὸ τὸν Ἀριστοτέλην· διότι ἐν τῷ μέσῳ τῶν κατακτήσεων του γράφει πρὸς τὸν διδάσκαλόν του, ἐπιπλήττων αὐτὸν διὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν θεωριῶν, τὰς οποίας μόνος ἤθελε νὰ γνωρίζῃ, διὰ νὰ διαφέρῃ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ αὐτάς. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀποκρίνεται ὅτι τὰς ἐδημοσίευσεν καὶ δὲν τὰς ἐδημοσίευσεν, ὑπονοῶν βεβαίως ὅτι ὅσοι τὸν ἠκροάσθησαν ἐκεῖνοι καὶ θὰ τὰς ἐνόησωσιν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ εἶνε ἀμφιβολία· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ Ὀμήρου, τὴν ὅποian ὁ κατακτητὴς εἶχε πάντοτε ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του, ἐπεθεωρήθη ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ ὅταν νικητὴς ἐν Θήβαις δὲν εἶχε φεισθῆ εἰμὴ μόνον τῆς οἰκίας τοῦ Πινδάρου, βεβαίως εἶχεν ὠφελήσῃ ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου του περὶ ποιητικῆς καὶ ἐπομένως θὰ ἐγίνετο μέγας ποιητὴς, ἐὰν ἤθελε. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε συντάξει καὶ συγγράμματα τινα μόνον πρὸς χρῆσιν τοῦ μαθητοῦ του· μεταξὺ τούτων ἀριθμεῖται τὸ περὶ βασιλείας, κατὰ τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον, ὅπερ δὲν σώζεται. Ἄλλ' ἡ σωζομένη ρητορικὴ πρὸς Ἀλέξανδρον δὲν πρέπει νὰ συγκαταριθμηθῇ μεταξὺ τούτων, ὡς μὴ γνησία. Καλλισθένης ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις κατὰ σύστασιν του συνώδευσε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἔγεινε θῦμα τῶν ὑποφίῶν του, ἠκροάζετο μετὰ τοῦ Θεοφράστου καὶ Μαρσύα, ὕστερον γενομένου στρατηγοῦ καὶ ἱστορικοῦ, τὰ παραδιδόμενα μαθήματα ἐν Πέλλῃ εἰς τὰ καλούμενα Νυμφαῖα ἀνάκτορα, εἰς ἃ κατῴκει ὁ Ἀριστοτέλης μετὰ τὸν βασιλόπαιδα μαθητὴν του καὶ ἐνίοτε εἰς τὰ Στάγειρα, ἀφοῦ ἀνεκτίσθησαν. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε 17 ἔτη, ὅτε ὁ πατὴρ του, στρατεύων κατὰ τοῦ Βυζαντίου, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινῶν. Ἐντῷ διαστήματι τούτῳ ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἔπαυσε νὰ τῷ δίδῃ συμβουλὰς, ἀλλ' αἱ τακτικαὶ σπουδαὶ διεκόπησαν καὶ εἰς τὰ 338 βλέπομεν τὸν Ἀλέξανδρον δεκαοκταετῆ τὴν ηλικίαν, μαχόμενον μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ἣτις καὶ ἀπεφάσισε τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔμεινεν ἔτι ἐν ἔτος πλησίον τοῦ μαθητοῦ του, ἀφ' οὗ οὗτος ἐβασίλευσε μετὰ τὸν φόνον τοῦ πατρὸς του, καὶ ἐγκατέλειψε τὴν Μακεδονίαν εἰς τὰ 335 π. Χ., ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἠτοιμάζετο νὰ στρατεύσῃ διὰ τὴν Ἀσίαν τὸ δευτερον ἔτος τῆς 111 ὀλυμπιάδος. Ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἔμεινε 13 ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτε καὶ ἀνεχώρησε. Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐποχὴν ἤνοιξε σχολεῖον φιλοσοφίας εἰς ἓν ἀπὸ τὰ γυμνάσια τῆς πόλεως, ὀνομαζόμενον Λύκειον, ὅπου ἐδίδασκε περιπατῶν· ἔπειτα ὁμῶς ἐκάθισεν. (ἀκολουθεῖ).

Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΔΙΔΑΣΚΩΝ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ.

ΙΩΑΝΝΗΣ και ΜΑΡΙΑ

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Ἐμπορός τις πρὸ καιροῦ εἶχεν ἀποκατασταθῆ μετὰ τῆς συζύγου του εἰς Ἰνδίας. Ἐνταῦθα δὲ κερδήσας ἱκανὰ χρήματα, ἤτοι:μάσθη μετὰ παρέλευσιν ἑτῶν τινῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Γαλλίαν, τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, ὅπου διέμενον οἱ συγγενεῖς του. Ἐβρεε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν σύζυγόν του καὶ δύο μικρὰ παιδιὰ, τὸ ἕν ἄρρεν, ὀνομαζόμενον Ἰωάννην καὶ ἡλικίας τεσσάρων ἑτῶν, τὸ δὲ θῆλυ, ὀνομαζόμενον Μαρίαν καὶ ἡλικίαν τριῶν ἑτῶν. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου, σφοδρὰ τρικυμία ἠγέρθη καὶ ὁ πιλότος εἶπεν οἱ εὐρίσκοντο εἰς μέγαν κίνδυνον, διότι ὁ ἄνεμος τοὺς ὤθει πρὸς τὰς νήσους ὅπου ἀναμφιβόλως τὸ πλοῖον ἤθελε συντριφῆ. Ὁ δυστυχῆς ἔμπορος μαθὼν τοῦτο, ἔλαβε μεγάλην σανίδα καὶ ἔδεσεν ἰσχυρῶς ἐπ' αὐτῆς τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ δύο μικρὰ τέκνα του· ἤθελεν ὁμοίως νὰ δεθῆ καὶ αὐτὸς ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασεν, ἐπειδὴ τὸ πλοῖον κτυπήσαν εἰς βράχον ἤνοιξε, ὅλοι δὲ ὅσοι εὐρίσκοντο ἐπὶ τοῦ πλοίου κατεβυθίσθησαν. Ἡ σανὶς ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο ἡ γυνὴ καὶ τὰ δύο τέκνα τῆς ἔπλεεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὡς πλοιάριον, ὃ δὲ ἄνεμος τὴν ὤθησε πρὸς τινὰ νῆσον. Τότε ἡ γυνὴ ἔλυσε τὰ σχοινία καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὰ ἐντὸς τῆς νήσου μετὰ τῶν τέκνων τῆς.

Τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ὅταν εὐρέθη εἰς τόπον ἀσφαλείας, ἦτο νὰ πέσῃ κατὰ πρόσωπον καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεὸν ὅστις τὴν εἶχε σώσει. Μεγάλως δὲ ἐλυπήθη διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ συζύγου τῆς ὅστις ἦτο τοσοῦτον καλὸς ἄνθρωπος· ἐσκέπτετο ἐπίσης ὅτι αὕτη καὶ τὰ τέκνα τῆς θὰ ἀπέθνησκον ἀπὸ τὴν πείναν ἢ θὰ κατετρώγοντο ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία. Ἐπροχώρησεν ὀλίγον, κατεχομένη ἀπὸ τὰς θλιβερὰς ταῦτα ἰδέας· παρετήρησε πολλὰ δένδρα φορτωμένα ἀπὸ καρπῶν· ἔλαβε βακτηρίαν καὶ ἔρριψε τινὰς ἐξ αὐτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἔφαγεν αὕτη καὶ τὰ τέκνα τῆς. Ἐπροχώρησεν ἀκολουθῶς μακρύτερον διὰ νὰ ἴδῃ ἂν ὑπῆρχεν οἰκίσκος τις ἢ σπήλαιον εἰς τὴν νῆσον ταύτην· ἀλλὰ παρετήρησεν ὅτι ἦτο ἔρημος. Εὗρεν εἰς τὸν δρόμον μέγα δένδρον τὸ ὁποῖον ἦτο κοῖλον, καὶ ἀπεφάσισε νὰ διαμείνη ἐκεῖ ὄλην τὴν νύκτα· ἀπλαγίασε λοιπὸν ἐκεῖ μετὰ τῶν τέκνων τῆς, καὶ τὴν ἐπαύριον

ἐπροχώρησε τοσοῦτον ὅσον αἱ δυνάμεις τῆς τῆ ἐπέτρεπον. Ἀνεκάλυψε περιπατοῦσα φωλεὰς πτηνῶν τῶν ὁποίων ἔλαβε τὰ ὠχ, καὶ βλέπουσα ὅτι δὲν ὑπῆρχον ἐκεῖ οὔτε ἄγριοι ἄνθρωποι οὔτε θηρία, ἀπεφάσισε νὰ ὑποταχθῆ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν· ἵνα ἀναθρέψῃ καλῶς τὰ τέκνα τῆς. Εἶχε διασώσῃ ἐκ τοῦ ναυαγίου ἐν εὐαγγέλιον καὶ ἐν βιβλίον προσευχῶν ταῦτα τῆ ἐχρησίμευταν διὰ νὰ τὰ μάθῃ ἢ ἀναγινώσκουν καὶ νὰ γνωρίζουν τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ἐνόστο ὁ υἱὸς τῆς τῆ ἔλεγε· « Μήτηρ μου, ποῦ εἶνε ὁ πατήρ μας; διὰτί ἐγκατέειψε τὴν οἰκίαν μας καὶ μᾶς ἔφερεν εἰς ταύτην τὴν ἔρημον νῆσον; Μήπως δὲν θὰ ἔλθῃ πλέον νὰ μᾶς ἴδῃ; Τέκνα μου, τοῖς ἀπεκρίνετο ἡ μήτηρ των, ὁ πατήρ σας εὐρίσκεται εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔχει ἕν ἄλλον πατέρα ὅστις εἶνε ὁ Θεός. Εἶνε ἐδῶ, ἂν καὶ δὲν τὸν βλέπετε. Ἐκεῖνος μᾶς ἀποστέλλει καρποὺς καὶ ὠχ, καὶ θὰ φροντίξῃ δι' ἡμᾶς, ὅσον τὸν ἀγαπῶμεν ἐξ ὅλης καρδίας. Ὅταν τὰ παιδιὰ ἔμαθον ἢ ἀναγινώσκουν, ἐνησχολοῦντο μετ' εὐχαριστήσεως εἰς ὃ, τι τὰ β β λία ἐδίδασκον. Ἦσαν πρὸς τοῦτοις καὶ καλοῦ χαρακτῆρος καὶ δὲν ἀντέλεγον ποσῶς εἰς τὴν θέλησιν τῆς μητρὸς των. Μετὰ παρέλευσιν δύο ἑτῶν, ἡ μήτηρ ἠθῆνησε καὶ ἐπειδὴ ἐνόησεν ὅτι ἐμελλε ν' ἀποθάνῃ, ἠνυσύχει πολὺ περὶ τῶν τέκνων τῆς, ἀλλ' ἀκολουθῶς ἐσκέφη ὅτι ὁ Θεὸς εἶν ἄγαθὸς καὶ θὰ λάβῃ φροντίδα δι' αὐτά· αὕτη δὲ ἡ ἰδέα τὴν παρηγόρησε καὶ τὴν καθυσύχασεν. Ἦτο πλαγιασμένη εἰς τὸ κοίλωμα τοῦ δένδρου τῆς, ὅπου προσκαλέσασα τὰ τέκνα τῆς τοῖς εἶπε· « Μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκω, ἀγαπητὰ μου παιδιὰ, καὶ δὲν θὰ ἔχητε πλέον μητέρα· ἐνθυμεῖσθε ὁμῶς ὅτι δὲν μένετε μόνοι, διότι ὁ Θεὸς θὰ βλέπῃ ὅλας τὰς πράξεις σας. Μὴ λείπετε ποτὲ νὰ τὸν παρακαλῆτε πρῶτ' καὶ ἐσπέρας. Ἀγαπητέ μου Ἰωάννη, φρόντιζε διὰ τὴν ἀδελφὴν σου Μαρίαν· μὴ τὴν ἐπιπλήττῃς καὶ μὴ τὴν κτυπᾷς ποτέ· εἶσαι μεγαλῆτερος καὶ δυνατώτερος ἀπὸ αὐτήν· θὰ πηγαίνῃς νὰ τῆς ζητήῃς ὠχ καὶ καρπούς. » Ἡθέλησεν ὁμοίως νὰ ὀμιλήσῃ καὶ εἰς τὴν Μαρίαν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη, διότι ἐξέπνευσε.

Τὰ δυστυχῆ ὄρανα δὲν ἑκαταλάμβανον τί ἡ μήτηρ των ἐνόει λέγουσα τοὺς λόγους τούτους. Δὲν εἰξευρον τί σημαίνει ἢ ἀποθάνητις· ἐνόμιζον ὅτι ἐκοιμᾶτο καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ κάμωσι θόρυβον, φοβούμενα

μήπως τὴν ἐξυπνήσωσιν. Ἀφοῦ δὲ ἔφερον καρπούς καὶ ἐδείπνησαν, ἐπλαγίασαν πλησίον τοῦ δένδρου καὶ ἀπεκοιμήθησαν. Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωὶ ἐξεπλήχθησαν πολὺ, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ των ἐκοιμάτο ἀκόμη· τὴν ἔσυρον ἐκ τοῦ βραχίονος ἀλλ' ὅταν εἶδον ὅτι δὲν ἀπεκρίνετο διόλου, ἐνόμισαν ὅτι ἦτο θυμωμένη κατ' αὐτῶν καὶ ἤρχισαν νὰ κλαίουں· ἔπειτα τῆς ἐζήτησαν συγγνώμην καὶ τῇ ὑπέσχοντο νὰ ἦνε φρονιμώτερα, ἀλλ' ἡ μήτηρ δὲν ἀπεκρίνετο διόλου. Ἐμειναν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἕως ὅτου τὸ σῶμα ἤρχισε νὰ σήπεται. Πρωίαν τινὰ ἡ Μαρία ἐκβάλλουσα μεγάλας κραυγὰς εἶπεν εἰς τὸν Ἰωάννην « Ἀχ! ἀδελφέ μου, οἱ σκώληκες τρώγουν τὴν δυστυχή μητέρα μας· πρέπει νὰ τοὺς ἀποσπάσωμεν ἐκεῖθεν· ἔλθι νὰ με βοηθήσης ». Ὁ Ἰωάννης ἐπλησίασεν, ἀλλὰ τὸ σῶμα τοσαύτην δυσωδίαν ἀνέιδεν ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ πλησιάσῃ εἰς τρόπον ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσιν ἄλλο δένδρον διὰ νὰ πλαγιάζωσι. Τὰ παιδία ἐξεπλήρωσαν ἀκριβῶς τὴν παραγγελίαν τῆς μητρὸς των, καὶ ποτὲ δὲν ἔλειπον τοῦ νὰ προσεύχωνται εἰς τὸν Θεόν. Ἀνεγίνωσκον τοσοῦτον συχνὰ τὰ βιβλία των ὥστε τὰ ἕξουρον ἐκ στήθους· ὅταν ἐτελείωνον τὴν ἀνάγνωσίν των, ἔκαμναν τὸν περίπατόν των ἢ κάλλιον ἐκάθηντο ἐπὶ τῆς χλόης, ὅπου ὁ Ἰωάννης συχνάκις ἔλεγεν εἰς τὴν ἀδελφὴν του· Ἐνθυμοῦμαι ὅταν ἦμην πολὺ μικρὸς ὅτι εἴμεθα εἰς τόπον ὅπου ὑπῆρχον μεγάλα οἰκία καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι· εἶχα μίαν τροφὸν καὶ σὺ ὁμοίως· ὁ πατήρ μου εἶχε μέγαν ἀριθμὸν ὑπηρετῶν, εἶχομεν καὶ οἱ δύο ὠραίας ἐσθῆτας. Αἴφνης ὁ πατήρ μας μᾶς ἔθεσεν εἰς οἰκίαν πλείουσαν ἐπὶ τῶν ὑδάτων· ἔπειτα δὲ μᾶς ἔδεσεν εἰς μίαν σανίδα· καὶ ἐκεῖνος κατεβυθίσθη εἰς τῆς θαλάσσης τὰ βῆθη, ὅθεν δὲν ἐξῆλθε πλέον. — Ἀφοῦ λοιπὸν συνέβη τοῦτο, εἶπεν ἡ Μαρία, ὁ Θεὸς τὸ ἠθέλησε διότι εἰξεύρεις καλῶς, ἀδελφέ μου, ὅτι εἶνε παντοδύναμος.

Ὁ Ἰωάννης καὶ ἡ Μαρία ἔμειναν ἐνδεκα ἔτη εἰς ταύτην τὴν νῆσον. Ἡμέραν τινὰ, ἐνῶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῆς ὄχτης τῆς θαλάσσης, παρετήρησαν ἐντὸς πλοιαρίου πολλοὺς μαύρους ἀνθρώπους. Κατ' ἀρχὰς ἡ Μαρία ἐφοβήθη καὶ ἠθέλησε νὰ σωθῆ, φεύγουσα, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης τὴν ἐκράτησε καὶ τῇ εἶπεν. « Ἄς μείνωμεν, ἀδελφὴ μου· δὲν εἰξεύρεις καλῶς ὅτι ὁ Θεὸς εἶν' ἐδῶ παρὼν καὶ ὅτι θὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ μᾶς βλάψουν; » Οἱ μαῦροι οὗτοι ἀποβιβάσθέντες ἐξεπλήχθησαν ἰ-

δόντες τὰ παιδία ταῦτα ἅτινα ἦσαν ἄλλου χρώματος ἢ τοῦ ἰδικοῦ των. [Τὰ περιστοιχίζουσι καὶ τὰ ὁμιλοῦν, ἀλλ' ἀνωφελῶς, ἐπειδὴ ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ δὲν ἐγνώριζαν τὴν γλῶσσάν των. Ὁ Ἰωάννης ὁδηγεῖ τοὺς ἀγρίους τούτους εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦσαν τὰ ὄστᾶ τῆς μητρὸς του, καὶ τοῖς διηγήθη ὅτι ἀπέθανεν αἰφνιδίως, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἐνόησαν. Ἐπὶ τέλος οἱ μαῦροι τοῖς ἔδειξαν τὸ πλοιαρίον των καὶ τοῖς ἔκαμαν σημεῖον νὰ εἰσέλθωσι. « Δὲν τολμῶ, εἶπεν ἡ Μαρία· οἱ ἄνθρωποι οὗτοι μᾶς προξενοῦν φόβον. » Ὁ Ἰωάννης τῇ ἀπεκρίθη. Πείσθητι, ἀδελφὴ μου· ὁ πατήρ μας εἶχε δούλους τοῦ ἰδίου χρώματος· ἴσως ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὸ ταξιδεῖόν του καὶ τοὺς ἔστειλε διὰ νὰ μᾶς ζητήσουν.

Εἰσῆλθον λοιπὸν εἰς τὸ πλοιαρίον, τὸ ὁποῖον τοὺς ὠδήγησεν εἰς τινὰ νῆσον ὀλίγον ἀπομεμακρυσμένην ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἐγκατέλιπον καὶ κατφυκτικὴν ἀπὸ ἀγρίους, οἵτινες τοὺς ὑπέδεχθησαν πολὺ καλὰ. Ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ παύσῃ τοῦ νὰ παρατηρῇ τὴν Μαρίαν· συχνὰ ἔθετε τὴν χεῖρά του ἐπ' αὐτῆς διὰ νὰ τῇ ἀποδείξῃ ὅτι τὴν ἠγάπα.

Ἡ Μαρία καὶ ὁ Ἰωάννης ἔμαθον παρευθὺς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγρίων τούτων καὶ ἐνόησαν ὅτι εἶχον πόλεμον πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν, ὅτι ἔτρωγον τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ὅτι ἐλάτρευον μέγαν ἄσχημον πίθηκα, ὅστις εἶχε πολλοὺς ἀγρίους διὰ νὰ τὸν ὑπηρετῶσιν· ὥστε μετενόουν διότι ἦλθον νὰ κατοικήσουν παρὰ τῷ φρικώδει τούτῳ λαῷ. Ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς ἀπήτει νὰ νυμφευθῇ τὴν Μαρίαν, ἥτις ἔλεγεν εἰς τὸν ἀδελφόν τῆς· « Ἀγαπῶ καλλίτερον ν' ἀποθάνω παρὰ νὰ γίνω σύζυγος τοῦ ἀνθρώπου τούτου. — Δὲν θέλεις νὰ τὸν νυμφευθῆς ἐπειδὴ εἶνε πολὺ ἄσχημος; — ὄχι, ἀδελφέ μου, δὲν τὸν νυμφευομαι ἐπειδὴ εἶναι πολὺ κακός. Δὲν βλέπεις ὅτι δὲν πιστεύει τὸν Θεὸν καὶ ἀντὶ νὰ τὸν παρακαλῇ, προσπίπτει ἐνώπιον ἀσχήμου πίθηκος; πρὸς τούτους τὸ βιβλίον μας δὲν λέγει ὅτι πρέπει νὰ συγχωρῶμεν τοὺς ἐχθρούς μας καὶ νὰ τοὺς κάμνωμεν καλόν, ἐνῶ ὁ κακὸς οὗτος ἄνθρωπος κάμνει ὅλον τὸ ἐναντίον, φονεύων τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τρώγων αὐτούς;

Μοὶ ἐπέρχεται ἰδέα τῇ εἶπεν ὁ Ἰωάννης, εἰν ἠδυνάμεθα, νὰ φονεύσωμεν τὸν ἄσχημον τοῦτον πίθηκα· τότε θὰ ἴδωσιν ὅτι δὲν εἶνε Θε-

ός. — Θὰ κάμωμεν καλλίτερον, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία, νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν νὰ τὸ φρονεῦσθῃ ὁ ἴδιος· διότι λέγει τὸ βιβλίον μας ὅτι ὁ Θεὸς δίδει ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ζητεῖ τις ἐξ ὅλης καρδίας· τότε δὲ θὰ εἴμεθα ἀσφαλεῖς, διότι οἱ ἄγριοι δὲν θὰ συλλάβωσιν ὑποψίας δι' ἡμᾶς.

Ὁ Ἰωάννης εὔρε τὸν λόγον τῆς ἀδελφῆς του λογικώτατον. Ἐπεσαν λοιπὸν κατὰ πρόσωπον καὶ εἶπαν ὑψηλῇ τῇ φωνῇ· « Παντοδύναμε Κύριε, φρόνευσον, ἐὰν εὐαρεστῆται τὸν ἄσχημον τοῦτον πίθηκα, ἵνα γνωρίσωσιν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ὅτι πρέπει σὲ νὰ λατρεύωσι καὶ ὄχι ἐκεῖνον. » Εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς ταύτην τὴν στάσιν, ὅτε ἤκουσαν μεγάλας κραυγὰς. Πληροφορηθέντες δὲ περὶ τοῦ συμβαίνοντος ἔμαθον ὅτι ὁ μέγας πίθηξ πηδῶν ἀφ' ἐνὸς δένδρου εἰς ἄλλο ἔθραυσε τὴν κνήμην του, καὶ ὅτι ἦτο πιθανώτατον ὅτι ἐμελλε ν' ἀποθάνῃ. Οἱ ἄγριοι οἵτινες εἶχον τὴν φροντίδα τούτου καὶ οἵτινες ἦσαν ὡς ἱερεῖς του, εἶπον εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι ὁ πίθηξ ἀπέθανε, ὅτι ἡ Μαρία καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς ἦτον ἡ αἰτία τοῦ δυστυχήματος· τὸ ὅποιον τοῖς συνέβη, καὶ ὅτι δὲν ἤθελον εἶσθαι εὐτυχεῖς παρ' ὅταν οἱ δύο οὗτοι λευκοὶ λατρεύωσι τὸν θεὸν των. Παρευθὺς διέταξαν νὰ τρέξωσι πρὸς ἀναζήτησιν ἐτέρου πίθηκος, εἰς τὸν ὅποιον νὰ προσφέρωσι θυσίαν καὶ νὰ παρουσιάσωσι τοὺς δύο λευκοὺς. Μετὰ τὴν τελετὴν δὲ ἡ Μαρία νὰ νυμφευθῇ τὸν βασιλέα· ἂν δὲ ἠρνεῖτο τοῦτο, νὰ τοὺς καύσωσι ζωντανοὺς μετὰ τῶν βιβλίων των, τὰ ὅποια τοὺς ἐχρησίμευσον εἰς τὸ νὰ κάμνωσι μαγεΐα. Ἡ Μαρία ἔμαθε ταύτην τὴν ἀπόφασιν, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἱερεῖς τῇ ἔλεγον ὅτι αὕτη ἔκκεν ν' ἀποθάνῃ ὁ πίθηξ τοῖς ἀπεκρίθη.

Αἱ ἐγὼ τὸν ἔκαμα ν' ἀποθάνῃ, ἀσμφιβόλως ἐγὼ εἶμαι ἰσχυρότερον αὐτοῦ. Θὰ ἤμην λοιπὸν πολὺ ἀνόητος νὰ λατρεύω τινὰ κατώτερον ἐμοῦ· ἐπομένως θὰ ἤξιζον ἐγὼ περισσότερο νὰ λατρεύωμαι ἀπὸ τὸν πίθηκα ἢ οὗτος ἀπὸ ἐμέ. Ἐν τούτοις δὲν θέλω νὰ εὐρίσκεσθε εἰς τὴν ἀπάτην· ἐγὼ δὲν τοῦ ἀφῆρασα τὴν ζωὴν, ἀλλ' ὁ Θεὸς μας ὅστις εἶνε ὁ κύριος ὅλων τῶν πλασμάτων, καὶ ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ὁποίου δὲν δύνασθε νὰ μοὶ ἀφαιρέτητε μίαν μόνην τρίχα τῆς κεφαλῆς μου· Οἱ λόγοι οὗτοι ἠρέθισαν τοὺς ἄγριους· ἔδεσαν τὴν Μαρία καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς εἰς δύο στήλους καὶ ἠτοιμάζοντο νὰ τοὺς

καύσωσιν, ὅτε ἤκουσαν ὅτι μέγας ἀριθμὸς ἐχθρῶν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον των. Ἀφῆκαν παρευθὺς τοὺς λευκοὺς καὶ ἔτρεξαν νὰ τοὺς πολεμήσωσιν, ἀλλ' ἐνικήθησαν· οἱ δὲ ἄλλοι ἄγριοι οἵτινες ἐμείναν κύριοι τῆς νήσου ἔλυσαν τὰ σχοινία τῶν δύο λευκῶν καὶ τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὴν νῆσον των, ὅπου ἔγιναν δοῦλοι τοῦ βασιλέως. Εἰργάζοντο ἀπὸ πρωίας μέχρι ἐσπέρας λέγοντες « Πρέπει νὰ ὑπηρετῶμεν τὸν βασιλέα πιστῶς καὶ νὰ νομίζωμεν ὅτι ὑπηρετοῦμεν τὸν Θεόν, ἐπειδὴ τὸ βιβλίον μας οὕτω μᾶς διδάσκει. »

Οἱ ἄγριοι οὗτοι ἐπολέμουσαν συχνὰ τοὺς γείτονάς των, καὶ ὡς οὗτοι, ἔτρωγον τοὺς αἰχμαλώτους των. Ἡμέραν τινὰ συνέλαβον μέγαν ἀριθμὸν ἐκ τούτων, μεταξύ τῶν ὁποίων εὐρίσκετο καὶ τις λευκός, ὅστις ἐπειδὴ ἦτο ἀδύνατος, οἱ ἄγριοι πρὶν τὸν φάγωσιν ἤθελον νὰ τὸν παχύνωσι. Τὸν ἔδεσαν εἰς ἓνα οἰκίσκον, καὶ ἐπεφόρτισαν τὴν Μαρίαν νὰ φροντίξῃ διὰ τὰς ἀνάγκας του. Γνωρίζουσα δὲ ὅτι ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ φαγῶθῃ ὑπὸ τῶν ἀγρίων, ἔκλαιε τὴν τύχην του καὶ βλέπουσ' αὐτὸν θλιβερῶς, ἔλεγε. « Θεέ μου, Θεέ μου, λάβε οἶκτον δι' αὐτόν. » Ὁ λευκὸς οὗτος, ὅστις ἐξεπλήχθη πολὺ βλέπων κόρην τοῦ ἴδιου χρώματος ὡς αὐτός, ἔτι μᾶλλον ἐθαύμασεν ὅταν ἤκουσε νὰ ὀμιλῇ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ νὰ ἐμολογῇ τὸν ἀληθινὸν Θεόν. « Τίς σὲ ἔμαθε, λέγει, νὰ ὀμιλῆς τὴν Γαλλικὴν καὶ νὰ γνωρίζῃς τὸν ἀληθινὸν Θεόν; Δὲν ἐγνώριζον, εἶπεν ἡ Μαρία, τὸ ὄνομα τῆς γλώσσης τὴν ὁποίαν ὀμιλῶ· ἦτο ἡ γλῶσσα τῆς μητρός μου καὶ αὕτη μετὴν ἔμαθε· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἔχομεν δύο βιβλία τὰ ὅποια λέγουσιν περὶ τούτου. » — Δύνασαι, κόρη μου, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, δύνασαι νὰ με δείξῃς τὰ βιβλία ταῦτα; — Δὲν τὰ ἔχω, εἶπεν ἡ Μαρία, ἀλλ' ὑπάγω νὰ ζητήσω τὸν ἀδελφόν μου ὅστις τὰ ἔχει. » Ταῦτα εἰπούσα ἐξῆλθε καὶ ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον μετὰ τοῦ Ἰωάννου, ὅστις τὰ ἔφερε. Ὁ λευκὸς ἄνθρωπος ἀνοίγει τὸ βιβλίον καὶ βλέπει γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ πρώτου φύλλου· Τοῦτο τὸ βιβλίον ἀνήκει εἰς τὸν Ἰωάννην Μαυρίκιον. « Τέκνα μου! ἐφώναξες τότε, σὰς ἐπαναθλέπω πάλιν; ἔλθετε νὰ ἐναγκαλισθῆτε τὸν πατέρα σας· καὶ δύνασθε νὰ με πληροφορήσητε περὶ τῆς μητρός σας; Ὁ Ἰωάννης καὶ ἡ Μαρία εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐρρίφθησαν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς των χύνοντες δάκρυα χαρᾶς. Τέλος ὁ Ἰωάννης λαμβάνων

τὸν λόγον εἶπε αἰσθάνομαι εἰς τὸ βίθος τῆς καρδίας μου αἰσθημά τι τὸ ὁποῖον μὲ πείθει ὅτι εἴτθε ὁ πατήρ μας· εἰς τούτους δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω πῶς συνέβη τοῦτο διότι ἡ μήτηρ μας μᾶς εἶπεν ὅτι ἐπέσατε εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἤξεύρω καλῶς ὅτι δὲν εἶνε δύσει τὸν νὰ ζῆτε πλέον. — Ἔπεσα πραγματικῶς εἰς τὴν θάλασσαν ὅτε τὸ πλοῖον μας ἤνοιξεν, ἐπανελάβην ὁ Ἰωάννης Μαυρίκιος ἀλλὰ πιασθεὶς ἀπὸ μίαν σανίδα ἐπλησίασα εὐτυχῶς εἰς τινὰ νῆσον ὅπου σᾶς ἐνόμιζον χαμμένους.» Τότε ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάννης τῷ διηγήθη ὅλα ὅσα ἐνθυμεῖτο περὶ τῆς μητρὸς του καὶ ὁ πατήρ των ἔκλαυσε πολὺ μαθὼν τὸν θάνατον τῆς συζύγου του. Ἐκλαίειν ὁμοίως καὶ ἡ Μαρία, ἀλλὰ δι' ἄλλον λόγον « Ἀλλοίμονον ἐφώναξε εἰς τί ὤρελεῖ, νὰ ἐπανεύρω τὸν πατέρα μου, ἀφοῦ μέλλει νὰ φονευθῆ καὶ νὰ φαγωθῆ ἀπὸ τοὺς ἀγρίους μετ' ὀλίγας ἡμέρας. — Πρέπει νὰ τὸν κόψωμεν τὰ σχοινία ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης καὶ νὰ σωθῶμεν εἰς τὸ δάσος καὶ οἱ τρεῖς. — Καὶ τί θὰ κάμωμεν ἐκεῖ ἀγαπητά μου τέκνα, ἀπεκρίθη ὁ Μαυρίκιος, οἱ ἄγριοι θὰ μᾶς καταδιώξουν ἢ κάλλιον θ' ἀποθάνομεν τῆς πείνης. — Ἀφήσετε ἐμὲ νὰ ἐνεργήσω, εἶπεν ἡ Μαρία.

Εἰπούσα τούτους τοὺς λόγους ἀνεχώρησε καὶ ὑπῆγε νὰ εὔρη τὸν βασιλέα. Ὄταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ οἰκίσκον τοῦ ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας του καὶ τῷ λέγει· « Κύριε, ἔχω μεγάλην τινὰ χάριν νὰ σᾶς ζητήσω· θέλετε νὰ μὲ ὑποσχεθῆτε ὅτι θὰ μὲ τὴν δώσετε; — Σοὶ τὸ ὀρκίζομαι, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς, ἐπειδὴ εἶμαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας σου. — Λοιπὸν, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία, ὁ ἄνθρωπος οὗτος περὶ τοῦ ὁποῖου μὲ διεστάξατε νὰ φροντίζω εἶνε ὁ πατήρ μου καὶ ὁ τοῦ Ἰωάννου· ἀπεφασίσσατε νὰ τὸν φάγητε, ἦλθον νὰ σᾶς εἶπω ὅτι εἶνε ἀδύνατος καὶ γέρων καὶ ἐπομένως δὲν θὰ εἶνε πολὺ καλὸς, ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι νέα καὶ παχεῖα, ἐλπίζω ὅτι θὰ θελήσετε νὰ φάγητε ἐμὲ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνου. Σᾶς ζητῶ μόνον ὁκτώ ἡμέρας διὰ νὰ τὸν βλέπω καὶ ἔπειτα ἄς ἀποθάνω. — Ἀληθῶς, ἀληθῶς, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς, εἶται τόσον καλὴ ὥστε δὲν θέλω δι' ὄλον τὸν κόσμον νὰ σὲ φονεύσω· θὰ ζήσης καὶ σὺ καὶ ὁ πατήρ σου· σοὶ λέγω ἀκόμη ὅτι ἐνταῦθα ἔρχεται κατ' ἔτος πλοῖον γέμον ἀνθρώπων λευκῶν εἰς τοὺς ὁποίους πωλῶμεν τοὺς αἰχμαλώτους μας, θὰ ἔλθῃ μετ' ὀλίγον καὶ θὰ σᾶς δώσω τὴν ἄδειαν ν' ἀναχωρήσετε.

Ἡ Μαρία ἠὲχαρίστησε πολὺ τὸν βασιλέα καὶ τὸν Θεὸν ὅστις τῷ εἶχεν ἐμπνεύσει συμπάθειαν πρὸς αὐτήν. Ἐτρεξε πρὸς τὸν πατέρα της διὰ νὰ τῷ ἀναγγεῖλῃ τὰς εὐαρέστους ταύτας εἰδήσεις· καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας τὸ πλοῖον περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ βασιλεὺς εἶχεν εἰπεῖ ἔφθασεν. Ἐπεβιβάσθη μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της, καὶ ἔφθασαν εἰς μεγάλην νῆσον κατοικουμένην ἀπὸ Ἰσπανούς. Ὁ ἰοικητῆς μαθὼν τὴν ἱστορίαν τῆς Μαρίας εἶπε καθ' ἑαυτὸν « ἡ κόρη αὕτη εἶνε πτωχὴ καὶ ἠλιοκαυμένη, ἀλλ' εἶνε τοσοῦτον καλὴ καὶ εὐάρεστος ὥστε, θὰ δυνηθῆ νὰ καταστήσῃ τὸν σύζυγον πλέον εὐτυχῆ ἢ ἂν ἦτο πλουσία καὶ ὠραία » Παρεκάλεσεν ἀκολούθως τὸν Μαυρίκιον νὰ τῷ δώσῃ τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον, καὶ τὴν ἐνυμφεύθη· τὸν δὲ Ἰωάννην συνέζευξε μετὰ μιᾶς των συγγενῶν του. Ἐζῆσαν δὲ εὐτυχέστατοι εἰς ταύτην τὴν νῆσον θαυμάζοντες τὴν σοφίαν τῆς θείας Προνοίας ἣτις κατέστησε τὴν Μαρίαν τὸν Ἰωάννην δούλους διὰ νὰ ἐλευθερώσωσι τὸν πατέρα των. —

ΛΟΓΙΑΡΙΟΝ Γ. Α. ΛΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

εἰς τὴν κατάθεσεν τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ παρθεναγωγείου Πλωμαρίου, κωμοπόλεως τῆς Δέσβου, γενομένην τῇ 25 Μαρτίου 1870.

« Εὐαγγελίζου, γῆ, χαρὰν μεγάλην· αἰνεῖτε, οὐρανοί, Θεοῦ τὴν δόξαν. »

Χαρᾶς εὐαγγέλια ἐκπέμπει σήμερον ἡ Ἐκκλησία, διότι σήμερον τὸ ἀπ' αἰῶνος μυστήριον φανεροῦται καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας ἡμῶν συμπληροῦται. Ἡ ἄπειρος δικαιοσύνη τοῦ δημιουργοῦ ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα, ἡ αὐστηρότης εἰς τὴν ἐσπλαγχνίαν, ἡ ὀργὴ εἰς τὴν χάριν. Ἐπὶ τὴν παρθενικὴν γαστέρα τῆς πανάγνου Μαρίας συλλαμβάνεται διὰ τοῦ Χαῖρε τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ πρὸ αἰῶνων ὠρισμένος σωτὴρ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη ὡς ἡ ροδοδάκτυλος ἠὼς διαλύει τὰ σκότη τῆς ἀμαρτίας, ὡς ἡ ζεφυρῆτις αὔρα ζωογονεῖ τὸν νεκρωθέντα Ἀδάμ, ὡς ἡ φωτεινὴ νεφέλη, ἡ ὁδηγήσασα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τὸν ἑβραϊκὸν λαὸν διὰ τῆς ἐρήμου, χειραγωγεῖ τὸν ἄνθρω-

πον εἰς τὴν πρὸ τῆς πτώσεως αὐτοῦ Ἑδέμ. Δικαίως ἄρα τὰ χαρμό-
συνα ταῦτα ῥήματα μελωδεῖ σήμερον ἡ Ἐκκλησία· δικαίως οἱ οὐρα-
νοὶ προσκαλοῦνται σήμερον εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ ἀπειραγῆθου
δημιουργοῦ.

« Εὐαγγελίζου, γῆ, χαρὰν μεγάλην·
αἰνεῖτε, οὐρανοί, Θεοῦ τὴν δόξαν »

Ἄλλ' ἡμέρα, αὕτη, Κύριοι, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀξιωμακτικὸς
καὶ ἀξιοθέβαστος, διότι κατ' αὐτὴν ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῆς παλιγγε-
νεσίας καὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ δουλωθέντος τῇ ἁμαρτίᾳ Ἀδάμ,
κατακτᾶ νέα δικαιώματα τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἐπὶ τῶν καρδιῶν ἡμῶν
διότι σήμερον τελεῖται καὶ ἡ κατάθεσις τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ παρ-
θυναγωγείου τῆς πόλεώς μας τοῦ πρὸ ἐτῶν τοσοῦτων ποθουμένου
καὶ ἐπιζητουμένου.

Ὅποσα καὶ πηλίκαι ἰδέαι, Κύριοι, δὲν διεγείρονται εἰς τὸ πνεῦ-
μα ἐκάστου κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν ; Ὅποσα καὶ πηλίκαι συν-
αισθήματα δὲν ἀνακοινοῦνται σήμερον ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ; Κατα-
θέτοντες, Κύριοι, σήμερον τὰ θεμέλια τοῦ παρθυναγωγείου, θέτομεν
τὰ θεμέλια τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, θέτομεν
τὴν βᾶσιν τῆς ἐξημερώσεως τοῦ τόπου ἡμῶν.

Ἡ πολυχρόνιος βαρβαρότης, ἡ πολυχρόνιος ἀμάθεια καὶ ἀπει-
δευσία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἀπενάρκωτε, καὶ
τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰς βαθμὸν μέγαν ἐξεφύλιτε. Τοιοῦτο φεινότερον
ἔστιν ἡλίου, ἀλλ' οὐδὲ ἡ παροῦσα ὥρα τὴν ἀνάπτυξιν ἐπιτρέπει· ὁ
παρὼν ὁμως αἰὼν, αἰὼν τῶν φῶτων, ἐπιδράτῃ καὶ ἐφ' ἡμῶν, ὡς
καὶ ἐπὶ παντός τοῦ ἑλληνικοῦ, μᾶς ἐξήγειρε τοῦ ληθάργου, καὶ ἤδη
διὰ τῶν ἀπανταχοῦ συστηθέντων καὶ ὀσημέραι συνισταμέων σχο-
λείων ἐναμίλλως ἐπιδιώκεται ἡ ἐκπολίτευσις τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ἄλλ' αὕτη δὲν ἐπιτυγχάνεται μόνον διὰ τῆς καλλιέργειας καὶ
ἀναπτύξεως τοῦ πνεύματος· ἀνάγκη νὰ μορφωθῇ καὶ ἡ καρδία. Τὸ
πνεῦμα εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ἐπιστήμης, τῆς ἐφευρέσεως, τῆς καλλιτε-
χνίας, ἡ καρδία εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ἀρετῆς, τῆς εὐσεβείας, τῆς φιλαν-
θρωπίας καὶ ὅλων τῶν ἠθικῶν συναισθημάτων. Ἐν δὲ τῇ οἰκογε-
νεῖᾳ καὶ κατὰ συνέπειαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὁ μὲν ἀνὴρ ἐκπροσωπεῖ τὸ
πνεῦμα, ἡ δὲ γυνὴ τὴν καρδίαν. Ἀναπτύξατε τώρα ὅσον θέλετε τὸ

πνεῦμα, ἀναδείξατε πάσας τὰς εὐφυΐας αὐτοῦ· ἀλλὰ παραμελή-
σατε τὴν καρδίαν, ἀφετέ τὴν εἰς τὰς φυσικὰς ὁρμὰς τῆς. Τί τὸ ἐκ
τούτου ; Θὰ ἀποκτήσητε ἴσως ἐπιστήμονας, καλλιτέχνας ἐξόχους
πρὸς πνευματικὰ δημιουργήματα, ἀλλὰ ποῦ οἱ ἐνάρετοι πολῖται ;
ποῦ οἱ εὐσεβεῖς, ποῦ οἱ φιλάγαθοι, οἱ φιλοικτεῖρμονες, ποῦ οἱ διαπρά-
ξοντες τὰς ὑψίστας ἀρετὰς τῆς φιλοπατρίας, τῆς φιλογενείας ;

Συναρμολογήσατε, Κύριοι, τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος μὲ τὴν
μόρφωσιν τῆς καρδίας· διαπλάσατε ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν παῖδα
καὶ τὴν κόρη καὶ θὰ ἴδῃτε τὴν πολιτείαν ὁμαλῶς προβαίνουσαν ἐπὶ
τὸ τέλειον κατ' ἀνθρωπίνους λογισμούς· Ὅρθως ἄρα εἴρηται ἐν ἀρχῇ
ὅτι ἐν τῇ ἀνεγέρσει τοῦ παρθυναγωγείου καταβάλλονται τὰ θεμέλια
τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τῆς κοινωνίας ἡμῶν.

Στρέψατε, Κύριοι, ἐκεῖ ἐπάνω καὶ ἴδετε· ἐκεῖ ἴστανται τρεῖς
πυρσοὶ δαδουχοῦντες τὴν νεολαίαν τῶν ἀρρένων· ἐκεῖ ἴστανται τρία
νοερὰ φρούρια, τρεῖς προμαχώνες ἐκτφενδονίζοντες ἀδιακόπως τοὺς
μύδρους τῶν κατὰ τῆς πολυκεφάλου ὑδρας τῆς ἀμαθείας. Ἀλλὰ
τὸ παχυλὸν σκότος τοῦ γυναικείου φύλου ἐμποδίζει τὰς φωτιστικὰς
ἀκτίνας νὰ διέλθωσι μέχρι τῶν ἐγκάτων τῆς κοινωνίας· ἀλλ' ὁ πο-
λέμιος τοῦ φωτός δαίμων εὐρίσκει τὰ σαθρὰ μέρη, τὰς καρδίας τῶν
γυναικῶν, καὶ δι' αὐτῶν ὡς δι' ὑπονόμων εἰσπηδῶν ματαιώνει τὴν
ἐνέργειαν τῶν προμαχόνων. Ἢδη ὁμως ἀνεγείροντες καὶ τὸ τέταρ-
τον τοῦτο προπύργιον, τὸ σχολεῖον τῶν κορασίων, συμπληροῦ-
τε τὸ τετραγώνον, καὶ τὸ συνηνωμένον αὐτοῦ πῦρ θέλει
καταστρέψει πᾶν πρόσκομμα καὶ ἐκκαθάρει τὸν δρόμον πρὸς τὴν κα-
νονικὴν καὶ εὐρυθμον μόρφωσιν τῆς πολιτείας.

Ἐπὶ τὰ θεμέλια ταῦτα θέλουσι ταφῆ αἱ γυναικεῖαι προλήψεις
καὶ αἱ γριώδεις δεισιδαιμονίαι. Ἐνταῦθα, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, θέλουσι
μάθει αἱ θυγατέρες ἡμῶν τί ἐστὶ γυναικεῖα ἀρετὴ, πόσον ἀνεκτίμη-
τον τὸ χρῆμα τῆς παρθενικῆς αἰδοῦς. Ἐνταῦθα θέλουσι διδασθῆ
ὅτι ὁ πρῶτιστος στολισμὸς τῆς νεανίδος εἶνε ἡ σεμνότης καὶ ὄχι ἡ
ξένη καὶ ἐπίπλαστος λευκότης. Ἐδῶ θέλουσι μάθει νὰ κατανοῶσι τὸ
Εὐαγγέλιον, τὸν πολῦτιμον τοῦτον συνέδριμον τῆς γυναικός· τὴν
ἀνατροφὴν τῶν παιδῶν· ἐδῶ τέλος θέλουσι μορφωθῆ καλὰ μητέρες,
πισταὶ σύζυγοι καὶ ζηλωταὶ οἰκοδέσποιναί. Οἷα δόξα καὶ εὐκλεία,

Κύριοι, εἰς ὅσους γίνωσιν ὄργανον τοῦ νὰ μορφωθῆ εἰς τοιοῦτον ἐξο-
χον τρόπον τὸ ὠραῖον φύλον τῶν γυναικῶν !

Δόξα λοιπὸν καὶ τιμὴ εἰς τοὺς ὀπωσθήποτε συντελέσαντας καὶ
παρ ἡμῖν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου, καθιδρύματος
Αἰωνία ἡ ἀνήμη καὶ ἀφθίτος ἡ τιμὴ τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει γε-
νομένου συμπολίτου ἡμῶν Χριστοδοῦλου Βουλαλαῶ, οὕτινος οἱ φιλο-
πάτριδες διάδοχοι καὶ κληρονόμοι ἐγένοντο παραίτιοι τῆς ταχυτέ-
ρας ἀναπληρώσεως τῆς ἐλλείψεως ταύτης διὰ τοῦ γενναίου αὐτῶν
κληροδοτήματος. Χάρις δὲ καὶ εὐγνωμοσύνη τῷ τρισεβάστῳ ἡμῶν
ιεράρχῃ Κ. Μεθοδίῳ, ὅστις καὶ εἰς τὴν ἑναρξιν τῆς οἰκοδομῆς μᾶς
ἐνεθάρρυνε καὶ τὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου λίθου καθηγίασε, καὶ
πρὸς τὸν Ὑψίστον θερμὰς ἀνέπεμψεν εὐχὰς ὑπὲρ τῆς συντελέσεως,
στερεώσεως καὶ προόδου τοῦ σεμνοῦ τούτου τῶν Μουσῶν τεμένους.

Εἶθε δὲ ἡ πανάγιος Παρθένος, ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ ἀμφιλαφῇ
προστασίαν τῆς ὁποίας θέτομεν ἀπὸ σήμερον τὸ παρθεναγωγεῖον
τοῦτο, νὰ καταξιώσῃ πάντας ἡμᾶς ὅπως κατ' ἔτος ἐορτάζωμεν τὴν
ἀγίαν ταύτην ἐορτὴν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου τεμένους, καὶ ἀπολαύ-
σωμεν τὴν ἀμύθητον χαρὰν τοῦ νὰ ἴδωμεν ἰδίους ὀφθαλμοῖς τὰς εὐ-
χὰς ἡμῶν πληρουμένας καὶ τὰς ἐπιθυμίας πραγματοποιουμένας.
Γένοιτο !

Τὸ δικαστήριον τῶν Ζώων

ὑπὸ ΣΟΦΙΑΣ θυγατρὸς ΛΑΜΠΣΗ.

« Οἱ τὴν κάμηλον καταπίνοντες τὸν
δὲ κώωπα διῶλιζοντες »

« Οἱ νόμοι τοῖς ἀρχαίοις ἴμοιοι. »

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τῆς ἀθλιότητος,
Καιρῷ τοῦ μεσαιῶνος καὶ βαρβαρότητος,
Συνέβη μία νόσος φρικτὴ καὶ τρομερὰ
Καὶ ἔθνησκον τὰ ζῶα, μεγάλα καὶ μικρά.

Τὰ μὲν ψυχόρραγοῦντα, τὰ δ' ἄλλα πανοικι
Ἐκείντο λυπημένα, στένοντα παρεκεῖ.

Πανώλης ἦν ἡ νόσος, δι' ἧς ἐξ οὐρανῶν
Παιδεύει τὴν κακίαν τὸ ὑπεράνω Ὄν.

Τὸ πᾶν κατηφειασμένον ἔμενε, λυπηρόν,
Νὰ εὕρῃ τὴν αἰτίαν ἵστατο ἀπορῶν.

Τίς ἔσφαλε; Τί κρίμα ἔγεινεν εἰς τὴν γῆν
Καὶ ποῦ νὰ ἀποδώσουν τὴν καθαυτὸ πηγὴν;

Διὸ καὶ ἐσυστήθη ἐξ ὄλων τῶν πτηνῶν
Ζώων τῶν τετραπόδων, ἐρπόντων καὶ κτηνῶν,
Συμβούλιον μέγαλον, ἔνθα ν' ἀνακριθῆ,
Τὸ αἴτιον τίς ἦτον αὐτοῦ νὰ εὗρεθῆ

Τίς ἔσφαλε ! ! Τῆς δίκης αὐτῆς ἦν ἡ ἀρχὴ
Καὶ πῶς τὸ σφάλμα εἶτα πρέπει νὰ ἐκπλυθῆ.

— Καὶ δὴ πρῶτος ὁ λέων, φωνῆ τῇ ὑψηλῇ,
Καθήμενος εἰς θρόνον ἀρχίζει νὰ λαλῆ.

Ὡ ἤρωες τοῦ κόσμου καὶ τέκνα μου πιστά !
Βλέπετε τὰ δεινὰ μας τὰ τόσα καὶ φρικτά,

Καὶ πόσον Θεοῦ εἶνε μεγάλη ἡ ὀργή,
'Εξ ἧς καὶ μᾶς προήλθε καὶ αὕτη ἡ πληγὴ.

Ἴνα λοιπὸν ἡ νόσος σήμερον πραϋνθῆ,
'Ανάγκη καὶ τὸ θεῖον νὰ ἐξιλειωθῆ.

Διὸ καὶ ὁ πᾶς ἕνας ἐμπρὸς μας χρεωστεῖ
Τὸ κρίμα του νὰ εἶπῃ, ἂν ἔσφαλε, κ' εἰς τί,

Τίς ἤμαρτε, τί κρίμα ἔκαμεν ἐπὶ γῆς,
Τὸ πρόξενον τῆς τόσῃς ἐξ οὐρανῶν πληγῆς.

Ἔθεν καὶ πρῶτος θέτω τὴν σήμερον, ἐγὼ
Τὸ κρίμα μου ἐμπρὸς σας τρανωσόμελογῶ.

— Πολλάκις, Κύριοί μου, ἐμβῆκα μὲ ὀρμὴν
'Ἐν μέτῳ τῶν ποιμνίων κ' εἰς μίαν μόνον στιγμὴν

Κριάρια καὶ τράγους ἔσχιτα ἀπηνῶς,
Τὸ λαίμαργόν μου πάθος μὲ ὤθησε δεινῶς

Καὶ τὸν βοσκὸν τὸν ἴδιον νὰ φάγω συνεχῶς·
Τί μ' ἔκαμαν; Κάνενα κακὸν, πλὴν δυστυχῶς

Τοὺς ἔπια τὸ αἶμα πολλάκις κ' αὐθωρεῖ·
'Ἰδοὺ τὰ κρίματά μου, ἂ πᾶς τις θεωρεῖ.

Καθὼς δ' ἐγὼ κ' οἱ ἄλλοι ἕκαστος μὲ σειρὰν,
Στοχάζομ' ὅτι πρέπει ἐμπρὸς σας μίαν φορὰν

Τὸ κρίμα του νὰ εἶπῃ, νὰ ξεμυστηρευθῆ,
Κι' ὁ ἔνοχος ἀμέσως νὰ καταδικασθῆ.

— Τοὺς ἔκαμες μεγάλην, ὦ βασιλεῦ, τιμὴν
'Π ὀλοερὰ ἀλώπηξ εἶπεν εἰς τὴν στιγμὴν.

Τὸ εὐγενές σου ἦθος κ' ἡ συμπεριφορὰ,

Ἄξιζουσι νὰ τρώγῃς δυὸ τρία, τῇ φορᾷ.
 Δὲν εἶνε κρίμα ὄχι, τὸ πᾶν οὐ διοικεῖς,
 Καὶ ὅλους νὰ μᾶς πνίξῃς, τινὰ δὲν ἀδικεῖς.
 Ὁ δὲ τὰ ἰδικὰ σου βυσκός κατακρατῶν,
 Τοὺς νόμους τοῦ πλησίον μ' αὐτὸ καταπατῶν.
 Καλῶς ναὶ ἐπαιδεύθη, ὄντως βασιλικῶς·
 Οἱ τρέφοντες χιμαίρας παιδεύονται κακῶς.
 Ὡς εἶπεν ἡ ἀλώπηξ καθεὶς μᾶ φωνῇ,
 Ἐκρότησε τὰς χεῖρας αὐτὴν καὶ ἐπαινεῖ.
 — Κατόπιν αἱ δυνάμεις αἱ ἄλλαι εἰς σειρὰν
 Αἰ τίγρεις καὶ αἱ ἄρκτοι ἔφθασαν ἔς τὴν φορᾶν.
 Ἐντὸς τοῦ συμβουλίου νὰ ξεμυστηρευθοῦν
 Ἄν ἔσφαλαν ἢ ὄχι, κί' οὕτω νὰ παιδευθοῦν.
 Πᾶς εἷας δ' ἐπροσπάθει ἵνα ἀναφανῇ
 Ὁ ἄ γ ι ο ς τοῦ κόσμου πῶς πρέπει νὰ γενῇ.
 Ἐκρίνοντ' ὡς τὸ βράδυ καὶ ὅλοι γενικῶς
 Ἀπέφευγον τὴν δίκην καλῶς καὶ τεχνικῶς.
 Ἐσχατος δὲ ἀπ' ὅλους, χωρὶς νὰ ἐντραπῇ,
 Πλθε τὰ κρίματά του κί' ὁ Ὄνος νὰ εἰπῇ.
 Φαίνεται, λέγει, δάμιων κακὸς καὶ φθονερός
 Μ' ἐκίνησε νὰ πράξω ἐν κρίμα λυπηρῶς.
 Κ' ἐγὼ, εἶπε, ταῖς ἄλλαις ἐξαπλωμένος ὢν
 Εἰς ἓνα λειβαδάκι τῶν καλογερηῶν,
 Ἢ ὄρεξις μὲ ἤλθε, ναὶ ἔσφαλα πολὺ
 Εἶδα ὅτι ὑπῆρχε χλόη ἐκεῖ καλή.
 Σιγὰ, σιγὰ ὑπῆγα νὰ φάγω κ' εὐφρανθῶ·
 Ἢγγίξα μὲ τὴν γλῶσσαν χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ...
 — Τί κρίμα ! ! ! Θεομπαίκτης ὁ Ὄνος, ἀδελφοί,
 Ὡς ἱερὸν συλήσας πρέπει νὰ προγραφῇ.
 Λύκος ὁ Ἰσουίτης, λύκος ὁ κληρικὸς
 Ἐφώναξε « Κρεμάλα τὸν πρέπει, καὶ κακῶς
 « Νὰ πάγη ». Ἄρον, ἄρον, εὐθύς νὰ κρεμασθῇ
 Νὰ παύσουν τὰ δεινά μας » Καθεὶς ἄς στοχασθῇ
 Τί δύναται ἡ τέχνη καὶ ἡ ρητορικὴ,
 Τοῦ ἰσχυροῦ τὸ δίκηο παντοῦ νὰ διοικῇ.
 Τὸ μαῦρον κάμνει ἄσπρον καὶ χάνει ὁ πτωχός·
 Αὐτὴ ἡ ἱστορία τὸ δείχνει πολλαχῶς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ.

(Συνέχεια, ἴδε σελ. 584).

Ὁ σεβασμιώτατος Σύρου καὶ Τήνου Μητροπολίτης Ἀλέξανδρος Λυκούργος ἔλαβεν ὡς εἰκὸς καὶ ἐν Βιέννῃ τὴν πρέπουσαν ὑποδοχὴν παρὰ τῶν ἐκεῖ διαμενοντῶν ὁμογενῶν. Τῇ 27ῃ τοῦ Μαρτίου παρετέθη εἰς τιμὴν τῆς Α. Σ. τράπεζα ὑπὸ τοῦ κ. Θεμ. Μεταξᾶ, γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῇ 28ῃ ὑπὸ τοῦ ἱπρίγκηπος Γρηγ. Ὑψηλάντου, πρέσβεως τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως Γεωργίου. Τῇ δὲ 29ῃ, Ε'. Κυριακῇ τῶν νηστειῶν, ἱερούργησεν ἐν τῷ ἐκεῖ ἑλλ. ναῶ, ὃν πληθὸς ὁμογενῶν καὶ ἀλλοδόξων ἐπλήρου καὶ συνωθεῖτο ὅπως ἴδῃ ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆν κατασκευατικῆς τῷ ὄντι ἱεροτελεστίας. Ὁ ἐνθουσιασμός τῶν παρευρεθέντων ὑπῆρξε κοινὸς καὶ ζωηρότατος· τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐδόθη συμπόσιον πολυτελέστατον παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου βαρῶνου Σίμωνος Σίνα, τοῦ θαυτοπλοῦτου τούτου ὁμογενοῦς, ὅστις διατηρεῖ ἀκραιφνῆ καὶ ἀγνήν τὴν πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὰ πατροπαράδοτα ἔθιμα εὐλάβειαν.

Τῇ ἐπαύριον, ἦτοι τῇ 30ῃ τοῦ μηνός, ἀπῆλθεν ἐκ Βιέννης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν εὐχῶν τῶν ἐκεῖ κατοικούντων ὁμοδόξων καὶ προπεμφθεῖς ἕως εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου ὑπὸ τῶν πρῶτα φερόντων Ἑλλήνων. Ἡ ἔταιρία τοῦ σιδηροδρόμου τιμῶσα τὸν ἄνδρα ἔθεσεν αὐθορμήτως εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ ἄμαξαν νέας κατασκευῆς καὶ πολυτελεστέραν τῶν ἄλλων, ἐπιφυλαττομένην δὲ διὰ διακεκριμένα πρόσωπα. Ὁ βαρόνος Σίνας ἐνήργησεν ὅπως συστηθῇ ὁ ξένος θερμότητά εἰς πάντας τοὺς πλοιαρχοὺς τῆς τοῦ Δουναβέως ἀτμοπλοικτικῆς ἑταιρίας.

Τῇ 4ῃ Ἀπριλίου, ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος Τετάρτη, περὶ τὴν ἑσπέραν ἐφθασε μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ εἰς Βάρναν. Ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ σιδηροδρόμου ὑπεδέχθησαν τὴν Α. Σ. ὁ Ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ὁ Μητροπολίτης μετὰ πολυμελοῦς Κλήρου καὶ πλείστοι τῶν κατοίκων τῆς πόλεως· τὴν δ' ἐπιοῦσαν τῆς ἀφίξεώς του οἱ πρόκριτοι, αἱ διάφοροι ἐφορίαι καὶ πάντες οἱ ἐκ τῶν πολιτῶν καὶ παρεπιδήμων εὐδοκιμώτεροι μετέβησαν ἐπαλλήλως πρὸς ἐπίσκεψίν του εἰς τὴν μητρόπολιν, ἐν ἧ καὶ ἐφιλοξενεῖτο κατὰ τὴν ἐκεῖ διατριβὴν του.

Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐλειτούργησε μεθ' ὄλης τῆς ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ. Μετὰ δὲ τὴν τελετὴν συνοδεύμενος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, τῆς Δημογεροντίας, τοῦ ἑλλητικοῦ Ὑποπροξένου, τοῦ τῶν Κάτω χωρῶν (ὁμογενοῦς ὄντος) καὶ πλείστων ἄλλων ἐκ τῶν κατοίκων, ἀνῆλθεν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν οἶκον. Ἐκεῖ δ' ἐν μέσῳ τοῦ συρρεύσαντος λαοῦ παρέστη ἡ εἰσαχθεῖσα διὰ καταλληλοτάτης καὶ εὐφραδεστάτης τοῦ Μητροπολίτου εἰσιτησέως ἐπιτροπῇ τῆς νεολαίας, ἣτις διὰ τοῦ κ. Ι. Ἀσπριώτου προσεφώνησε τῷ ξενιζομένῳ Ἀρχιεπισκόπῳ προσφώνησιν, συγκινήσασαν τοὺς πάντας μέχρι δακρύων. Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος ηὐχαρίστησε καταλλήλως τῇ τε νεότητι καὶ πᾶσι τοῖς κατοίκαις δι' ἣν ἐπέδειξαν πρὸς αὐτὸν εὐγενῆ συμπάθειαν.

Ἀθήμερον περὶ δέλιον ἡ Α. Σ. συνοδεύμενος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου καὶ παντὸς τοῦ Κλήρου ἐπέβη μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ εἰς τὸ αὐστριακὸν τὸ κατευθυνόμενον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἄμετρον πλήθος χριστιανῶν παντὸς γένους καὶ ἡλικίας κατεῖχεν ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ ἐπλήρου τὰς ἀποβάθρας, ὅπερ ἔσπευσε πανταχόθεν ἵνα ἀσπασθῇ καὶ τελευταίως τὴν δεξιάν του.

Τῇ Μ. Δευτέρᾳ φθᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετέβη κατ' εὐθειᾶν εἰς τὸ ἐν Φαναρίῳ ἁγιοταφικὸν μετόχιον, ὅπου καὶ κατέλυσε, καθὸ κληρικὸς τοῦ Παναγίου Τάφου. Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἔπεμψεν αὐθωρὶ τὸν Σύγκελλον τῆς ἐκκλησίας ὅπως συγχαρῇ τῇ Α. Σ. ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἀφίξει αὐτῆς. Κατόπιν, περ τὴν 4 ὥραν μ. μ. ἡ Α. Σ. μετέβη εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἔνθα ἀπεδόθησαν αὐτῷ τιμαὶ ὡς πρὸς ἐπίσημον ξένον.

Ἡ Α. Σ. συνομιλήσασα ἐπὶ μικρὸν μετὰ τοῦ Μ. Πρωτοσυγγέλλου, μετέβη παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότῃτι, ἣτις ὑπεδέχθη τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σύρου ὡς προσφιλῆ υἱόν. Ἡ μεταξὺ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Α. Σ. συνδιάλεξις διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας καὶ περιεστράφη εἰς τὰ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ διχμοῦνης. Ὁ κ. Ἀλέξανδρος Λυκούργος ἐκόμισε πρὸς τὴν Α. Π. τὰ σεβάσματα πάντων τῶν Ἀγγλων Ἱεραρχῶν καὶ ὑπουργῶν, ἴδια δὲ τῶν κ. κ. Γλάδστωνος καὶ Κάνιγγ, οἵτινες ἔδωσαν ἐντολὴν τῷ τῆς Σύρας Ἱεράρχῃ, ὅπως ἀσπασθῇ ἐκ μέρους αὐτῶν τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου· εἶτα περιέ-

γραψε τὸν μέγαν ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἐπικρατεῖ ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὲρ τῆς Ἀνατολ. Ἐκκλησίας. Ὁ μέγας οὗτος ἐνθουσιασμός, ὅστις τοσοῦτον τρανῶς ἐξεδηλώθη κατὰ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονὴν αὐτοῦ, ἀπεδόθη ὑπὸ τοῦ σεβασμίου Ἱεράρχου πρὸ πάντων εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κανταβουρίας ἐπιστολὴν τοῦ Πατριάρχου, οὗ τὸ ὄνομα πανταχοῦ τῆς Ἀγγλίας προφέρεται μετὰ θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ καὶ ἀνακηρύσσεται ἴσον τοῖς ὀνόμασι τῶν Χρυσοστόμου καὶ Φωτίων. Εἶτα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σύρας διηρμήνευσε πρὸς τὴν Α. Παναγιότητα τὰς ὑπὲρ στενοτέρας προσεγγίσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν εὐχὰς τῶν Ἀγγλων.

Ἡ Α. Π. πλήρης πνευματικῆς θυμηδίας ἐπὶ τοῖς αἰτίοις τούτοις προσιωνίσμασι μελλούσης τῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως κατησπάσθη τὴν Α. Σ. συγχαρεῖς αὐτῇ διὰ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ ἱεροπρεπῆ αὐτοῦ διαγωγὴν, ἣτις ἐτίμησε τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν ἀπέναντι χριστιανῶν, οἵτινες ἄχρι τοῦδε δὲν εὐρέθησαν ἴσως εἰς θέσιν νὰ γνωρίσωσι καλῶς αὐτήν. Μετὰ πολλῆς δὲ τῆς συγκινήσεως ηὐχθήθη ὅπως ὁ Θεὸς ἐπινεύσῃ διὰ τὴν ταχεῖαν ἐνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν κκ. ἐξέφρασε τὴν ἐγκάρδιον αὐτοῦ ἀγάπην πρὸς τοὺς Ἀγγλ. Ἱεράρχας.

Ἐπὶ δῶρον, ὡς εἶπομεν, ἐξηκολούθησεν ἡ συνδιάλεξις αὐτῆ, μεθ' ἣν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου ἀπεχώρησεν εἰς τὰ ἴδια.

Τῇ Μ. Τρίτῃ ἀντεπεσκέφθη τὴν Α. Σ. ἐκ μέρους τοῦ Πατριάρχου ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Εὐστάθιος Κλεόβουλος.

Τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα ἱερούργησε κατὰ τὴν δευτέραν ἀνάστασιν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, ἔνθα εἶχε συρρεῦσει ἄπειρον πλῆθος, ἐν ᾧ διεκρίνοντο καὶ τινες Ἀμερικανοὶ περιτηγηταί.

Τῇ Παρασκευῇ τῆς Ζωοῦ. Πηγῆς ἐλειτούργησεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Βαλουκλίου. Μετὰ δὲ τὴν λειτουργίαν ἐπεσκέφθη τὸ νοσοκομεῖον καὶ τὸ ὄρφανοτροφεῖον, ἐξετάζων μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ λεπτομερῶς περὶ ἀπάντων τῶν ἀφορώντων τὴν ἐπιτηρικὴν διεύθυνσιν καὶ διατήρησιν αὐτῶν.

Καθ' ἐκάστην δ' ἐδέχετο τὰς ἐπισκέψεις πολλῶν τῶν ὁμογενῶν, τυγχάνων ἐξιδιασμένων περιποιήσεων παρ' ὄλων οὓς ἐπεσκέπτετο.

Τῇ Τρίτῃ τοῦ Θωμᾶ, 21 τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ἡ Α. Σ. ἐγκατέλιπε τὴν πόλιν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῇ ἐπαύριον ἀπεθιβάζετο εἰς

Μιτυλήνην, ἐνδούς εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη, ὅστις εἶχε μεταβῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα συγχρηῖ αὐτοπροσώπως τὸν ἐπιστήθιον αὐτοῦ φίλον, τὸν τοσοῦτον τιμήσαντα καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ ὑπῆρξε μεγαλοπρεπεστάτη. Τῇ Πέμπτῃ, ἑορτῇ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἱερούργησεν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ. Μετὰ δὲ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ἐτέλεσε δοξολογίαν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου, καὶ ἀμέσως μυστήριον γάμου, εἰς ὃ παράνυμφος ἦτο ὁ κ. Βερναρδάκης.

Τῷ Σαββάτῳ λίαν πρωὶ ἡ Α. Σ. ἀνεπαύετο ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ Συμυρναϊκῷ κόλπῳ ἠγκυροβολημένου αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου.

Μόλις διεδόθη ἐνταῦθα ἡ εἰδήσις τῆς ἀφίξεώς του καὶ πάραυτα Κλήρος καὶ λαὸς ἔσπευδον εἰς τὸ ἀτμόπλοον πρὸς ὑποδοχὴν του· ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ τὸ μετόχιον τοῦ Ἁγ. Τάφου, ὅπως ἀσπασθῶσι τὴν δεξιάν καὶ λάβωσι τὴν εὐλογίαν του. Ὁ Θ. Ἐπίσκοπος Μυρέων κ. Κύριλλος, ὑποδεχθεὶς τὴν Α. Σ. ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ καὶ προσφωνήσας αὐτῷ διὰ θραγέων, τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν Μητρόπολιν, ἔνθα ὁ Σ. Μητροπολίτης Σμύρνης κ. Μελέτιος ὑπεδέχθη αὐτὸν ἀδελφικώτατα καὶ μεθ' ὅλης τῆς ἐπισημότητος:

Ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου ἐπειγόμενος ἵνα κατέλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, προὔτιθτο ἵνα ἀναχωρήσῃ ἐντεῦθεν αὐθημερόν· ἀλλὰ τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τῆς πόλεως ἡμῶν, ἐπιθυμοῦν ἵνα καὶ ἱερουργῶντος λάβῃ τὴν εὐλογίαν του, παρεκάλεσεν αὐτὸν θερμῶς ὅπως παραμείνῃ καὶ λειτουργήσῃ τὴν ἐπιούσαν, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἡ συρροὴ τοῦ πλήθους ἐν τε τῷ ἑσπερινῷ καὶ τῇ λειτουργίᾳ ἦν ἀπερίγραπτος. Οἱ ἄνθρωποι πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, συνωθούμενοι, κατεπλήρωσαν οὐχὶ μόνον τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως καὶ τὸν μέγαν αὐτοῦ περίβολον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἱερὸν βῆμα ἀδιακρίτως. Ἡ χαρὰ ἣτις κατέλαβε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἡμῶν, ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ σεπτοῦ τούτου Ἱεράρχου, καὶ ἡ συγκίνησις, ἣτις ἐπλήρου αὐτὸ ἰδίως κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἱεροτελεστίας, ἦσαν τῷ ὄντι ἀξιοσημείωτα.

Τῆς ἱερᾶς λειτουργίας τελεσθείσης ἡ Α. Σ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Σύρου καὶ Τήνου κ. Λυκοῦργος, φέρων τὴν πολυτελεστάτην ἀρχιερατικὴν του στολὴν καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς Α. Θεοφιλείας τοῦ Ἁγίου Μυρέων κ. Κυρίλλου, ὃς εἶχε συνιερουργήσει, φέροντος ἐπίσης τὴν ἀρχιερατικὴν του στολὴν, τοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Σακκοπούλου, τοῦ Ὑποπροξένου κ. Οἰκονομίδου καὶ ἄλλων διακεκριμένων πολιτῶν, ἐξῆλθε τοῦ ἱεροῦ ναοῦ διελθὼν ἐν μέσῳ τοῦ ἀπείρου λαοῦ, οἱ πανταχόθεν συνέθλιβον αὐτὸν μετὰ σεβασμοῦ τὴν δεξιάν του ἀσπαζόμενοι. Ἀναβάς δὲ τὴν κλίμακα καὶ σταθεὶς ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος, ἠκροάσθη μετ' ἄκρας εὐμενείας πολυχρονισμοῦ, τὸν ὅποιον ὁ ἐν μουσικαῖς διαπρέπων κ. Φ. Ξανθίδης μετ' ἄλλων μουσικῶν καὶ παιδῶν καλλιφώνων ὑπὲρ τῆς Α. Σεβασμιότητος ἔβαλε. Περαιθθέντος δὲ τοῦ πολυχρονισμοῦ, ὁ λαὸς ἐξητρωκράυσεν ὑπὲρ τῆς Α. Σ., ὃς εὐλογήσας τρίς καὶ μετὰ τῶν δύο χειρῶν τοὺς κάτωθι ἱσταμένους χριστιανοὺς, ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν ἔνθα ἀνέμενον αὐτὸν ὁ τε Σ. Μητροπολίτης Σμύρνης κ. Μελέτιος καὶ ὁ Ἰππότης κ. Χ. Νικόλαος Γιαννάκογλου μετ' ἄλλων πολιτῶν ἐπίσης διακεκριμένων.

Περὶ μεσημβρίαν ἐγευμάτισεν ἡ Α. Σ. παρὰ τῷ κ. Ἰωσήφ Φωτιάδῃ, γαμβρῷ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη· τὴν δὲ ἔην ὥραν μ.μ. ἐπεβιβάζετο τοῦ ἀτμοπλοίου πρὸς ἀπόπλουν διὰ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, συνοδευθεὶς μέχρι τῆς ἀποβάθρας παρὰ τε τοῦ Κλήρου ἅπαντος, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου διεκρίνετο ὁ Ἀρχιερεὺς ἡμῶν μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ, παρ' ὅλων τῶν διακεκριμένων πολιτῶν καὶ πλήθους λαοῦ, τῶν ἰδιωτικῶν πλοίων κανονοβολούντων καὶ ἐπικυρόντων οὕτω τὴν διαχυθεῖσαν ἀνεκλάλητον καὶ γενικὴν χαρὰν.

Ἄμα δὲ ἀφιχθεὶς εἰς Σύρον, ἔλαβε περιποιητικώτατην ἐπιστολὴν ἀπὸ τῆν Α. Ἐξ. τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Ἀγγλίας κ. Γλάδστωνα, ἐν ᾗ ὁ ἐπίσημος οὗτος Ἀγγλος ἐκφράζεται μετὰ πολλῆς συμπαιθείας ὑπὲρ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Α. Ἐξ. εἰς τεκμηρίον τῆς μετὰ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου τούτου ἰδιαίτερας φιλίας καὶ εἰς ἔνδειξιν ὑψ. ὑπολήψεως ἀπέστειλεν αὐτῷ καὶ πέντε ἀντίτυπα τῆς ἀρτίως ἐκτυπωθείσης φωτογραφίας του μετ' ἐκφρασιν τοῦ νὰ δεχθῇ αὐτὴν ὡς ἔνδειξιν τῆς εὐκρινούς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάτης του.

Καταπαύοντες ἔνταῦθα τὴν βιογραφίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σύρου, Τήνου καὶ Μήλου κ. Ἀλεξάνδρου Λυκούργου—ὅστις διὰ τῶν προτερημάτων, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐφείλκετο εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸ ἔθνος τὴν τόσον δημοσίαν καὶ τόσον ἐκφανεῶς διαδηλωθεῖσαν ἀγάπην ἀπάντων τῶν διασημοτάτων Ἀγγλων, ἐν οἷς διαπρέπει ὁ μέγας καὶ πολὺς πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρετανίας Γλάδστον—ὑψοῦμεν χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς τὸν Ὑψίστον ὑπὲρ τῆς υγείας αὐτοῦ πρῶτον καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεων δεύτερον, ὑπὲρ ἧς τόσον θερμῶς εὔχεται καθ' ἑκάστην ἡ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ὑπὲρ ἧς ὅχι ὀλίγον ὁ σεπτὸς οὗτος Ἱεράρχης ἐμόχθησεν.

Ὁ Ἀριστοτέλης.

(Συνέχεια, ἴδε σελ. 594).

Εἰσῆξε κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ξενοκράτους τὴν πειθαρχίαν εἰς τὴν σχολήν, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν δεκάτην ἡμέραν ἐξελέγετο ἐκ τῶν μαθητῶν εἰς ἀρχηγός, εἰς ἀρχὸν διὰ νὰ προσέχη τὴν εὐταξίαν, καὶ πολλάκις τοῦ ἔτους ἐγίνοντο συμπόσια, εἰς τὰ ὁποῖα παρευρίσκοντο ὅλοι οἱ μαθηταί. Συνέταξε μάλιστα καὶ νόμους συμποτικούς κατὰ μίμησιν τοῦ φίλου καὶ ἀντιζήλου του Ξενοκράτους, ἐκ τῶν ὁποίων εἶς ἦτο καὶ οὗτος συμφώνως μετὰ τὰς ἰδίας του κλίσεις, ὅτι δεκτὸς δὲν ἐγίνετο ὅστις δὲν ἐπαρουσιάζετο μετὰ τὴν ἀπαιτουμένην καθαρότητα. Ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ἡμέραν εἰδὼς δύο μαθήματα ἢ ἕκαμνε δύο περιπάτους, ὡς ἔλεγον περὶ αὐτοῦ· ἓνα τὸ πρῶτον, περίπατος ἐπιθιγνός, καὶ ἓνα ἄλλον τὴν ἑσπέραν, δειλινός. Τὸ πρῶτον μάθημα ἐγίνετο διὰ τοὺς προχωρημένους μαθητὰς καὶ ἐστρέφετο περὶ τὴν ἀνωτέραν διδασκαλίαν, ἀκροαματικοὶ λόγοι· τὸ δεύτερον εἰς πάντα καὶ ἀπέβλεπε τὰ στοιχειωδέστερα τῆς φιλοσοφίας, ἐξωτερικοὶ λόγοι, ἐγκύκλιοι λόγοι, λόγοι ἐν κοινῷ· δηλ. ἡ διδασκαλία του διηρεῖτο εἰς ἀνωτέραν καὶ κατωτέραν, ὅπως εἶνε φυσικὸν εἰς πᾶσαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ μεταγενέστεροι ἱστορικοὶ ἠθέλησαν νὰ ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὰς τὰς δύο διδασκαλίας μεγίστην διαφορὰν, ὅτι ἡ μία ἦτο ἀπόκρυφος καὶ ἡ ἄλλη κοινή. Ἡ φιλοσοφία ἐν Ἑλλάδι κατ' ἐκεί-

νην τὴν ἐποχὴν ἦτο ἐλευθέρη, ἀνεξάρτητος καὶ φανερά ἀπεκάλυπτε τὰ δόγματά της. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ φίλος τῶν ἐπιστημοτέρων Μακεδόνων δὲν εἶχεν ἀφορμὴν νὰ κρυφθῇ· ἠδύνατο νὰ εἶπῃ καὶ εἶπε τῷ ὄντι ὅλα, καθὼς ὁ διδάσκαλός του ὁ Πλάτων. Νὰ ὑποθέσῃ τις εἰς τοὺς Ἕλληνας φιλοσόφους ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοιαύτην δειλίαν καὶ ἀντιφιλοσοφικὴν ὑπόκρισιν, τοῦτο δηλοῖ ὅτι κακῶς ἐνοήθησαν χωρὶς τινὰ τῶν ἀρχαίων. Καὶ πρέπει μὲν νὰ διακρίνωμεν ἐπιμελῶς τὰ ἀκροαματικὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους ἀπὸ τὰ ἐσωτερικὰ· ἀλλὰ τὴν διάκρισιν αὐτὴν πρέπει νὰ τὴν ἐκλάβωμεν μόνον ὡς πρὸς τὴν σπουδαιότητα καὶ ἔκθεσιν τῆς ὕλης καὶ οὐχὶ ὡς πρὸς τὴν δημοσιότητα, ἧτις ἦτο ἴση καὶ διὰ τὰ δύο αὐτὰ εἶδη τῶν συγγραμμάτων. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτε ἤρχισε τὴν φιλοσοφικὴν του διδασκαλίαν, εἶχε πενήκοντα ἔτη καὶ κατὰ τὰς προλαβούσας βιογραφικὰς λεπτομερείας δύναται τις νὰ φαντασθῇ τί ἦτο μία τοιαύτη διδασκαλία, στριζομένη ἐπὶ παντοίων ἔργων, ἐπὶ συνεχοῦς μελέτης, ἐπὶ τετελειωμένης πείρας ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων καὶ ἐπὶ τῆς ὑπολήψεως, τὴν ὁποῖον ἔχειεν ἀπὸ τὸν μαθητὴν, τὸν δεσπότην τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας. Ἐν τῷ μεταξύ τούτων τῶν δεκατριῶν ἔτων συνέγραψεν ὅλα τὰ μεγάλα συγγράμματα, τὰ ὁποῖα ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν μετὰ πόσης ἐλευθεριότητος, ἀξίας κατακτητοῦ τοῦ κόσμου, ὁ Ἀλέξανδρος συνετέλεσε. Κατὰ τὸν Πλίνιον, χιλιάδες ἀνδρῶν μισθωμένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐσύναζον καὶ ἀπέστειλλον εἰς τὸν φιλόσοφον ὅλα τὰ ζῶα, ὅλα τὰ φυτὰ, μέταλλα καὶ ὅλα τὰ περίεργα προϊόντα τῆς Ἀσίας, καὶ διὰ τῆς βοθείας ὧν τούτων ὁ Ἀριστοτέλης συνέγραψε τὴν τεράστιον ἐκείνην ἱστορίαν τῶν ζῶων, τὰς πραγματείας περὶ συγκριτικῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας, τὰς ὁποίας οἱ ἐνδοξότεροι φυσιοδίφαι οἱ Cuvier Blainville ἐθαύμασαν περισσότερο παρὰ τοὺς ἀρχαίους. Ὁ Ἀθηναῖος βεβαίως ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἔδωκε πλέον τῶν ὀκτακοσίων ταλάντων εἰς τὸν διδάσκαλόν του, διὰ νὰ εὐκολύνῃ ὅλας του τὰς ἐργασίας εἰς πᾶν εἶδος καὶ σχηματίσῃ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του, ὅπερ ἀναβαίνει, λογιζομένου τοῦ ταλάντου πρὸς 5000 φράγκα, εἰς τέσσαρα ἑκατομμύρια φράγκ. Οὐδὲ διόλου ἀπίθανον εἶνε ὅτι ἡ ἐλευθεριότης αὐτὴ

τοῦ μαθητοῦ του ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ θυμαστοῦ συγγράμματος « πολιτεῖαι πόλεων, δυοῖν δεούσαι, ἐξήκοντα καὶ ἑκατόν » τὸ ὁποῖον δυστυχῶς δὲν ἐφείσθη ὁ χρόνος καὶ τὸ ὁποῖον βεβαίως δὲν ἀπῆτει ὀλιγωτέρας ἐρεῦνας ἐκείνων, ὅσαι ἐχρειάζοντο διὰ τὴν ἱστορίαν των ζώων καὶ μάλιστα πλέον λεπτάς.

Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοσαύτης δόξης καὶ εὐημερίας, ὁ φόνος τοῦ Καλλισθένους ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, — ὅστις τὸν περιέπλεξεν εἰς τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν συνομοσίαν τοῦ Ἑρμολάου κατὰ τῆς ζωῆς του καὶ ὅστις δὲν ἠγάπα αὐτὸν « διὰ τὸ παρρησιαστικώτερον λαλοῦντα αὐτῷ καὶ μὴ πειθόμενον, » διὰ τὸ ὁποῖον τὸν ἐπέπληξεν εἰπὼν « Ὀκύμορος δὴ μοι, τέκος, ἔτσειαι, οἱ ἀγορεύεις » — ἐπέφερε καιρίαν πληγὴν εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, τὴν ὁποίαν δὲν ἠλπίζε ποτε ἀπὸ τὸν μαθητὴν του. Ἐξ ἔτη παρῆλθον μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ πᾶσα σχέσις μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους φαίνεται πεπαυμένη. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ ἀντιμακεδονικὴ μερίς, ἡ συνταυτίζουσα τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας μὲ τὸν διδάτκαλόν του, οἱ σοφισταὶ τῶν ὁποίων κατεσύντριψε τὰς σοφιστείας, ἔτι καὶ αὐτοὶ οἱ Πλατωνικοί, τῶν ὁποίων τὸ σύστημα πάντοτε κατεπολέμει, ὅλοι οὗτοι ἠνώθησαν νὰ τὸν καταδιώξωσι καὶ ἐκίνησαν κατ' αὐτοῦ τὸν ἱεροφάντην Εὐρυμέδοντα, δίκην ἀσεβείας γραψάμενον, διότι εἶχε στήσει εἰκόνα εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν διὰ τὴν πρώτην του σύζυγον καὶ τὸν φίλον του Ἑρμίαν. Βλέπων λοιπὸν ὅτι ἡ θύελλα ἐπῆρχετο φοβερά κατ' αὐτοῦ καὶ ἐνθυμούμενος τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους ὑπέξηλθεν εἰς τὴν Χαλκίδα μὲ πολλοὺς τῶν μαθητῶν του, λέγων ὅτι ἀναχωρεῖ διὰ νὰ μὴ ἀσεθήσωσι καὶ πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τῆς φιλοσοφίας. Ἐτελεύτησε δὲ εἰς Χαλκίδα μετ' ὀλίγον χρόνον τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς του, τὸ τρίτον ἔτος τῆς 114 Ὀλυμπιάδος ἐπὶ ἄρχοντος Φιλοκλέους, 322 π. Χ. Ὁ Στάρ ὅμως εἰκάζει ἐκ τινων ἐνδείξεων ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Χαλκίδα πρὶν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀφίπων τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς του εἰς τὸν Θεόφραστον, ὅστις τὸν διεδέχθη καὶ εἰς τὸ Λύκειον. Τὴν διαθήκην του ἀναφέρει ὁ Διογένης Λαέρτιος καὶ ὁ Ἀθηναῖος· ἀλλὰ τὸ περιεργον καὶ τὸ παράδοξον εἶνε, ὡς παρατηρεῖ ὀρθῶς ὁ Στάρ, ὅτι ὁ φιλόσοφος δὲν μνημονεύει διόλου τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης του, διὰ τὴν ἑοίαν κατέ-

βαλε τόσοις κόπυς καὶ ἐρεῦνας, ἐκτὸς ἐὰν ὑποτεθῆ ὅτι αὐτὴ εἶνε ἀπλοῦν ἀπόσπασμα, ἐγγράφου τελειωτέρου. Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει τὰς ἐπιγραφὰς τριακοσίων σχεδὸν βιβλίων τοῦ Ἀριστοτέλους· τινὰ ἐκ τῶν σωζομένων δὲν εὕρισκονται εἰς τὸν κατάλογον αὐτὸν καὶ ἄλλα πάλιν λίαν ἀξιόλογα ἀπωλέσθησαν. Ἐὰν ἀναφέρω ἐκ τῶν μὴ σωζομένων τρία· λείπουσιν ὀκτὼ βιβλία ἀνατομικῶν περιγραφῶν μὲ σχήματα, χωρὶς τῶν ὁποίων τοιούτου εἴδους συγγράμματα δὲν ἐννοοῦνται· ἕ' ὃν « Φυσικῶν κατὰ στοιχεῖον ὀκτὼ πρὸς τοῖς τριάκοντα » τὸ ὁποῖον ἦτο συναγωγή διαφόρων φυσικῶν ἀντικειμένων καὶ κατ' ἀλφαθητικὴν τάξιν κάτεστρωμένων, ἢ μὲ ἄλλας λέξεις, λεξικὸν τῆς φυσικῆς ἱστορίας, τὸ ὁποῖον περιεῖχε τὰς ἰδιαιτέρας του παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας εἰς ἄλλα του συγγράμματα συνεκεφαλαίωσεν· ἡ τρίτη ἀπώλεια οὐχ ἦττον εἶνε μεγάλη· ἦτο συλλογὴ τῶν πολιτειῶν ἑκατὸν πενήντα ὀκτὼ πόλεων, τὰς ὁποίας ὁ Ἀριστοτέλης συνῆθροισε διὰ τὴν σύνθεσιν τῆς πολιτικῆς του· διότι ἐκ τῆς συγκρίσεως ὄλων αὐτῶν τῶν συνταγμάτων ὑψώθη εἰς τὴν πολιτικὴν θεωρίαν, προσέτι καὶ ἡ ἱστορία ὄλων τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν μεγάλως ἤθελε διαφωτισθῆ ἐξ αὐτῶν, ἐὰν ἐσώζοντο.

Περιττὸν κρίνω νὰ ἀναφέρω τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸν ὁποῖον δύνασθε νὰ ἀναγνώσθητε ἐν ἐκτάσει εἰς τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον. Θέλω δὲ περιορισθῆ μόνον νὰ δώσω ἰδέαν τινὰ τοῦ βαθυτάτου ἐγκυκλοπαιδικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον περιέχουσι. Τὰ πρῶτα βιβλία τοῦ Ἀριστοτέλους πραγματεύονται περὶ λογικῆς (ὄνομα τὸ ὁποῖον προέρχεται ἀπὸ τοῦ ἐρμηνευτᾶς του) καὶ περὶ ψυχολογίας καὶ ἦτο τῷ ὄντι πολλὰ φυσικὸν ἢ σπουδὴ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς νὰ προηγηθῆ πάσης ἄλλης, διότι χρησιμεύει ὡς βᾶσις εἰς ὅλας τὰς γνώσεις. Ἡ λογικὴ περιέχει τὴν πρώτην ἐκθεσιν τῶν περὶ συλλογισμοῦ κανόνων· μέθοδος διὰ τῆς ὁποίας γνωρίζομεν ἂν τὸ συμπέρασμα συλλογισμοῦ τινος εἶνε ὀρθὸν ἢ ἐσφαλμένον. Ὁ Πλάτων μετεχειρίσθη τὸν συλλογισμὸν εἰς τοὺς διαλόγους του, ἐνστικτικῶς οὕτως εἰπεῖν καὶ χωρὶς νὰ ἐκθέσῃ τὸν μηχανισμόν του. Πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης ἀνέλυσε τὸν λογισμόν τοῦ Ἀνθρώπου μέχρι τῶν λεπτοτέρων του μερῶν, διετύπωσε τοὺς νόμους του καὶ ἀνεκάλυψε τὸν συλλογισμόν, ὅστις εἶνε ἡ φυσικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας λεπτομερῶς ἀναλελυμένης.

Ἡ ἠθικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἡ πολιτικὴ του, τὰ οἰκονομικά του ἐπίσης στηρίζονται ἐπὶ τῆς πείρας. Ἡ πρώτη ἐπὶ τῆς σπουδῆς τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ἄλλαι δύο ἐπὶ τῆς συγκρίσεως τῶν νομοθεσιῶν καὶ γεγονότων. Εἰς τὴν μεταφυσικὴν του, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει πρώτην φιλοσοφίαν, διαπραγματεύεται τὸ ὄν καθ' ὃ ὄν, ἡγουν αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐν μέρει ἰδιοτήτων, κατὰ τὰς ὁποίας ἐν ἀντικείμενον διαφέρει τοῦ ἄλλου· τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς φύσεως καὶ τοῦ λογισμοῦ, ἢ τὰς ἀκροτάτας αἰτίας τῆς ὑπάρξεως καὶ γνώσεως, πραγμάτων ἀχωρίστων, κατὰ τὸν φιλόσοφον· διότι διὰ τῶν ἀπολύτων ἀρχῶν τῆς γνώσεως δυνάμεθα νὰ καταλάβωμεν καὶ τὰς τῆς ὑπάρξεως. Ἐνταῦθα ὁμοίως ὁ Ἀριστοτέλης δεικνύεται σκοτεινός εἴτε διὰ τὸ ἀρηρημένον καὶ βαρὺ τῆς ὕλης ἢ διὰ τὴν πύκνωσιν τῶν ἰδεῶν καὶ τὴν βραχυλογίαν, εἴτε διότι δὲν ἐπεξεργάσθη καλῶς τὰς ἰδέας του ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος καὶ ὡς ἐκ τοῦ προῶρου θανάτου του δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὰς ἐπιθεωρήσῃ, ὅπως συνέβη καὶ εἰς ἄλλα του βιβλία, εἰς ἃ ἐλλείπει τὸ εὐτακτον καὶ συνεχές. Οὐχ ἦττον ὁμοίως ἡ μεταφυσικὴ αὐτὴ συνετέλεσε μέγαν εἰς τὴν ἐπιρροὴν του ἐν τοῖς σχολείοις κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα.

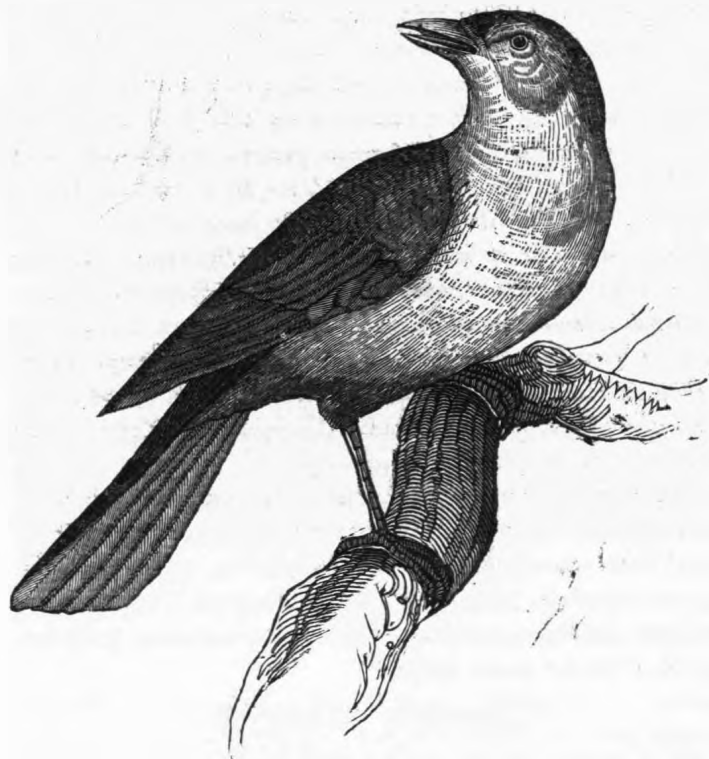
Ἄς προχωρήσωμεν ἤδη εἰς τὰ περὶ τὴν φύσιν συγγράμματά του. Αὐτὰ σύγκεινται ἀπὸ 8 βιβλία τῆς κυρίως Φυσικῆς, 4 βιβλία περὶ Οὐρανοῦ, 1 περὶ Μετεωρολογίας, ὅπου λαλεῖ καὶ περὶ Μικρολογίας, 1 περὶ χρωμάτων, 1 περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν σωμάτων, 10 περὶ ἱστορίας ζώων, περὶ τῆς ὁποίας ἔλεγεν ὁ Cuvier « δὲν δύναμαι νὰ ἀναγνώσω αὐτὴν χωρὶς νὰ καταληφθῶ ἀπὸ θαυμασμὸν καὶ ἐκπληξιν. Ἀδύνατον εἶνε νὰ φαντασθῇ τις πῶς εἰς ἀνθρώπος ἠδυνήθη νὰ συλλέξῃ καὶ συγκρίνῃ ἀπειράριθμα γεγονότα, τὰ ὁποῖα προϋποθέτουσιν οἱ ἐν τῷ συγγράμματι περιεχόμενοι πολυάριθμοι κανόνες καὶ ἀφορισμοί », 4 περὶ μορίων αὐτῶν, 1 περὶ τῶν μέσων τῆς πυρείας, 2 περὶ γενέσεως ζώων καὶ ἄλλαι περὶ ὕπνου καὶ ἐργαγόσεως. Εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ διάφορα συγγράμματα μεταχειρίζεται πάντοτε τὴν αὐτὴν μέθοδον, ὁποίαν εἰς τὴν ποιητικὴν, τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν του· ὅλαι αἱ γενικαὶ του προτάσεις εἰσὶν ἐπαγωγαί, ἐξαγόμεναι ἀπὸ τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν σύγκρισιν τῶν καθ' ἕκαστα. Οὐδέποτε θέτει οἰονδῆποτε κα-

νόνα ἐκ τῶν προτέρων· χάριν λόγου, ἐὰν προτίθεται νὰ σπουδάσῃ τὴν ἐπιστήμην τῶν σχέσεων τῶν πολιτῶν μετὰ τῆς κυβερνήσεώς των, διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν πολιτικὴν θεωρίαν, συμβουλευέται τὴν πείραν, συνάζει καὶ συγκρίνει τὰ συντάγματα 158 πολιτειῶν τῆς ἐποχῆς του. Προσέτι ἡ μέθοδός του αὐτὴ ἦτο συνέπεια τῆς ἐπὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἰδεῶν θεωρίας του, εἰς τὰς ὁποίας δίδει πηγὴν ὅλως ἀνθρωπίνην. Διότι ὁ Πλάτων παραδέχεται ὅτι ὅλαι αἱ γενικαὶ ἰδέαι εἶνε αἰθύπαρκτοι, ἡγουν, ὡς ἀναφέρει Διογ. ὁ Λαέρτ. κατὰ Πλάτωνα « ἐν τῇ φύσει τὰς ἰδέας ἰστάναι καθάπερ παραδείγματα· τὰ δ' ἄλλα ταύταις εἰκέναι, τούτων ὁμοιώματα καθεστῶτα. » Καὶ εἶνε ἔμφυτοι εἰς τὸν ἀνθρώπον· διότι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ τὰς εἶχεν, ὅταν ἦτο ἠνωμένη μετὰ τοῦ Θεοῦ· ὅθεν ὅλαι αἱ γενικαὶ ἀλήθειαι, τὰς ὁποίας φρονεῖ ὅτι ἀνευρίσκει, δὲν εἶνε ἄλλο εἰμὴ ἀνάμνησις τῶν προτέρων του γνώσεων. Ἐντεῦθεν προκύπτει ὅτι τὰ αἰσθητήρια εἶνε ἀνωφελῆ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν γνώσεων καὶ ὅτι ἡ ἀργία αὐτῶν εὐκολύνει τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἀνθρώπος ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἴδου αἱ λέξεις αὐταὶ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Φαίδωνι « λογίζεται δὲ γέ που τότε κάλλιστα, ὅταν μηδὲν αὐτὴν παραλυπῇ, μήτε ἀκοή, μήτε ὄψις μήτε ἀλγηδών, μήτε τις ἡδονή, ἀλλ' ὅτε μάλιστα αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίγνεται, ἕως αὐτὴ χαίρειν τὸ σῶμα καὶ καθ' ὅσον δύναται μὴ κοινωνοῦσα αὐτῷ μηδ' ἀπτομένη, ὀρέγεται τοῦ ὄντος ». Καὶ παρακατιῶν « ἄρ' οὖν ἐκεῖνος ἂν σκοπῇ καθαρῶτατα, ὅστις ὅτι μάλιστα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ ἴοι ἐφ' ἕκαστον, μήτε τὴν ὄψιν παρατιθέμενος ἐν τῷ διανοεῖσθαι, μήτε τινὰ ἄλλην αἰσθησιν ἐφέλκων μηδὲ μίαν μετὰ τοῦ λογισμοῦ, ἀλλ' αὐτὴ καθ' αὐτὴν εἰλικρινεῖ τῇ διανοίᾳ χρώμενος αὐτὸ καθ' αὐτὸ εἰλικρινές ἕκαστον ἐπιχειρεῖ θηρεύειν τῶν ὄντων, ἀπαλλαγὴν ὅτι μάλιστα ὀφθαλμῶν τε καὶ ὠτῶν καί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ξύμπαντος τοῦ σώματος, ὡς ταραττοντος καὶ οὐκ' ἐῶντος τὴν ψυχὴν κτήσασθαι ἀλήθειάν τε καὶ φρόνησιν, ὅταν κοινωνῇ. » Ὁ Ἀριστοτέλης ὁμοίως ἐφρονεῖ τὰ ἐναντία· λαμβάνει δ' ἀρχὴν ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἔμφυτοι ἰδέαι, ὅτι τὸ Θεῖον κατέχει ὅλας τὰς γενικὰς ἰδέας, ὁ ἀνθρώπος ὁμοίως δὲν δύναται νὰ τὰς ἀποκτήσῃ εἰμὴ ἐξ ἀφαιρέσεως, δηλ. συγκρίνων τὰ καθ' ἕκαστα νὰ διακρίνῃ τὸ μεταξὺ αὐτῶν κοινὸν ἢ ἴδιον· καὶ ἐπειδὴ τὰ διάφορα γεγονότα δὲν εἰσπέμπονται εἰς τὸν νοῦν

είμη διὰ τῶν αἰσθήσεων, συμπεραίνει εὐλόγως ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτῶν ἢ ἡ παρατήρησις εἶνε ἡ ἀληθὴς πηγὴ πάσης γνώσεως. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἀρχή, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀριστοτέλης ἔθεσεν εἰς τὴν λογικὴν του καὶ ἐφήρμοσεν εἰς ὅλα του τὰ ἔργα, εἶνε ὁ κύριος καὶ ἰδιαίτατος χαρακτήρ τῆς φιλοσοφίας του. Ὀλίγος καιρὸς εἶνε ἀπ' ὅτου ὁ Ἀριστοτέλης ἔλαβε τὴν ἀνήκουσαν θέσιν ἐν φιλοσοφίᾳ χάρις εἰς τὸν Κάντιον, Ἔγκελ καὶ Brandis, καί ἐν Γαλλίᾳ εἰς τὸν Κουζίνον, ἀπ' οὗ ἐπιμελῶς ἐμελετήθη καὶ ἐγνωρίσθη. Πολυεἰδῆ τοιαῦτα ἔργα ἐπεχειρίσθησαν ὑπὸ διαφόρων· εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν θεωροῦσι πλέον τὸν Ἀριστοτέλη ὡς χρησμόν, ἀλλὰ γνωρίζουσι πόσον ὠφέλησε τὴν ἀνθρώπινον διάνοιαν· καὶ μεταξύ ὄλων τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ νῦν ἱστορικὴ περιέργεια ζητεῖ νὰ ἐννοήσῃ, εἰς τοῦτο τὸ σύστημα καταβάλλει καὶ δικαίως τὴν περισσοτέραν προσοχήν· καὶ πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ σύγχρονος φιλοσοφία θέλει ὠφελῆθῃ ἀπὸ τὴν ἐρευναν αὐτὴν οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν μέσον αἰῶνα. Ἡ ἱστορία τῆς ἀπὸ τοῦ περιπάτου φιλοσοφίας δὲν εἶνε μόνον ἱστορία τοῦ παρελθόντος τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ καταστάσεως· Ὅθεν καρπούμεθα μεγάλως ἐκ τῆς μελέτης τῶν συγγραμμάτων τοῦ περικλεοῦς Σταγειρίτου. Καὶ περὶ τῶν λόγων προσθέτω ὅτι ἔργον εὐλαβές, οὕτως εἰπεῖν, πράττομεν γνωρίζοντες τί ὀφείλομεν εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν ἄνδρα.

Ἄοδοιπορία πελαργοῦ.

Ῥωσικὴ ἐφημερίς, διηγουμένη τὴν κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς θερμότερα κλίματα μετανάστευσιν τῶν πτηνῶν, ἀναφέρει τὸ ἐξῆς ἀνεκδοτόν. Πολωνὸς εὐπατρίδης, συλλαβὼν ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτοῦ πελαργόν, τὸν ἀπέλυσε πάλιν ἀπ' οὗ τὸν περιέθηκε λεπτόν σιδηροῦν περιδέραϊον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Haec ex Polonia* (οὗτος ἐρχεται ἐκ τῆς Πολωνίας). Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ προσεχοῦς ἔτους, ἐπανῆλθεν ὁ πελαργὸς εἰς τὸν αὐτὸν τόπον φορῶν ἀντὶ τοῦ σιδηροῦ χρυσοῦν περιδέραϊον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *India cum donis remittit ciconiam Polonis* (ἡ Ἰνδικὴ ἀποστέλλει τὸν πελαργὸν τοῖς Πολωνοῖς μετὰ δώρων). Καθ' ἔλον λοιπὸν τὸν χειμῶνα ὁ πελαργὸς ὠδοπόρησε διὰ τοῦ ἀέρος ἀπὸ τῆς Πολωνίας εἰς τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἀηδῶν.

Θαυμάζεται ὡς τὸ περιφημότεον ὠδικὸν πτηνὸν καὶ ἐπαινεῖται ἀνεκαθεν παρὰ πάντων, ὅχι διὰ τὴν καλλονὴν τοῦ σώματος, ἐπειδὴ, μεταξύ ὄλων τῶν πτηνῶν, αὕτη μόνη ἔχει πτερὰ σεμνότερα, ἀλλὰ διὰ τὴν κοικιλίαν, τὴν γλυκύτητα, τὴν ἀρμονίαν τοῦ κελυφώματος. Τὴν νύκτα, ὅταν τὰ λοιπὰ πτηνὰ ἡσυχάζωσι, μόνη ἡ ἀηδῶν ψάλλει μελωδικῶς, συγκινοῦσα τὴν ψυχὴν καὶ ἀνυψοῦσα μέχρι οὐρανοῦ τὴν φαντασίαν.

Περιπατεῖ μονήρης καὶ οὐδέποτε βλέπει τις αὐτὴν μετὰ τινος ἄλλης. Ἄγαπᾷ τὰ δάση, τὸν κελαρυσμὸν τῶν ὑδάτων, καὶ ἀκαταπαύστως κελαδεῖ· κατασκευάζει φωλεὰν ἐκ φύλλων, ἀχύρων καὶ βρύων ἐπὶ θάμνων δασυφύλλων, γεννᾷ δὲ συνήθως 4 ἢ 5 ὠά. Καθ' ὃν χρόνον ἐπωάζει, ἐκεῖ πλησίον ἰστάμενος ὁ ἄρσην ἐπὶ κλάδου, ἐπιτέρπει αὐτὴν δι' ἀρμονικωτάτης μελωδίας καί, ὁσάκις βλέπει ἐχθρὸν πλησιάζοντα, κελαδεῖ ἔτι μᾶλλον, ἀναγγέλλων, διὰ τῶν συνεχῶς διακοπτομένων λαρυγγισμῶν, τὸν κίνδυνον πρὸς τὴν σύντροφον.

Αἱ ἀηδόνες, μεταβαίνουσαι πρὸς ἡμᾶς περὶ τὸ ἔαρ, διαμένουσαι μέχρι τοῦ μηνῶς Ἰουνίου, καθ' ὃν ἀναχωροῦσι πάλιν πρὸς τὰς βορειοτέρας χώρας.

Τὸ πτηνὸν τοῦτο πολλαχοῦ ἐξημεροῦται, καὶ μανθάνει εὐκόλως μουσικὰ τεμάχια. Τρῶγει κυρίως ὡς μυρμηκῶν, τὰ ὅποια ὑπεραγαπᾷ· ἔνεκα δὲ τούτου ὅπου πωλοῦνται ἀηδόνες, ὑπάρχουσιν ἀπειρα ὡς τοιαῦτα ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Παρέτηρήθη ὅτι αἱ τῶν διαφόρων τόπων ἀηδόνες ἔχουσι καὶ διάφορον τρόπον τοῦ κελαδήματος, καὶ ὅτι αἱ θήλειαι ἐκλέγουσιν ὡς συντρόφους τοὺς μᾶλλον καλλιφώνους. — Ἡ ἀηδὼν μᾶς ἐνθυμίζει τὴν ἱστορίαν τοῦ μυθολογικοῦ αἰῶνος καὶ τὰ παθήματα αὐτῆς, ἔχοντα ὡς ἐφεξῆς.

Ἡ Ἀηδὼν, θυγάτηρ τοῦ Πανδίωνος ἀδελφῆ τῆς Πρόκνης καὶ σύζυγος τοῦ Ζήθου, βασιλέως τῶν Θηβῶν, φθονήσασα τὴν Νιόβην διὰ τὴν καλλιτεχνίαν, ἠθέλησε νὰ φονεύσῃ τὸν πρωτότοκον αὐτῆς υἱόν, ἀλλὰ φονεύσασα, ἐξ ἀπροσεξίας, τὸν ἰδικόν της, Ἴτιλλον καλούμενον, μετεμορφώθη ὑπὸ τοῦ Διὸς εἰς ἀηδόνα.

Ὁ τυφλὸς ἐπαίτης.

Ἰπάλλληλος τις τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργείου ἐν Παρισί-οις συνείθιζε νὰ δίδῃ καθ' ἑκάστην δύο σολδία εἰς τυφλὸν ἐπαίτην, Βενιαμὴν ὀνομαζόμενον, ὃν ἀπῆντα παρὰ τὸ βουελοθάρον τῆς Σεβαστουπόλεως. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τῷ ἔδωκε κατὰ λάθος δύο χρυσᾶ

εἰκοσάφραγκα· μετ' ὀλίγα λεπτὰ νοήσας τὸ λάθος ἐπέστρεψεν εἰς ζήτησιν τοῦ ἐπαίτου, ἀλλὰ δὲν τὸν εὔρεν· ἔμαθεν ὅμως ὅτι αὐτὸς εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἵνα γευματίσῃ. Ὁ ὑπάλληλος ἔδραμεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ οὐ μικρὸν ἐξεπλάγη εἰσελθὼν εἰς αἴθουσαν λαμπρότατα ὑπηρεπισμένην καὶ ἰδὼν τὸν ἐπαίτην ἀναπαυόμενον ἐπὶ πολυτελοῦς ἀνακλίνουρου. «Τί ἀγαπᾶτε;» ἠρώτησεν οὗτος· «Συγχωρήσατέ μοι τὴν τὸλμην (ἀπεκρίνατο ὁ ὑπάλληλος)· σήμερον σᾶς ἔδωκα κατὰ λάθος δύο εἰκοσάφραγκα, ἅτινα ἀπετέλουν ὅλην μου τὴν περιουσίαν, ἐπειδὴ προσεγγίζει τὸ τέλος τοῦ μηνός.» «Τοῦτο δὲν εἶνε ἀδύνατον· ἐγὼ δὲν ἀπηρέθησα εἰσέτι τὰ εἰσπραχθέντα μοι· περιμείνατε μικρὸν καί, ἂν τῷ ὄντι συνέδη λάθος, θὰ τὸ ἐπανορθώσωμεν. Ἀμέσως ἐτήμανε τὸν κώδωνα καὶ ἐλθόντος τοῦ ὑπηρέτου, τὸν διέταξε νὰ ἐρευνησῇ μήπως ἐν τῷ θαλαντῆϊ του ὑπῆρχον τὰ δύο εἰκοσάφραγκα. Ταῦτα ἐκόμισε μετ' ὀλίγον ὁ ὑπηρέτης ἐπὶ ἀργυροῦ πινακίου εἰς τὸν ξένον, ὅστις εὐχαριστήσας ἀνεχώρει. «Ἀλλά, Κύριε (ἀνεφώνησεν ὁ τυφλὸς) λησμονεῖτε τὸ χρέος σας· ἔχω νὰ λάβω παρ' ὑμῶν δύο σολδία.»

Νέος ζητῶν θέσιν.

Πράγμα πολῦτιμον τῇ ἀληθείᾳ ὑπάρχει ἡ πολυειδὴς ἱκανότης καὶ πολυμερὴς μάθησις, καθ' ἣν ἐπὶ πολὺ ὑπερβαίνουσι τοὺς Εὐρωπαϊοὺς οἱ Ἀμερικανοί, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπομένης ἀγγελίας ἣν εἰς τούτων ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Κήρυκι τῆς νέας Ἰόρκης.» «Νέος, τοῦ κόσμου ἔμπειρος καὶ ἐλευθερίου τυχῶν ἀγωγῆς, ἐπιθυμεῖ νὰ εὕρῃ ἐνασχόλησιν πρὸς τίμιον πορισμὸν τῆς τροφῆς του. Ἐπίσταται νὰ ράπτῃ, νὰ σαρώνῃ, νὰ πλύνῃ, νὰ καθαίρῃ ὑποδύματα· ἐμπορεῖ νὰ διδάξῃ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, τὴν λατινικὴν καὶ ἄλλας νεωτέρας γλώσσας καὶ τὴν Ἀγγλικὴν φιλολογίαν· εὐχερῶς ἀναπτύσσει διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφῆς οἰονδήποτε ἀντικείμενον τῆς οἰκιακῆς καὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Λαμπροτάτας ὑπηρεσίας δύναται νὰ παράσχῃ ὡς ἐπιστάτης ξενοδοχείου, ὡς ὑπηρέτης ζυθοπωλείου, ὡς μάγειρος ἢ ὡς ἰδιαιτέρος γραμματεὺς.»

Λύσις τοῦ 9ου αἰνίγματος.

Ἵδόν.

Αἶνιγμα 10ον.

Εἶμαι νεκρὸς καὶ ὑπαρξίν οἱ πόδες σου μοι δίδουν
Ἐάν με κατατομήσωσι, παράδοξον! θὰ ἴδουν
Ν' ἀνήκω εἰς τὸν Ὀλυμπον, τὸν Πάρνυθα κ' ἐν γένει.
Εἰς ὅλα ὅσα ἢ αὐτὴ συγγένεια μᾶς δένει.

Περιεχόμενα.

Ὁ μὴν Μάιος.—2. Πλούτη χωρὶς πτέρυγας.—3. Πιστωτικὰ καὶ τράπεζαι τοῦ λαοῦ.—4. Περὶ διασκεδάσεων, ἐπισκέψεων, συναναστροφῶν, κτλ.—5. Ὀνειρον 72 ὥρῶν εἰς ἄνθρωπον ἔξυπνον.—6. Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος (συνέχεια καὶ τέλος σελ. 577, 609).—7. Ὁ Ἀριστοτέλης (σελ. 584, 614 μετ' εἰκονογραφίας).—8. Ἰωάννης καὶ Μαρία (διήγημα).—9. Λογίδριον Γ. Α. Ἀριστείδου περὶ παρθεναγωγείου.—10 Τὸ δικαστήριον τῶν ζώων (ποίημα).—11 Ὀδοιπορία Πελαργοῦ.—12. Ἀηδῶν (μετ' εἰκονογραφίας).—13. Ὁ τυφλὸς ἐπαίτης.—14. Νέος ζητῶν θέσιν.—15. Λύσις τοῦ 9ου αἰνίγματος.—16. Αἶνιγμα 10ον.—17. Περιεχόμενα.

Παροράματα.

Ἐν σελ. 588 στιχ.	24	ἀντὶ δυσγενῶς γρ. δυσμενῶς.
» » »	25	» αἰσθημάτων » συστημάτων.
» 589 »	26	» ἰνόησεν » ἐνόησεν.
» 590 »	1	μετὰ τὴν λ Ἀκαδημίαν πρόσθετος τὰς λ. μετὰ τὸν Σπεύσιππον.
» 592 »	33	ἀντὶ παραγγέλει γρ. παραγγέλλει
» 593 »	34	» ἐπὶ τῷ γρ. ἐπὶ τῷ.
» 594 »	12	ἀντὶ ἐπομένως γρ. ὅστις.